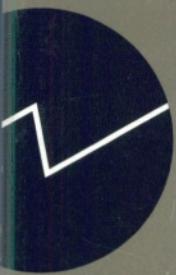
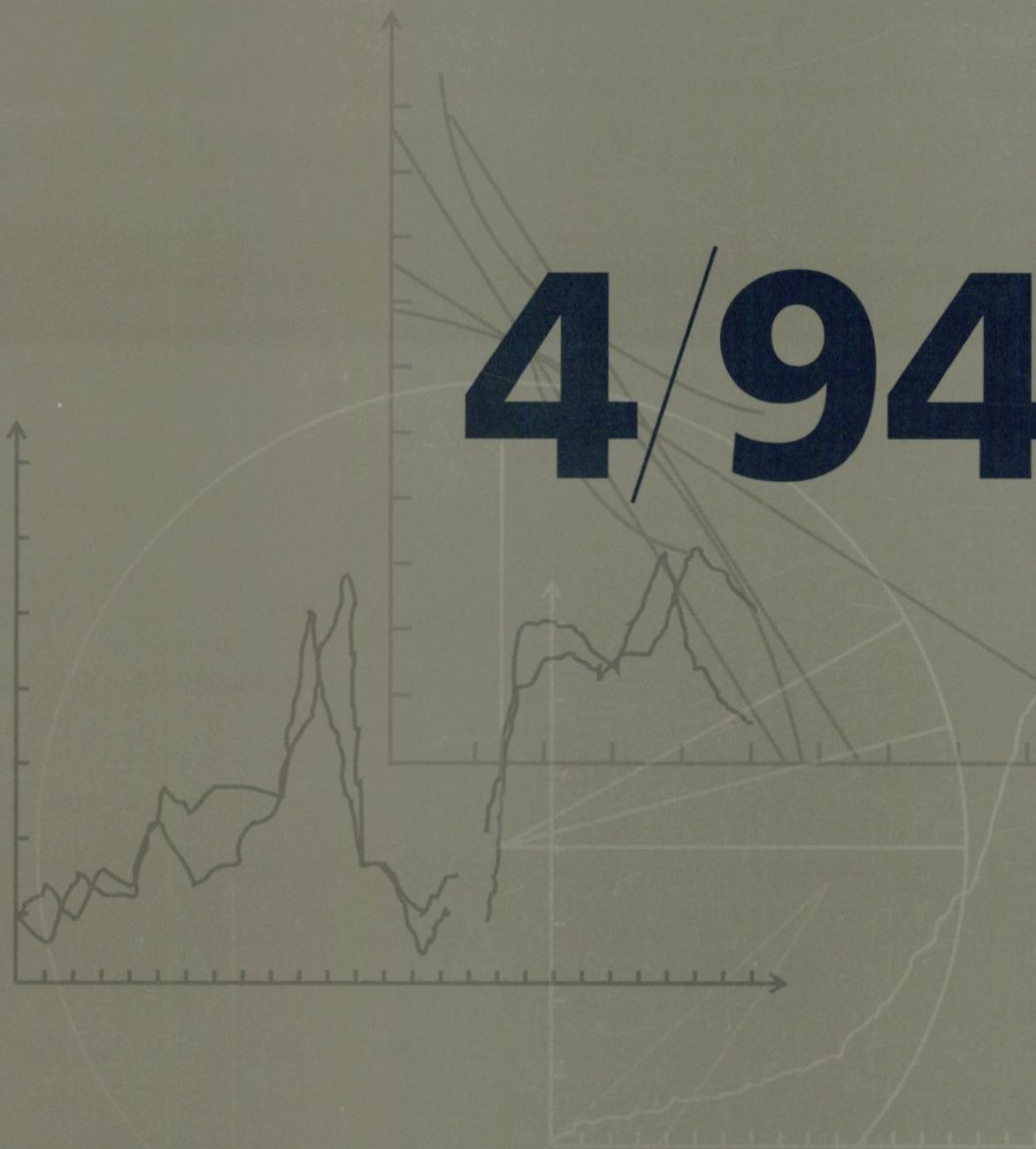

Økonomiske analyser

Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

- Reviderte nasjonalregnskapstall for 1992 og 1993
- Utviklingen i offentlige finanser, 1989-1993
- Regional arbeidsmarkedsutvikling mot år 2000
- Fordelingen av sykepenger
- Årsaker til sykefravær
- Kontraktspriser på elektrisk kraft
- Utnyttelse av skattereglene i norske foretak

Økonomiske analyser

4/94

Innhold

Reviderte nasjonalregnskapstall for 1992 og 1993	3
Utviklingen i offentlige finanser, 1989-1993	4
<i>Klaus Mohn, Lasse S. Stambøl og Knut Ø. Sørensen:</i>	
Regional arbeidsmarkedsutvikling mot år 2000	12
<i>Marie W. Arneberg:</i>	
Inntektsfordeling og sykepenger for langtidssykmeldte	20
<i>Marie W. Arneberg:</i>	
Årsaksfaktorer bak sykeinsidens hos langtidssykmeldte	24
<i>Tom L. Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:</i>	
Priser i det norske kontraktsmarkedet for elektrisk kraft.....	28
<i>Karl Ove Aarbu:</i>	
Utnyttelse av avskrivnings- og avsetningsordninger i norske foretak	35
Tabell- og diagramvedlegg	43
Nye forskningspublikasjoner	89

Redaksjonen ble avsluttet tirsdag 3. mai 1994.

Økonomiske analyser

Redaksjonen: Olav Bjerkholt (ansv.), Torstein Bye, Ådne Cappelen, Olav Ljones, Øystein Olsen, Tor Skoglund. **Redaksjonssekretær:** Wenche Drzwi, tlf.: 22 86 49 74 (artikelstoff), Lisbeth Lerskau, tlf.: 22 86 48 06 (konjunkturoversikter mv.), telefax: 22 11 12 38. **Design:** Enzo Finger Design. **Trykk:** Falch Hurtigtrykk. **Redaksjonens adresse:** Statistisk sentralbyrå, Forskningsavdelingen, Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo. **Salg og abonnementservice:** Postboks 8131 Dep., N-0033 Oslo, tlf.: 22 86 49 64, telefax: 22 86 49 76.

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Forskningsavdelingen ble opprettet i 1950 og har 90-100 ansatte. Ca. 45 prosent av virksomheten finansieres av eksterne oppdragsgivere, hovedsakelig forskningsråd og departementer. Avdelingen er delt i 4 seksjoner og ledes av *forskningsdirektør Olav Bjerkholt*.

- Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller
Forskningsjef Olav Ljones

- Skatteberegninger
- Arbeidsmarked
- Mikrosimuleringsmodeller

- Seksjon for økonomisk analyse
Forskningsjef Ådne Cappelen

- Konjunkturanalyse
- Makroøkonomiske beregninger
- Likevektsmodeller

- Seksjon for ressurs- og miljøanalyser
Forskningsjef Knut H. Alfsen

- Miljø og samfunn
- Internasjonale energimarkeder
- Olje- og energianalyse

- Seksjon for mikroøkonometri
Forskningsjef John K. Dagsvik

- Konsument- og bedriftsarferd
- Fordelingsanalyse
- Økonometriske metoder

Standardtegn i tabeller	Symbol
Oppgave mangler	..
Tall kan ikke offentliggjøres	..
Null	0
Foreløpige tall	*

Reviderte nasjonalregnskapstall for 1992 og 1993

Stabil sparerate for husholdningene

Reviderte nasjonalregnskapstall viser at bruttonasjonalproduktet for 1993 var i underkant av 734 milliarder kroner. Dette er 31 milliarder kroner høyere enn året før. Disponibel inntekt økte med 26 milliarder kroner, til knapt 592 milliarder kroner i 1993. Totalt konsum vokste til 540 milliarder kroner, slik at sparingen for Norge ble knapt 52 milliarder kroner, 9 milliarder høyere enn i 1992. Dette resulterte i en sparerate for Norge på 8,8 prosent for 1993. Sparaten er definert som sparingens andel av disponibel inntekt.

Husholdningenes disponibele inntekt for 1993 er foreløpig beregnet til 399 milliarder kroner, noe som innebærer en økning på 14 milliarder kroner i forhold til året før. Rentefallet i 1993 førte til en nedgang i både renteinntekter og renteutgifter på vel 9 milliarder kroner, slik at nettoeffekten på disponibel inntekt var liten.

Privat konsum var i 1993 378 milliarder kroner, 13 milliarder høyere enn i 1992. Husholdningenes sparing gikk derfor opp med bare 1 milliard kroner, til 21 milliarder kroner i 1993. Dette gir en sparerate for 1993 på 5,3 prosent, nesten uendret fra 1992. Til sammenligning var husholdningenes sparerate 0,9 prosent i 1990 og 2,5 prosent i 1991.

Revidert og foreløpig regnskap

De reviderte regnskapene for 1992 og 1993 er basert på det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Forrige gang det ble publisert tall for 1992 var i mai 1993. De viktigste endringene i det nye regnskapet er at det er innarbeidet reviderte regnskaper for offentlig forvaltning og utlandet.

Foreløpig regnskap for 1993 ble publisert i februar i år i Økonomiske analyser nr.1 1994 (Økonomisk Utsyn). Det reviderte regnskapet for 1993 er basert på et mer omfattende statistikkgrunnlag. Dette gjelder særlig for fjerde kvartal, som ved beregningen av det foreløpige regnskapet i stor grad var basert på anslag.

Sterk vekst i oljeinvesteringene

De reviderte nasjonalregnskapstallene gir i hovedtrekk det samme bildet av utviklingen i økonomien som det som ble presentert i Økonomisk Utsyn i februar i år.

Det reviderte regnskapet viser at bruttonasjonalproduktet økte med 2,3 prosent fra 1992 til 1993, målt i faste 1991-priser. Dette er en liten nedjustering i forhold til Økonomisk Utsyn, der veksten var anslått til 2,5 prosent.

Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse

Prosentvis endring fra 1992 til 1993 i faste 1991-priser.

	Revidert regnskap	Foreløpig regnskap
Bruttonasjonalprodukt	2,3	2,5
Innenl. anvendelse	2,9	3,3
Privat konsum	1,6	1,7
Offentlig konsum	1,7	2,2
-Statlig	1,3	1,7
-Kommunalt	2,0	2,6
Bruttoinv.i fast kapital	14,9	17,6
Næringsvirksomhet	21,3	23,2
-Oljevirksomhet	50,0	55,8
-Annen næringsvirksomhet	3,1	2,5
Off. forvaltning	-11,6	-6,7
Eksport	1,8	1,9
Import	3,3	3,6

Privat og offentlig konsum hadde omrent samme vekst i denne perioden. Privat konsum økte med 1,6 prosent, statlig konsum med 1,3 prosent og kommunalt konsum med 2,0 prosent. Økningen i både statlig og kommunalt konsum er noe lavere enn anslått i foreløpig regnskap.

Bruttorealinvesteringene i fast kapital økte med 14,9 prosent, hovedsakelig som følge av en sterk vekst i oljeinvesteringene. Økningen på 50 prosent i oljeinvesteringene fra 1992 til 1993 har sammenheng med at flere store plattformer ble utplassert i fjor, men også de påløpte investeringene, som gir uttrykk for den løpende ressursbruken under byggingen, viser en betydelig vekst. Bruttorealinvesteringene i annen næringsvirksomhet økte med 3,1 prosent, mens det var en nedgang på 11,6 prosent i offentlig forvaltning. Til sammen gir dette en økning i bruttorealinvesteringene, inklusive lagerendringer, på 8,0 prosent. I foreløpig regnskap var anslaget 9,1 prosent.

Veksten i samlet innenlandske anvendelse fra 1992 til 1993 er nå anslått til 2,9 prosent, mens den var beregnet til 3,3 prosent i Økonomisk Utsyn. Importen økte noe mer enn innenlandske anvendelse, 3,3 prosent, mens eksporten viste en vekst på 1,8 prosent. Dette er omrent som tidligere anslått.

Utviklingen i offentlige finanser, 1989-1993

Offentlig forvaltning i Norge hadde et samlet underskudd, eller negative nettofinansinvesteringer, på 19,8 milliarder kroner i 1993. Dette er 3,3 milliarder mer enn året før. Som andel av bruttonasjonalproduktet (BNP) økte underskuddet fra 2,3 til 2,7 prosent.

I Nasjonalbudsjettet 1994 ble underskuddet anslått til 23,3 milliarder. Pga. redusert underskudd på statsbudsjettet ble dette nedjustert til 19,8 milliarder i salderingsproposisjonen i desember. I følge de foreløpige regnskapstallene ble altså underskuddet like stort som det sistnevnte anslaget.

Nettofinansinvesteringene er det over-/underskuddsmålet som er mest vanlig ved internasjonale sammenlikninger. Ett av Maastricht-avtalens kriterier for medlemskap i en framtidig europeisk økonomisk union er at dette underskuddet ikke må overstige 3 prosent av BNP. Norge er et av få land i Vest-Europa som for tiden oppfyller dette kriteriet. Av medlemslandene i EU ser det ut til at bare ett eller to land oppfylte kriteriet i 1993, ifølge de siste anslagene fra OECD.

Ser vi på et annet vanlig underskuddsbegrep, underskudd før lånetransaksjoner, viser dette en langt større forverring fra 1992 til 1993. I dette begrepet er statsforvaltningens netto kapitalinnskudd (investeringer) i statlig forretningsdrift utgiftsført. Underskuddet før lånetransaksjoner for offentlig forvaltning økte fra 22,5 milliarder i 1992 til knapt 35 milliarder i 1993. Denne økningen kan delvis tilskrives

en økning i kapitalinnskuddene i statlig petroleumsvirksomhet med ca. 9 milliarder.

Hvis både statens utgifter til og inntekter fra petroleumsvirksomheten holdes utenfor, økte underskuddet før lånetransaksjoner fra 54 milliarder i 1992 til drøyt 61 milliarder i 1993.

Offentlig forvaltnings løpende inntekter økte nominelt med knapt 13 milliarder eller 3,1 prosent fra 1992 til 1993. Tilsvarende tall for løpende utgifter var vel 18 milliarder eller 4,5 prosent.

Av inntektene var det størst nominell vekst i de indirekte skattene med knapt 7 milliarder eller 6,2 prosent. Dette har sammenheng med økningen i merverdiavgiften fra 1. januar 1993. Også de direkte skattene økte merkbart, med 6,0 prosent. Trygde- og pensjonspremiene gikk derimot ned pga. senkningen av arbeidsgiveravgiften fra 1. januar 1993.

På utgiftssiden var det sterkest vekst i subsidiene med 10,7 prosent. Noe av denne veksten skyldes omorganiseringen av Luftfartsverket og Statsbygg til forvaltningsbedrifter. Korrigerer vi for dette var veksten i subsidiene på ca. 8,5 prosent.

Driftsutgiftene økte med knapt 6 milliarder eller 3,3 prosent. Stønadene til husholdningene økte med 4,1 prosent, noe mindre enn de foregående årene. Veksten var sterkest for dagpenger, mens sykepengeutgiftene gikk noe ned. Samtidig ble bruttorealinvesteringene redusert med 8,3 prosent. Tar vi hensyn til omorganiseringen av Luftfartsverket og Statsbygg gikk bruttorealinvesteringene ned med knapt 4 prosent.

Offentlig forvaltnings løpende utgifter som andel av BNP var i 1993 knapt 58 prosent, omtrent uendret fra 1992. Denne andelen økte i perioden 1990-1992 fra 54 prosent i 1990.

Påløpte skatteinntekter som andel av BNP gikk ned fra knapt 47 prosent i 1992 til knapt 46 prosent i 1993. I årene 1989-1992 var andelen ganske konstant mellom 46 og 47 prosent. I den samme perioden har overføringene til private økt fra knapt 25 til drøyt 28 prosent av BNP. Nettoskattene, definert som differansen mellom brutto skatteinntekter og overføringer til private, har dermed gått ned fra knapt 22 til knapt 18 prosent.

Noen overskuddsindikatorer for offentlig forvaltning, 1990-1993

	1990	1991	1992	1993
Offentlig forvaltning				
Milliarder kroner				
Nettofinansinvestering	16,4	-1,7	-16,5	-19,8
Overskudd før lånetrans.	13,0	-6,1	-22,5	-34,8
Overskudd før lånetrans., petroleumskorrigert	-23,8	-41,3	-54,1	-61,3
Offentlig forvaltning				
Prosent av BNP				
Nettofinansinvestering	2,5	-0,2	-2,3	-2,7
Overskudd før lånetrans.	2,0	-0,9	-3,2	-4,7
Overskudd før lånetrans., petroleumskorrigert	-4,4	-7,3	-9,3	-10,1
Statsregnskapet medregnet folketrygden				
Milliarder kroner				
Nettofinansinvestering	5,4	-16,6	-28,0	-29,0
Overskudd før lånetrans.	2,0	-21,0	-34,0	-44,0
Kommuneforvaltningen				
Overskudd før lånetrans.	-1,5	-1,3	-0,2	0,2

Tabell 1. Offentlig forvaltning. Utvalgte hovedtall. Absolatte tall og prosent av bruttonasjonalprodukt (BNP)

	1989	1990	1991	1992*	1993*
Driftsutgifter + bruttorealinvesteringer i fast kapital					
Offentlig forvaltning i alt	164494	173103	187260	198938	201828
Statsforvaltningen	64372	69579	74365	79329	79283
Kommuneforvaltningen	100122	103524	112895	119609	122545
Overføringer til private					
I alt	154796	169016	183696	195069	205959
Subsidier	36599	39992	42826	44395	49149
Stønader til private konsumenter	118150	128982	140870	150672	156810
Andre innenlandske overføringer	47	42	0	2	0
Bruttoskatter					
I alt	290561	309777	319385	329196	336853
Indirekte og direkte skatter på utvinning av petroleum	18613	28254	27937	27226	25333
Bruttoskatter unntatt skatter på utvinning av petroleum	271948	281523	291448	301970	311520
Nettoskatter i alt (Bruttoskatter - overføringer til private)	135765	140761	135689	134127	130894
Nettofinansinvesteringer					
Overskudd før lånetransaksjoner	8880	16378	-1685	-16459	-19807
Driftsutgifter + bruttorealinvesteringer i fast kapital					
				Prosent av BNP	
Offentlig forvaltning i alt	26,5	26,2	27,3	28,3	27,5
Statsforvaltningen	10,4	10,5	10,8	11,3	10,8
Kommuneforvaltningen	16,1	15,7	16,4	17,0	16,7
Overføringer til private					
I alt	24,9	25,6	26,8	27,7	28,1
Subsidier	5,9	6,1	6,2	6,3	6,7
Stønader til private konsumenter	19,0	19,5	20,5	21,4	21,4
Andre innenlandske overføringer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruttoskatter					
I alt	46,8	46,9	46,5	46,8	45,9
Indirekte og direkte skatter på utvinning av petroleum	3,0	4,3	4,1	3,9	3,5
Bruttoskatter unntatt skatter på utvinning av petroleum	43,8	42,6	42,4	43,0	42,5
Nettoskatter i alt (Bruttoskatter - overføringer til private)	21,8	21,3	19,8	19,1	17,8
Nettofinansinvesteringer					
Overskudd før lånetransaksjoner	1,4	2,5	-0,2	-2,3	-2,7
Driftsutgifter + bruttorealinvesteringer i fast kapital					
				Prosent av BNP for fastlands-Norge	
Offentlig forvaltning i alt	31,1	31,6	33,2	34,0	33,3
Statsforvaltningen	12,2	12,7	13,2	13,6	13,1
Kommuneforvaltningen	18,9	18,9	20,0	20,5	20,2
Overføringer til private					
I alt	29,3	30,9	32,6	33,4	34,0
Subsidier	6,9	7,3	7,6	7,6	8,1
Stønader til private konsumenter	22,4	23,6	25,0	25,8	25,9
Andre innenlandske overføringer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruttoskatter unntatt skatter på utvinning av petroleum	51,5	51,4	51,7	51,6	51,5
Overskudd før lånetransaksjoner	0,6	2,4	-1,1	-3,8	-5,7

Tabell 2. Offentlig forvaltning. Inntekter og utgifter¹⁾ etter art. 1989 - 1993. Mill.kr.

	1989	1990	1991	1992*	1993*
Løpende inntekter i alt	361468	394360	405377	412751	425616
Gebryrer	16155	18499	21696	22675	24067
Renter	45979	48570	49783	48625	47760
Aksjeutbytte	425	1256	2010	1844	1732
Utbytte på eierkapital i offentlig forretningsdrift	138	5254	5663	4006	8241
Oljeverksamhet	124	5222	5625	3932	8071
Annen virksamhet	14	32	38	74	170
Indirekte skatter	106562	111089	115617	121441	128733
Mva. og avgift på investeringer	60228	60980	61859	63926	70573
Toll	1276	1475	1515	1612	1645
Avgift på utvinning av petroleum	7747	9131	9968	10212	10633
Andre indirekte skatter	37311	39503	42275	45691	45882
Trygde- og pensjonspremier	76604	80239	83718	87917	84383
Medlemspremie	27814	29430	30964	32977	34311
Arbeidsgiveravgift	48790	50809	52754	54940	50072
Direkte skatter	107395	118449	120050	119838	123737
Ordinær skatt på inntekt og formue, unntatt for utvinning av petroleum	76935	80532	80852	72211	76408
Ordinær skatt på inntekt og formue på utvinning av petroleum	10866	19123	17969	17014	14700
Avgift på arv og gaver	569	446	479	623	657
Årsavgift på motorvogner	1734	1789	1850	2256	2459
Fellesskatt til skattefordelingsfondet	15468	14732	16549	25456	27232
Andre direkte skatter	1823	1827	2351	2278	2281
Bøter, inndragninger mv.	744	851	1149	1880	1883
Overføringer innen offentlig forvaltning ²⁾	-	-	-	-	-
Overføringer fra Norges Bank	7466	10153	5691	4525	5080
Løpende utgifter i alt	331094	357867	383641	405056	423281
Driftsutgifter	141474	151681	162939	173313	179080
Lønnskostnader	92091	98117	105611	112353	116126
Vareinnsats medregnet reparasjoner	49383	53564	57328	60960	62954
Renter og aksjeutbytte	24706	25805	24836	25648	27799
Utbytte på eierkapital i offentlig forretningsdrift	3869	3980	4539	2950	2679
Oljeverksamhet	-	-	-	-	-
Annen virksamhet	3869	3980	4539	2950	2679
Subsidier	36599	39992	42826	44395	49149
Stønader til private konsumenter	118150	128982	140870	150672	156810
Pensjonsstønader	62503	67247	71733	75267	78379
Helsestønader	11870	13127	15076	16273	17063
Sykepenger mv.	12882	13771	15214	15098	15063
Barnetrygd	7870	8800	10083	11219	11489
Dagpenger	6474	7811	8545	10629	11852
Andre stønader	16551	18226	20219	22186	22964
Overføringer innen offentlig forvaltning	-	-	-	-	-
Andre innenlandske overføringer	47	42	0	2	0
Overføringer til utlandet	6249	7385	7631	8076	7764
Bruttosparing	30374	36493	21736	7695	2335
Bruttorealinvesteringer	23020	21422	24321	25625	22748
Nettokjøp av fast eiendom	-1526	-1366	-900	-1471	-606
Nettofinansinvesteringer	8880	16437	-1685	-16459	-19807
Utgiftsført (netto) kapitalinnskott i statens forretningsdrift	5456	3427	4455	6047	14984
Av dette: Petroleumsvirksamhet	4702	3911	6550	8082	16168
Overskudd før lånetransaksjoner	3424	13010	-6140	-22506	-34791

1) I tabell 1 og 2 for offentlig forvaltning er det ført påløpte skatter og avgifter. I tabellene for Statsforvaltningen og Kommuneforvaltningen er det ført bokførte skatter og avgifter.

2) I tabell 2 for offentlig forvaltning er interne overføringer mellom statsforvaltningen og kommuneforvaltningen strøket, mens disse er tatt med i tabellene for undersektorene.

Tabell 3. Statsforvaltningen. Inntekter og utgifter etter art. 1989 - 1993. Mill.kr.

	1989	1990	1991	1992	1993*
Løpende inntekter i alt	288672	317522	328306	325113	335093
Gebyrer	4525	5648	6207	5821	6037
Renter	43535	45979	46836	45505	44925
Aksjeutbytte	425	1256	2010	1844	1732
Utbytte på eierkapital i offentlig forretningsdrift	138	5254	5663	4006	8241
Oljevirksomhet	124	5222	5625	3932	8071
Annen virksomhet	14	32	38	74	170
Indirekte skatter	103701	107856	111939	120797	126869
Mva. og avgift på investeringer	60063	61110	61383	65403	71931
Toll	1135	1305	1439	1533	1681
Avgift på utvinning av petroleum	7536	8769	10369	10545	10718
Andre indirekte skatter	34967	36672	38748	43316	42539
Trygde- og pensjonspremier	77642	80124	83939	87335	84400
Medlemspremie	28281	29403	31302	32781	33421
Arbeidsgiveravgift	49361	50721	52637	54554	50979
Direkte skatter	44149	54727	61383	51508	54435
Ordinær skatt på inntekt og formue, unntatt for utvinning av petroleum	21639	20167	20396	14473	9958
Ordinær skatt på inntekt og formue på utvinning av petroleum	4832	12366	15021	7558	6411
Særskatt på oljeinntekter	1547	4963	6739	7265	9528
Avgift på arv og gaver	569	446	479	623	657
Årsavgift på motorvogner	1734	1789	1850	2256	2459
Felleskatt til skattefordelingsfondet	13761	14917	16480	18910	24993
Andre direkte skatter	67	79	418	423	429
Bøter, inndragninger mv.	744	851	1149	1880	1883
Overføringer fra Kommuneforvaltningen	6347	5674	3489	1892	1491
Overføringer fra Norges Bank	7466	10153	5691	4525	5080
Løpende utgifter i alt	270000	295380	314649	332955	346475
Driftsutgifter	54977	60240	62960	66728	68967
Lønnskostnader	28025	30124	31562	33535	34355
Vareinnsats medregnet reparasjoner	26952	30117	31398	33193	34612
Renter og aksjeutbytte	17847	18660	17375	17956	20380
Utbytte på eierkapital i offentlig forretningsdrift	3168	3792	3844	2778	2439
Subsider	32375	35394	37925	39116	43403
Stønader til private konsumenter	105664	116099	127459	136660	142365
Pensjonsstønader	62275	67027	71733	75267	78379
Helsestønader	7057	8147	9911	11068	11766
Sykepenger mv.	12882	13771	15214	15098	15063
Barnetrygd	7870	8800	10083	11219	11489
Dagpenger	6474	7811	8545	10629	11852
Andre stønader	9106	10543	11973	13379	13816
Overføringer til Kommuneforvaltningen	49673	53768	57455	61639	61157
Andre innenlandske overføringer	47	42	0	2	0
Overføringer til utlandet	6249	7385	7631	8076	7764
Bruttosparing	18672	22142	13657	-7842	-11382
Bruttorealinvesteringer	9395	9339	11405	12601	10316
Nettokjøp av fast eiendom	-1407	-1307	-1214	-1864	-823
Nettofinansinvesteringer	10684	14110	3466	-18579	-20875
Utgiftsført (netto) kapitalinnskott i statens forretningsdrift	5456	3427	4455	6047	14984
Av dette: Petroleumsvirksomhet	4702	3911	6550	8082	16168
Overskudd før lånetransaksjoner	5228	10683	-989	-24626	-35859

Tabell 4. Kommuneforvaltningen. Inntekter og utgifter etter art. 1989 - 1993. Mill.kr.

	1989	1990	1991	1992	1993*
Løpende inntekter i alt	124034	132487	141909	148879	152322
Gebyrer	11630	12851	15489	16854	18030
Renter	2444	2591	2947	3120	2835
Indirekte skatter	2372	2626	2694	3029	3211
Direkte skatter	57915	60651	63324	64237	67089
Ordinær skatt på inntekt og formue	56159	58903	61391	62382	65237
Andre direkte skatter	1756	1748	1933	1855	1852
Overføringer innen offentlig forvaltning	49673	53768	57455	61639	61157
Statskassen	40981	44731	47722	51289	50872
Andre stats- og trygderegnskap	8930	9037	9733	10350	10285
Løpende utgifter i alt	117114	121929	129936	135632	139454
Driftsutgifter	86497	91441	99979	106585	110113
Lønnskostnader	64066	67994	74049	78818	81771
Vareinnsats medregnet reparasjoner	22431	23447	25930	27767	28342
Renter	6859	7145	7461	7692	7419
Utbytte på eierkapital i offentlig forretningsdrift ¹⁾	701	188	695	172	240
Subsider	4224	4598	4901	5279	5746
Stønader til private konsumenter	12486	12883	13411	14012	14445
Pensjonsstønader	228	220	-	-	-
Helsestønader	4813	4980	5165	5205	5297
Andre stønader	7445	7683	8246	8807	9148
Overføringer innen offentlig forvaltning	6347	5674	3489	1892	1491
Statskassen	6070	5165	3316	1486	1076
Andre stats- og trygderegnskap	277	509	173	406	415
Bruttosparing	6920	10558	11973	13247	12868
Bruttorealinvesteringer	13625	12083	12916	13024	12432
Nettokjøp av fast eiendom	-119	-59	314	393	217
Nettofinansinvesteringer	-6586	-1466	-1257	-170	219
Overskudd før lånetransaksjoner	-6586	-1466	-1257	-170	219

1) Fra 1991 er pensjonsstønadene inkludert under Andre stønader.

Tabell 5. Offentlig forvaltning¹⁾. Løpende utgifter etter formål. 1989 - 1993. Mill.kr.

	1989	1990	1991	1992	1993*
01-14. Løpende utgifter i alt	331094	357867	383641	405056	423281
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	18580	20065	21300	22577	24406
02. Forsvar	21423	23792	23979	24141	23000
03. Politi, rettsvesen mv.	5968	6384	6914	7486	7782
04. Undervisning	38586	41549	44793	48202	51667
Av dette					
041 Grunnskoler og førskoler	15462	15967	16125	16275	16763
042 Videregående skoler	9010	9923	10614	10938	11333
043 Universiteter og høgskoler	6463	7101	7866	8630	9756
05. Helsestett	43561	46860	53085	56217	58233
Av dette					
051 Helseinstitusjoner	30499	31948	32582	34189	35182
06. Sosial trygd og velferd	117993	127979	138517	148813	155698
Av dette					
061 Sosial trygd og sosialhjelp	100881	110016	120142	128022	133852
07. Boliger og nærmiljø	5865	5889	7956	8533	8928
08. Kultur, fritid og religion	7578	8022	9419	10817	11462
09. Energi	1836	2578	2489	1159	533
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	15577	16496	16252	16535	16722
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	2550	3652	3186	3473	2119
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	17194	17912	18290	19219	18906
13. Andre næringsøkonomiske formål	8765	9350	11799	11343	15126
14. Andre formål	25618	27339	25662	26541	28701
Av dette					
1401 Renter	24706	25805	24358	25757	27910

1) I tabellen for offentlig forvaltning er interne overføringer mellom Statsforvaltningen og Kommuneforvaltningen strøket, mens disse er tatt med i undersektorene.

Tabell 5 (forts.). Offentlig forvaltning. Løpende utgifter etter formål. Prosent. 1989 -1993

	1989	1990	1991	1992	1993*
01-14. Løpende utgifter i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	5,6	5,6	5,6	5,6	5,8
02. Forsvar	6,5	6,6	6,3	6,0	5,4
03. Politi, rettsvesen mv, ...	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
04. Undervisning	11,7	11,6	11,7	11,9	12,2
Av dette					
041 Grunnskoler og førskoler	4,7	4,5	4,2	4,0	4,0
042 Videregående skoler	2,7	2,8	2,8	2,7	2,7
043 Universiteter og høgskoler	2,0	2,0	2,1	2,1	2,3
05. Helsestett	13,2	13,1	13,8	13,9	13,8
Av dette					
051 Helseinstitusjoner	9,2	8,9	8,5	8,4	8,3
06. Sosial trygd og velferd	35,6	35,8	36,1	36,7	36,8
Av dette					
061 Sosial trygd og sosialhjelp	30,5	30,7	31,3	31,6	31,6
07. Boliger og nærmiljø	1,8	1,6	2,1	2,1	2,1
08. Kultur, fritid og religion	2,3	2,2	2,5	2,7	2,7
09. Energi	0,6	0,7	0,6	0,3	0,1
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	4,7	4,6	4,2	4,1	4,0
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	0,8	1,0	0,8	0,9	0,5
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel.	5,2	5,0	4,8	4,7	4,5
13. Andre næringsøkonomiske formål	2,6	2,6	3,1	2,8	3,6
14. Andre formål	7,7	7,6	6,7	6,6	6,8

Tabell 6. Statsforvaltningen. Løpende utgifter etter formål. 1989 - 1993. Mill.kr.

	1989	1990	1991	1992	1993*
01-14. Løpende utgifter i alt	270000	295380	314649	332955	346475
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	12492	13980	14378	15281	16920
02. Forsvar	21415	23784	24002	24160	23013
03. Politi, rettsvesen mv.	4836	5223	5718	6242	6512
04. Undervisning	23961	26770	29272	31364	33830
Av dette					
041 Grunnskoler og førskoler	5596	5671	5810	5553	5447
042 Videregående skoler	5911	6751	7432	7565	7705
043 Universiteter og høgskoler	6736	7352	8014	8666	9793
05. Helsestøt	28787	30709	31820	34378	33962
Av dette					
051 Helseinstitusjoner	20951	21847	21023	22292	21205
06. Sosial trygd og velferd	103811	113524	125216	133630	140158
Av dette					
061 Sosial trygd og sosialhjelp	98645	107711	116545	124197	129587
07. Boliger og nærmiljø	3541	3778	4262	4935	5223
08. Kultur, fritid og religion	3298	3457	4443	5434	5903
09. Energi	1933	2876	2967	1784	1155
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	15379	16334	16307	16637	16722
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	2550	3652	3186	3473	2119
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	12311	12820	13554	14895	14282
13. Andre næringsøkonomiske formål	8830	9959	12390	11939	16241
14. Andre formål	26856	28514	27134	28803	30435
Av dette					
1401 Renter	17847	18660	16897	17910	19842

Tabell 6 (forts.). Statsforvaltningen. Løpende utgifter etter formål. Prosent. 1989 - 1993

	1989	1990	1991	1992	1993*
01-14. Løpende utgifter i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	4,6	4,7	4,6	4,6	4,9
02. Forsvar	7,9	8,1	7,6	7,3	6,6
03. Politi, rettsvesen mv, ...	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9
04. Undervisning	8,9	9,1	9,3	9,4	9,8
Av dette					
041 Grunnskoler og førskoler	2,1	1,9	1,8	1,7	1,6
042 Videregående skoler	2,2	2,3	2,4	2,3	2,2
043 Universiteter og høgskoler	2,5	2,5	2,5	2,6	2,8
05. elsestøt	10,7	10,4	10,1	10,3	9,8
Av dette					
051 Helseinstitusjoner	7,8	7,4	6,7	6,7	6,1
06. Sosial trygd og velferd	38,4	38,4	39,8	40,1	40,5
Av dette					
061 Sosial trygd og sosialhjelp	36,5	36,5	37,0	37,3	37,4
07. Boliger og nærmiljø	1,3	1,3	1,4	1,5	1,5
08. Kultur, fritid og religion	1,2	1,2	1,4	1,6	1,7
09. Energi	0,7	1,0	0,9	0,5	0,3
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	5,7	5,5	5,2	5,0	4,8
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	0,9	1,2	1,0	1,0	0,6
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	4,6	4,3	4,3	4,5	4,1
13. Andre næringsøkonomiske formål	3,3	3,4	3,9	3,6	4,7
14. Andre formål	9,9	9,7	8,6	8,7	8,8

Tabell 7. Kommuneforvaltningen. Løpende utgifter etter formål. 1989 - 1993¹⁾, Mill.kr.

	1989	1990	1991	1992	1993*
01-14. Løpende utgifter i alt	117114	121930	129936	135632	139454
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	6102	6088	6922	7297	7503
02. Forsvar	23	28	1	1	1
03. Politi, rettsvesen mv.	1132	1161	1196	1251	1286
04. Undervisning	25403	26733	28003	29369	30197
Av dette					
041 Grunnskoler og førskoler	15006	15411	15568	16000	16451
042 Videregående skoler	7895	8536	9032	9511	9779
043 Universiteter og høgskoler	-	-	22	-	-
05. Helsestett	35363	37521	41707	43381	44603
Av dette					
051 Helseinstitusjoner	29672	31003	31420	32734	33656
06. Sosial trygd og velferd	24717	25252	24636	25286	25999
Av dette					
061 Sosial trygd og sosialhjelp	8711	8238	7139	5583	5740
07. Boliger og nærmiljø	2657	2515	4144	4291	4412
08. Kultur, fritid og religion	4722	4988	5534	5850	6015
09. Energi	-95	-277	-415	-580	-596
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	244	228	-	-	-
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	-	-	-	-	-
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	8395	8825	8763	8855	9105
13. Andre næringsøkonomiske formål	1048	1113	1721	2650	2725
14. Andre formål	7403	7755	7724	7981	8206
Av dette					
1401 Renter	6859	7145	7461	7847	8068

1) Regnskapstallene for 1991 brukes som fordelingsnøkkelen for anslagene i 1992.

Tabell 7 (forts.). Kommuneforvaltningen. Løpende utgifter etter formål. Prosent. 1989 - 1993

	1989	1990	1991	1992	1993*
01-14. Løpende utgifter i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
01. Alminnelig offentlig tjenesteyting	5,2	5,0	5,3	5,4	5,4
02. Forsvar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
03. Politi, rettsvesen mv, ...	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
04. Undervisning	21,7	21,9	21,6	21,7	21,7
Av dette					
041 Grunnskoler og førskoler	12,8	12,6	12,0	11,8	11,8
042 Videregående skoler	6,7	7,0	7,0	7,0	7,0
05. Helsestett	30,2	30,8	32,1	32,0	32,0
Av dette					
051 Helseinstitusjoner	25,3	25,4	24,2	24,1	24,1
06. Sosial trygd og velferd	21,1	20,7	19,0	18,6	18,6
Av dette					
061 Sosial trygd og sosialhjelp	7,4	6,8	5,5	4,1	4,1
07. Boliger og nærmiljø	2,3	2,1	3,2	3,2	3,2
08. Kultur, fritid og religion	4,0	4,1	4,3	4,3	4,3
09. Energi	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4	-0,4
10. Næringsøkonomiske formål i primærnæringene	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
11. Næringsøkonomiske formål i sekundærnæringene	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12. Næringsøkonomiske formål i samferdsel	7,2	7,2	6,7	6,5	6,5
13. Andre næringsøkonomiske formål	0,9	0,9	1,3	2,0	2,0
14. Andre formål	6,3	6,4	5,9	5,9	5,9

Regional arbeidsmarkedsutvikling mot år 2000

Klaus Mohn, Lasse S. Stambøl, Knut Ø. Sørensen

Utover i 1990-årene forventes det for landet som helhet en betydelig økning i sysselsettingen innen tjenesteytende næringer. Veksten i industrisysselsettingen ser ikke ut til å kunne bidra til total sysselsettingsvekst, samtidig som sysselsettingen i primærnæringene er klart fallende. Disse trekken vil øke sysselsettingen spesielt mye i typiske service-regioner. I tillegg bestemmes den regionale arbeidsmarkedsutviklingen av utviklingen i den regionale konkurranseseevnen og av demografiske forhold. I henhold til beregninger utført med det regionale modellsystemet REGARD, gir dette størst fall i arbeidsledigheten i sentrale østlandsstrøk og i den nordligste landsdelen, mens Sørvestlandet ser ut til å gå noe mer usikre tider i møte.

Innledning

Utviklingen i den regionale arbeidsledigheten er et resultat av samspillet mellom tilbuds- og etterspørselsforhold i de regionale arbeidsmarkedene. Endringer i arbeidstilbuddet er i den enkelte region et resultat av endringer i yrkesdeltakingen og av endringer i demografiske forhold. Dette gjør at veksten i arbeidsstyrken varierer mellom ulike regioner, selv om innenlandske flyttinger bidrar til å utjevne den regionale variasjonen i arbeidsmarkedsforholdene. På etterspørslssiden av arbeidsmarkedet vil regionale forskjeller i næringsstruktur og produksjonsteknologi være avgjørende for virkningene av den makroøkonomiske utviklingen. De regionale implikasjonene av den nasjonale utviklingen i sysselsetting og produksjon avhenger derfor betydelig av hvordan generelle endringer i kostnadsforhold og økonomisk aktivitet fordeler seg over de ulike delene av landet.

Det regionale modellsystemet REGARD er utviklet for å analysere regionale implikasjoner av en bestemt makroøkonomisk utvikling. Med utgangspunkt i den makroøkonomiske modellen MODAGs framskrivinger for Langtidsprogrammet, vil REGARD i det følgende bli benyttet for å kaste lys over enkelte sider ved arbeidsmarkedsutviklingen i norske landsdeler.

Den makroøkonomiske rammen

Meldingen om Langtidsprogrammet 1994–1997 (St. meld. nr. 4, 1992 - 1993) trekker linjene for den økonomiske politikken gjennom 1990-årene. Langtidsprogrammet legger opp en strategi som har som hovedmål å sikre økt sysselsetting og verdiskaping. En liten åpen økonomi som Norge er avhengig av å kunne konkurrere på internasjonale markeder. For å bedre konkurransen tas det derfor siktet på et langsiktig inntektpolitisk samarbeid. Dette forutsettes å gi en reduksjon i lønnsveksten både i privat og offentlig sektor. Sammen med en reduksjon i overføringene vil dette gi det offentlige et utvidet finanspolitiske spillerom, noe som igjen skal benyttes aktivt for å redusere arbeidsledigheten. Statistisk sentralbyrås makroøkonomiske modeller er benyttet for å demonstrere virkningene av

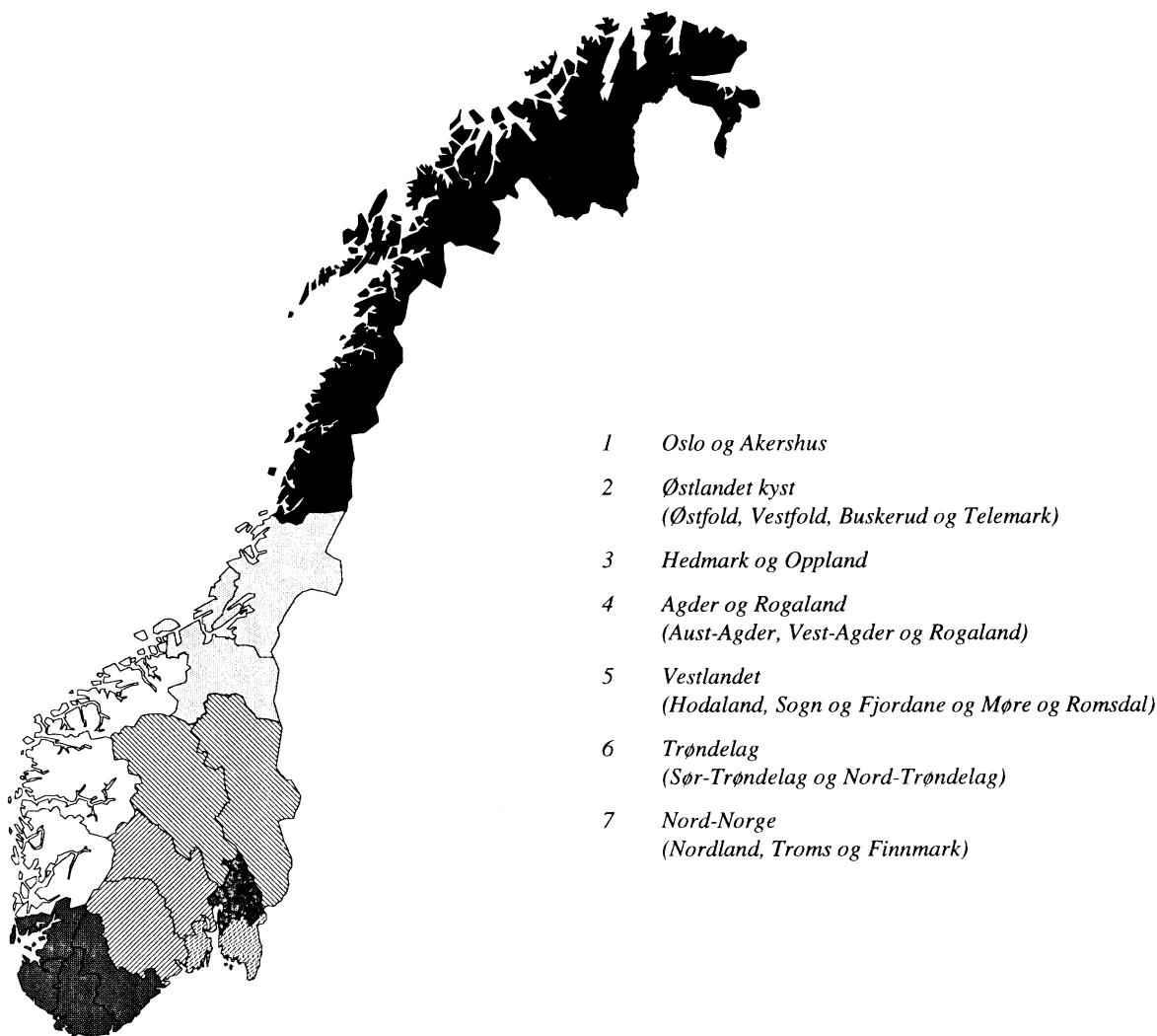
disse økonomisk-politiske rammebetingelsene. Langtidsprogrammets Solidaritetsalternativ er dermed beskrevet i form av et modellberegnet scenario for den norske økonomien mot utgangen av det 20. århundre.

I de makroøkonomiske framskrivningene er den regionale dimensjonen av økonomien neglisert, og arbeidsmarkedet behandles som om arbeidstakere og arbeidsgivere opererer i ett marked for landet som helhet. Det norske arbeidsmarkedet er imidlertid ikke homogent, men sammensatt av segmenterte, regionale delmarked. I tillegg til den regionale segmenteringen, skaper sosioøkonomiske kjennetegn som kjønn, utdanning og alder viktige skillelinjer mellom ulike typer arbeidskraft. Sysselsettingsvirkningene av Solidaritetsalternativet vil derfor variere, avhengig av hvilken landsdel, og hvilken sosioøkonomisk gruppering, man betrakter (se også Johansen m. fl. [1993]).

Modellsystemet REGARD

For analyser av regionale arbeidsmarkedsforhold har Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå utviklet modellsystemet REGARD (REGionalt modellsystem for ARbeidsmarked og Demografi). Et utgangspunkt for regioninndelingen i dette modellsystemet har vært at den til dels bør representere arbeidsmarkedet som er geografisk avgrenset som følge av strukturelle og/eller institusjonelle forhold. Datatilgang og anvendelsene av modellen har samtidig gjort det ønskelig å beholde administrative enheter som grunnlag for regioninndelingen. Etter avveiningen har valget som følge av dette falt på syv regioner med utgangspunkt i fylkespar og mindre grupper av fylker (jfr. figur 1).

For en mer uttømmende beskrivelse av modellsystemet vises det til Mohn m. fl. (1994), og beskrivelsen nedenfor er derfor summarisk. REGARD består av to modellblokker. Den ene er en økonomisk delmodell som framskriver utviklingen i produksjon og sysselsetting for de ulike produktionsaktivitetene. Produksjon og sysselsetting i statlig tjenesteyting og ressursbasert virksomhet er fordelt ved hjelp

Figur 1. Regioninndelingen i REGARD

av faste andeler, og den regionale fordelingen er dermed eksogen for REGARD. Etterspørselen etter industrivarer er modellert slik at kostnadseffektive industriregioner på sikt vil oppleve økning i den regionale markedsandelen (og sysselsettingsandelen) i industrinæringene. Produsentenes innsats av arbeidskraft er beskrevet gjennom estimerte dynamiske timeverksligninger, som justeres for å sikre konsistens med de nasjonale tallene. For dokumentasjon av estimeringen av timeverksligninger for industrisektorene i REGARD, se Mohn (1993). Modelleringen av privat tjenesteyting er bygget rundt en regional kryssløpskjerner, hvor intra- og interregionale varestrømmer kartlegges med utgangspunkt i regionale varebalanser for den enkelte tjenestevare. Etterspørselen etter kommunale tjenester påvirkes av demografiske forhold, og den framskrevne regionale sysselsettingen i disse sektorene vil derfor avhenge delvis av befolkningssammensetningen i den enkelte region.

Sysselsettingen er videre fordelt i henhold til kjønn og tre utdanningsgrupper. Det opererer i denne sammenheng med grunnskoleutdanning, videregående utdanning og høy-

ere utdanning. For de siste årene er det observert en vridning i utdanningsfordelingen av sysselsettingen, ettersom det gjennomsnittlige utdanningsnivået i arbeidsstyrken har steget. Denne utviklingen er forutsatt å fortsette også gjennom framskrivningsperioden.

Den andre delen av modellsystemet er en demografisk modellblokk som framskriver den regionale befolkningsutviklingen og yrkesdeltakingen som følge av aldring, pendling og flytting. Tilbuddssiden av arbeidsmarkedet har utgangspunkt i en generell regional befolkningsframskriving etter ett-årig alder, kjønn og utdanning. Framskrevet arbeidsstyrke framkommer ved å multiplisere de ulike regionale befolkningsgruppene med en regional yrkesprosent. Framskrivninger med mikrosimuleringsmodellen MOSART (se Andreassen m.fl. [1993]) er lagt til grunn for fordelingen av arbeidsstyrken etter utdanningsgrupper, mens nivået på den nasjonale arbeidsstyrken er avstemt mot de makroøkonomiske beregningene med MODAG.

Regional ubalanse i arbeidsmarkedet forutsettes å bli motvirket av innenlandske flyttebevegelser. En relativt høy re-

gional arbeidsledighet medfører dermed nettoutflytting, mens lav regional arbeidsledighet forårsaker nettoinnflytting. For endringene i arbeidsstyrken spiller dermed de innenlandske flyttebevegelsene en viktig rolle. Flytteraten i REGARD beskriver hvor stor andel av befolkningen i en region som kan forventes å flytte til en bestemt annen region i løpet av ett år. For å forklare innenlandske flyttebevegelser er det estimert sammenhenger mellom flytting og regional arbeidsmarkedssituasjon for de mest mobile personene i yrkesaktiv alder (16–44 år). Flyttemønsteret for resten av befolkningen i yrkesaktiv alder antas upåvirket av arbeidsmarkedsforskrift, og er derfor fastlagt gjennom *konstante* flytterater. Utforming av flyttemodellen og estimering av flytteratene er nærmere beskrevet av Stambøl (1994a,b).

En viktig forbindelse mellom systemets to modellblokker finner sted i arbeidsmarkedet. Den demografiske modellblokken beregner et framskrevet regionalt arbeidstilbud, mens delmodellen for produksjon og inntekt genererer en motsvarende framskriving av arbeidskraftterspørselen. REGARD beskriver dermed hvordan den regionale arbeidsmarkedsutviklingen avhenger av samspill mellom demografisk og økonomisk utvikling.

Sysselsettingen

Den regionale næringsstrukturen

Utgangspunktet for framskrivingene med REGARD er den regionale fordelingen av sysselsettingen i 1990. For å forstå de regionale implikasjonene av en bestemt nasjonal utvikling, er det viktig å ha oversikt over utgangspunktet for framskrivingene. Som vi skal se vil framskrivningsresultatene i betydelig grad avhenge av den regionale næringsstrukturen, og denne gjennomgår vanligvis ikke drastiske endringer over en periode på 10 år. Den enkelte nærings *relative* størrelse innen den enkelte region viser hvilken betydning næringen har for den totale regionale sysselsettingen.

Tabell 1 gir en grov illustrasjon av den regionale næringsstrukturen i 1990. Selv med den aggregerte regioninndelingen som ligger til grunn for REGARD finner vi betydelige regionale forskjeller i næringssammensetningen. Spesielt ser vi at sysselsettingen innen privat tjenesteyting er av størst betydning for Oslo/Akershus, mens offentlig tjenesteyting betyr relativt mye for sysselsettingen i Nord-Norge. Samtidig er begge disse næringshovedgruppene av noe mindre betydning for typiske primærnæringsregioner (Hedmark/Oppland) og relativt industrialiserte regioner (Østlandet kyst og Vestlandet). Industribygg og anlegg som andel av total regional sysselsetting er størst i kystfylkene på Østlandet, og minst i Oslo/Akershus og Nord-Norge. Til slutt ser vi at primærnæringene spiller størst rolle for sysselsettingen i Hedmark/Oppland, samt i kystfylkene fra Hordaland og nordover.

Framskrivinger av den regionale sysselsettingen

Framskrivningene med REGARD kan ikke forventes å ha samme presisjonsnivå som anslagene fra de makroøkonomiske modellene. De viktigste årsakene til dette er antallet parametre, kvaliteten på datagrunnlaget, samt det faktum at forskningsinnsatsen bak utviklingen av regionale modeller har vært relativt beskjeden. Likefullt gir slike framskrivinger interessant informasjon om mekanismene bak den regionale næringsutviklingen, den demografiske utviklingen, og dermed også om den generelle arbeidsmarkedsutviklingen. De regionale *tendensene* i framskrivingene bør derfor være av interesse. REGARD er simulert for perioden 1991–2000, og implikasjonene for den regionale og næringsvise sysselsettingsutviklingen er illustrert i tabell 2.

To forhold er av spesiell betydning for den regionale sysselsettingsutviklingen. For det første er den regionale næringsstrukturen viktig. Tabell 2 illustrerer at det er innen privat og offentlig tjenesteyting at man ifølge beregningene vil oppleve den sterkeste veksten på nasjonalt nivå. Dette vil bidra til å trekke opp sysselsettingen i typiske service-regioner. For det andre vil man kunne oppleve regional

Tabell 1. Regional fordeling av sysselsettingen i hovedgrupper av nærlinger i 1990. Prosent

Region	Primær-næringer	Industri, bygg og anl. og el.prod.	Privat tj. yting	Offentlig forvaltning
Oslo/Akershus	1,0	18,0	56,3	24,7
Østlandet kyst	4,4	31,2	38,2	26,2
Hedmark/Oppland	12,2	25,0	34,8	28,0
Agder/Rogaland	6,7	28,6	39,5	25,2
Vestlandet	9,2	26,1	37,8	26,9
Trøndelag	11,0	21,8	37,2	30,0
Nord-Norge	11,0	19,8	34,5	34,7
Hele landet	6,5	24,2	42,1	27,2

Kilde: Egne beregninger.

Tabell 2. Framskrevet regional sysselsettingsvekst etter næringshovedgruppe 1990–2000. Gjennomsnittlig årlig vekst. Prosent

Region	Primær-næringer	Industri, bygg og anl. og el.prod.	Privat tj. yting	Offentlig forvaltning
Oslo/Akershus	-1,6	-1,4	1,5	2,2
Østlandet kyst	-1,1	-0,2	0,9	2,0
Hedmark/Oppland	-1,6	-0,7	1,2	2,2
Agder/Rogaland	-1,5	-0,6	1,3	1,5
Vestlandet	-1,5	-0,3	1,3	1,4
Trøndelag	-1,8	0,0	1,1	1,9
Nord-Norge	-1,7	0,2	0,9	1,0
Hele landet	-1,6	-0,5	1,2	1,8

Kilde: Egne beregninger.

variasjon i sysselsettingsøkningen innen hver næring. Reduksjonen i produksjon og sysselsetting innen fartøy-byggingsnæringen ser for eksempel ut til å bli større på Vestlandet enn i Nord-Norge, på grunn av reduksjon av bygging av oljeplattformer. Totalvirkningen på den regionale sysselsettingen er bestemt av samspillet mellom disse to faktorene. Dersom sysselsettingsveksten ikke varierer mellom regionene, vil den regionale utviklingen være bestemt alene gjennom den regionale næringsstrukturen.

Det er grunn til å anta at den regionale næringsstrukturen vil endres noe i løpet av 1990-årene, og dermed gir ikke tabell 1 noen god oversikt over framtiden. For vårt tidsspekativ synes det rimelig å anta at de interregionale strømmene av varer og tjenester er mer følsom overfor endringer i kostnadsstrukturen når det gjelder industrivarer enn for de øvrige næringene. Det handles også relativt intenst med ressursbasert produksjon, men selv på mellomlang sikt er lokaliseringen av denne typen aktiviteter i overveiende grad fastlagt av tilgangen på naturressursene. Man vil også kunne oppleve en viss relokalisering av tjenesteytende næringar, men for mange av disse næringene legger nødvendigheten av markedsadgang restriksjoner på lokaliseringen. På denne måten betyr *lokale* etterspørselsforhold noe mer for lokaliseringen av disse næringene enn for industrien.

Tabell 2 viser at sysselsettingen i privat og offentlig tjenesteyting i henhold til våre beregninger ser ut til å stige betydelig i samtlige deler av landet, mens det for primærnæringer, industri og bergverk framskrives en reduksjon i sysselsettingen i samtlige landsdeler for 1990-tallet sett under ett.

Fallet i sysselsettingen i primærnæringene vil med stor sannsynlighet ramme Hedmark/Oppland, Trøndelag og Nord-Norge noe hardere enn landet som helhet. Man skulle kanskje tro at Nord-Norge ble enda hardere rammet av det generelle fallet i sysselsettingen i primærnæringene mot år 2000. Grunnen til at dette ikke er tilfelle er at det er forutsatt tiltakende aktivitet innen fiske og fangst de kommende årene. Dette slår gunstig ut for Nord-Norge. På tilsvarende måte ser vi at fallet i sysselsettingen innen primærnæringene er størst for de deler av landet hvor jordbruk og skogbruk veier tungt, f.eks. de tre østlandsregionene.

I Agder/Rogaland og på Vestlandet ser virkningen av bortfallet av sysselsetting i primærnæringene ut til å bli som for landet som helhet. Man skulle kanskje tro at Nord-Norge ble enda hardere rammet av det generelle fallet i sysselsettingen i primærnæringene mot år 2000. Grunnen til at dette ikke er tilfelle er at det er forutsatt tiltakende aktivitet innen fiske og fangst de kommende årene. Dette slår gunstig ut for Nord-Norge. På tilsvarende måte ser vi at fallet i sysselsettingen innen primærnæringene er størst for de deler av landet hvor jordbruk og skogbruk veier tungt, f.eks. de tre østlandsregionene.

For industrisysselsettingen avslører tabell 2 en ujevn regional fordeling av det modellberegnede totale tapet av industriarbeidsplasser. Spesielt ser det ut til at regionene Østlandet kyst, Trøndelag og Nord-Norge vil kunne redusere tapet av industriarbeidsplasser, sammenlignet med de

øvrige delene av landet. Fallet i industrisysselsettingen ser ut til å bli mer markant for regionen Oslo/Akershus enn for resten av landet. Dette skyldes for en stor del den betydelige reduksjonen som har funnet sted i industrisysselsettingen i denne regionen gjennom de siste årene før 1990. REGARD inneholder estimerte atferdsrelasjoner hvor treggheter i tilpasningen av industrisysselsettingen spiller en sentral rolle. Videre ser det ut til at kostnadsutviklingen i enkelte industrinæringer er mindre gunstig for Oslo/Akershus enn i landet som helhet. Dette bidrar til å redusere denne regionens markedsandel i det interregionale markedet for industrivarer, og dermed reduseres også sysselsettingsandelen. Industri, bygg og anlegg og elektrisitetsproduksjon sysselsetter imidlertid rundt 18 prosent av arbeidstakerne i Oslo/Akershus (1990), og den gjennomsnittlige årlige reduksjonen på 1,4 prosent ville derfor ha betydd langt mer for en utpreget industrialisert region. Således ser det ut til at fallet i industrisysselsettingen spesielt i Oslo/Akershus vil bli mer enn oppveid av den betydelige sysselsettingsøkningen innen privat og offentlig tjenesteyting.

I Agder/Rogaland og på Vestlandet vil imidlertid fallet i industrisysselsettingen bli spesielt merkbart, ettersom industrien betyr mye for den totale sysselsettingen i denne delen av landet. Videre er industrinæringerne som ser ut til å møte særlige problemer i årene som kommer, overrepresentert i disse delene av landet. For eksempel vil fallet i oljeinvesteringene mot midten av 1990-tallet kunne bety en vesentlig reduksjon av aktiviteten innen bygging av plattformer, og denne næringen er koncentrert i kystfylkene i de sørlige og vestlige deler av landet. Både direkte og indirekte vil fallet i oljeinvesteringene ha spesielle konsekvenser for regionene Agder/Rogaland og Vestlandet.

Sysselsettingen i tjenesteytende næringar ser i henhold til de makroøkonomiske framskrivingene ut til å kunne øke markant i samtlige deler av landet utover på 1990-tallet. Dette får spesielt mye å si for regioner som er spesialiserte innen tjenesteytende næringar. Offentlig tjenesteyting er for en stor del lokalisert i sentrale områder, med geografiske tyngdepunkt i form av offentlige administrasjonssentre. Den planlagte økningen i offentlig sysselsetting ser derfor ut til å kunne øke sysselsettingen noe mer i sentrale regioner enn i industrialiserte og landbruksorienterte utkantstrøk. Dette mønsteret forsterkes av at sysselsettingen i forsvarset forutsettes å falle, noe som rammer Nord-Norge særlig hardt.

Arbeidsstyrken

Strukturen i den regionale yrkesdeltakingen

Den regionale utviklingen i tilbuddet av arbeidskraft, bestemmes gjennom anslag for yrkesfrekvenser og befolkningsutviklingen. På tilsvarende måte som for etterspørselsiden, er det viktig med en oversikt som viser utgangspunktet for framskrivingen av tilbudssiden.

Tabell 3. Regional yrkesdeltaking i 1990. Prosent

utdanningsnivå 1 = grunnskole   utdanningsnivå 2 = videregående utdanning   utdanningsnivå 3 = høyere utdanning

	Utdannings-nivå	Region						
		Oslo/Akershus	Østlandet kyst	Hedmark/Oppland	Agder/Rogaland	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge
Menn	1	59,3	56,3	59,2	59,1	60,6	55,7	57,8
	2	78,1	79,6	79,4	80,3	80,5	79,2	76,3
	3	86,5	88,0	89,8	88,6	88,1	91,3	89,1
Kvinner	1	46,8	40,6	42,8	40,8	43,8	41,2	40,8
	2	70,0	68,1	69,4	66,1	68,9	71,3	70,2
	3	80,4	83,4	86,1	81,9	82,9	87,4	87,3
Alle grupper		70,9	66,8	66,9	67,9	69,3	68,7	66,0
								68,3

Kilde: Egne beregninger.

I tabell 3 illustreres noen aspekter ved yrkesdeltakingen i basisåret 1990. Yrkesprosentene, som vil si arbeidsstyrken i forhold til befolkningen i yrkesaktiv alder, viser regionale variasjoner fordelt etter kjønn og utdanning. Vi ser for det første at yrkesdeltakingen er forskjellig mellom menn og kvinner, og at menn har høyere yrkesdeltaking i samtlige regioner. Videre ser vi at yrkesdeltakingen avhenger positivt av utdanningsnivået, og at kjønnsforskjellene i yrkesdeltakingen reduseres ettersom utdanningsnivået stiger. Gjennomsnittstallene viser relativt moderate regionale forskjeller. Oslo/Akershus viser totalt sett den høyeste yrkesdeltakingen, mens de øvrige østlandsregionene og Nord-Norge har den laveste yrkesdeltakingen.

Av tabell 3 går det fram at hovedstadsregionens høye yrkesdeltaking først og fremst skyldes høyere yrkesdeltaking hos personer med grunnskoleutdanning, mens både menn og kvinner med høyere utdanning har lavere yrkesprosent i Oslo/Akershus enn i samtlige andre regioner. I Nord-Norge finner vi derimot en relativt høy yrkesfrekvens for både menn og kvinner med høyere utdanning, mens yrkesdeltakingen er lavere enn landsgjennomsnittet for de øvrige utdanningskategoriene. Denne typen variasjon kan bl.a. skyldes at personer under utdanning regnes med i befolkningens grunnlaget, men er mindre representert i arbeidsstyrken.

I tillegg til kjønn og utdanning er yrkesdeltakingen sterkt avhengig av alder. Det er store forskjeller i yrkesfrekvensene i de ulike aldersgruppene, med høyest yrkesdeltaking hos personer i alderen 25-59 år og lavest hos de aller yngste og eldste i yrkesaktiv alder. I basisåret 1990 skyldes hovedstadsregionens høye yrkesdeltaking relativt høye yrkesfrekvenser for de yngste og de eldste i yrkesaktiv alder, mens yrkesdeltakingen var lavere enn landsgjennomsnittet hos personer i aldersgruppen 25-44 år. Det siste kan også ha sammenheng med en større andel personer under utdanning, samt at regionen har en relativt høy andel innvandrere i denne aldersgruppen.

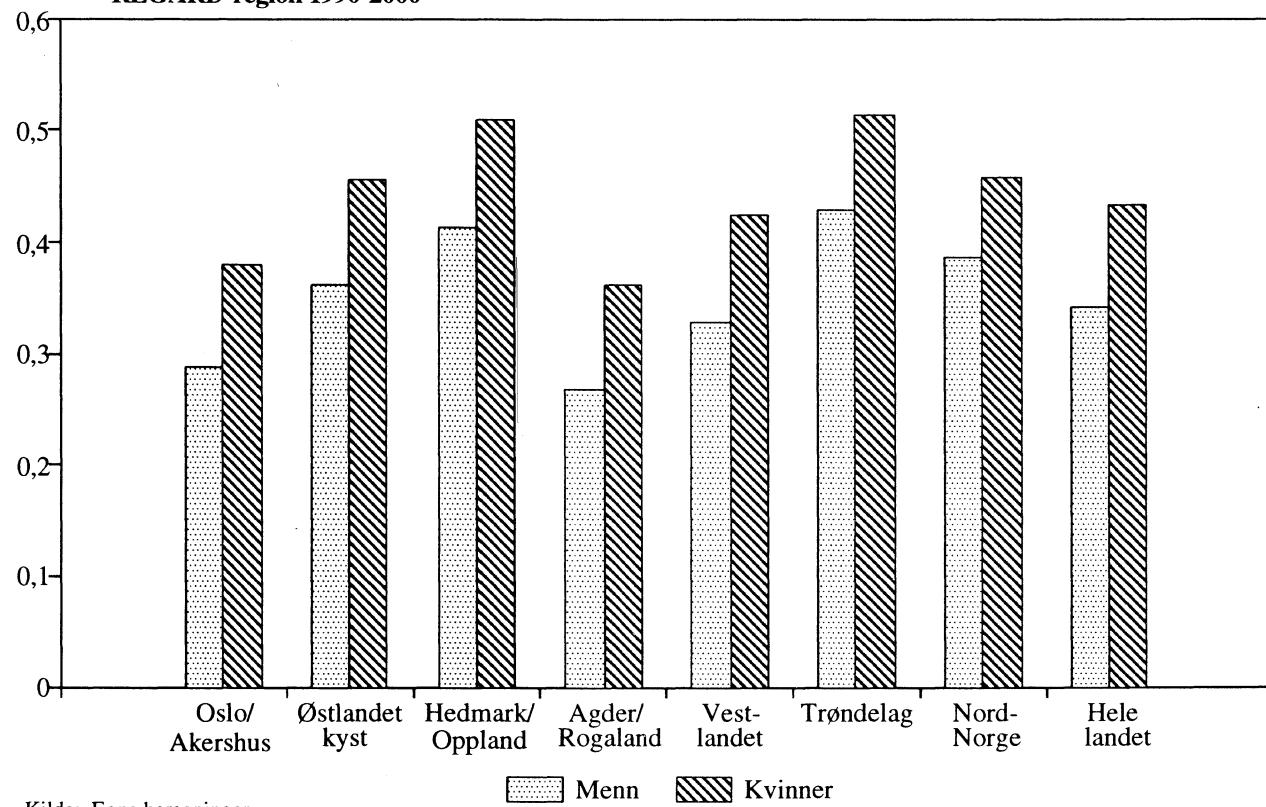
Framskrivning av den regionale arbeidsstyrken

Framskrivinger av yrkesprosenter i de nasjonale modellene MODAG og MOSART danner grunnlag for REGARD's framskrivinger av den regionale arbeidsstyrken. Utviklingen i yrkesdeltakingen som framskrives av MODAG, er avhengig av den økonomiske utviklingen i framskrivingsperioden. En reduksjon i den totale etterspørselen etter arbeidskraft vil ha effekter som virker negativt også på yrkesdeltakingen. Dette kommer av at høy arbeidsledighet har frustrasjonseffekter på de arbeidssøkende, slik at de gradvis trekker seg ut av arbeidsstyrken. Med en politikk som tar sikte på å motvirke sysselsettingsfall, vil det modellberegnede Solidaritetsalternativet gi en høyere vekst i arbeidsstyrken enn det en mer tilbakeholden økonomisk politikk ville ha avstedkommet.

Utviklingen i den regionale arbeidsstyrken avhenger av endringer i yrkesprosentene og befolkningstørrelsen. Yrkesdeltakingen kan endres bl.a. som følge av endringer i de makroøkonomiske rammebetingelsene, ettersom yrkesfrekvensene avhenger av realdisponibel inntekt samt av størtelsen på arbeidsledigheten. Disse forholdene er eksogene i REGARD, og fastlagt gjennom den nasjonale utviklingen i arbeidsstyrken. Vi tar utgangspunkt i at yrkesdeltakingen avhenger av kjønn, alder og utdanning. Endringer i befolkningens sammensetning etter disse sosioøkonomiske kjennetegn vil dermed være bestemmende for utviklingen i arbeidsstyrken. Vi har hentet forutsetningene om den demografiske strukturen i de nasjonale yrkesprosentene fra en framskrivning med modellen MOSART, se Andreassen m.fl. (1993). Herfra stammer også nasjonale forutsetninger om utviklingen i utdanningsnivået.

Framskrivingene med REGARD viser at det både hos menn og kvinner kan forventes en økning i yrkesdeltakingen i samtlige regioner i løpet av 1990-årene. Den viktigste årsaken til dette er endringer i befolkningens utdanningsnivå fram mot århundreskiftet, der personer i yrkesaktiv alder vil få en klar vridning i utdanningsnivået fra lave mot høyere utdanning. Som det går fram av tabell 3, vil

Figur 2. Gjennomsnittlig (absolutt) årlig endring i yrkesprosent og REGARD-region 1990-2000

Kilde: Egne beregninger.

en slik vridning i befolkningens utdanningsstruktur isolert sett bety økt yrkesdeltaking.

I figur 2 vises framskrevet utvikling i yrkesfrekvensen etter kjønn og REGARD-region. Som vi ser forventes yrkesdeltakingen gjennomgående å vokse mer for kvinner enn for menn. Dette har sammenheng med at modellen gir en sterkere økning av antall kvinner som tar høyere utdanning i løpet av 1990-årene. Dette vil naturlig nok først og fremst gjøre seg gjeldende for den yngste delen av personer i yrkesaktiv alder. Befolkningsframskrivingene indikerer også en lignende utdanningsvridning blant eldre personer i yrkesaktiv alder. Dette skyldes først og fremst kohort-effekter og kjønnsforskjellene er her betydelig mindre. Kohorteffektene kommer etterhvert som personer med et høyere utdanningsnivå blir eldre, og gradvis erstatter personer fra en tid da det ikke var så vanlig å ta høyere utdanning.

I tillegg avdekker framskrivingene en viss økning i yrkesdeltakingen i alle tre utdanningsgruppene, med størst økning hos personer med videregående og høyere utdanning. Menn øker sin yrkesdeltaking noe mer enn kvinner i de to laveste utdanningsgruppene, mens det er små kjønnsforskjeller i gruppen høyere utdanning. Dette viser at det først og fremst er endringene i utdanningsstrukturen som fører til at kvinnene totalt sett får den sterkeste økningen i yrkesdeltakingen. Viktige faktorer bak endringene i den utdan-

ningsspesifikke yrkesdeltakingen, er vridninger i befolkningens alderssammensetning i retning av aldersgrupper som har en noe høyere yrkesdeltaking. Dessuten gir Solidaritetsalternativet en vekst i sysselsettingen fram til år 2000, noe som isolert sett er med på å øke yrkesdeltakingen.

De regionale forskjellene er også framtredende i figur 2. Oslo/Akershus og Agder/Rogaland ser ut til å få den laveste veksten i yrkesdeltakingen, mens Hedmark/Oppland, Trøndelag og Nord-Norge alle får en høyere vekst i yrkesfrekvensene enn landsgjennomsnittet skulle tilsi. Disse forskjellene har sin bakgrunn både i framskrevne regionale variasjoner i alders- og utdanningsstrukturen i befolkningen og i de utdanningsspesifikke yrkesfrekvensene.

Agder/Rogaland utmerker seg med landets svakeste vekst i yrkesdeltakingen i de to laveste utdanningsgruppene, mens hovedstadsregionen synes å få noe svakere veksttakt enn de øvrige regionene når det gjelder yrkesdeltakingen for personer med høyere utdanning.

Hedmark/Oppland er regionen med den sterkeste veksten i yrkesfrekvensene i samtlige tre utdanningsgrupper. Trøndelag og Nord-Norge får også en vekst i yrkesdeltakingen som ligger over landsgjennomsnittet i de to høyeste utdanningsgruppene.

Framskrivingen av den regionale arbeidsstyrken avhenger i stor grad også av framskrevet folketall i de forskjellige persongruppene i hver av regionene.

REGARD inneholder mekanismer som gjør at de innenlandske flyttebevegelsene avhenger av endringer i regionale arbeidsmarkedsforhold. Dette innebærer at regioner som relativt sett bedrer sin arbeidsmarkedssituasjon, både vil trekke til seg innflytttere og redusere utflyttingen, slik at nettoeffekten på arbeidsledigheten reduseres.

I tillegg vil regional variasjon i befolkningssammensetning, dødelighets- og fruktbarhetsmønster og netto innvandring fra utlandet forårsake regional variasjon i veksten i arbeidsstyrken. Slike forhold er i REGARD ivaretatt gjennom en demografisk framskriving av befolkningen etter region, kjønn og ett-årig alder. Resultatet er en framskriving av arbeidsstyrken som tillates å variere mellom ulike landsdeler i henhold til ulike typer observert regional variasjon.

I tabell 4 er alle disse endringskomponentene tatt i betraktning i en REGARD-basert framskriving av arbeidsstyrken. Tabellen viser gjennomsnittlige årlige endringer i arbeidsstyrken i perioden 1990-2000 etter kjønn i hver av regionene. Som vi ser ventes en noe sterkere veksttakten i arbeidsstyrken hos kvinner enn hos menn. Dette er gjennomgående for samtlige regioner med unntak av Nord-Norge. Den lavere veksttakten i den kvinnelige arbeidsstyrken i Nord-Norge, har først og fremst sammenheng med en relativt sterk nedgang i arbeidsstyrken for kvinner med grunnskoleutdanning, og en betydelig svakere veksttakten hos kvinner enn hos menn i arbeidsstyrken for personer med videregående utdanning.

Når det gjelder arbeidsstyrken totalt, synes regionene Oslo/Akershus og Agder/Rogaland å få den sterkeste veksttakten fram mot århundreskiftet. Som vi så er dette de samme regionene som ventes å få den svakeste veksten i yrkesdeltakingen i løpet av 1990-årene. Årsaken til den sterke veksten i arbeidsstyrken i disse regionene, blir altså å finne i en sterke vekst av personer i yrkesaktiv alder. I hovedstadsregionen har dette bl.a. sammenheng med et over-

skudd fra innenlandske flyttinger og netto innvandring fra utlandet. Agder/Rogaland har gjennom flere år utmerket seg med en yngre og mer fruktbar befolkning enn resten av landet. Ved siden av et høyt fruktbarhetsnivå, har bl.a. oljevirksomheten gjennom de siste 20 årene gitt opphav til en betydelig nettoinnflytting, med økt vekst i den fruktbare delen av befolkningen. På sikt fører dette til en høyere vekst i arbeidsstyrken.

Den svakeste veksten i arbeidsstyrken kommer i Nord-Norge. Dette har først og fremst sammenheng med en relativt sterk nedgangstakt i befolkningen i aldersgruppen 16-44 år, og da spesielt for kvinner. Dette har sammenheng bl.a. med framskrevet nettoutflytting, men tidligere høy nettoutflytting fra landsdelen er også en medvirkende årsaksfaktor.

Regional arbeidsmarkedsutvikling

Den totale effekten av det makroøkonomiske modellberegnede scenarioet på den regionale arbeidsmarkedsutviklingen avhenger av samspillet mellom regionaløkonomiske og demografiske faktorer. I den økonomiske delmodellen bestemmes etterspørselsveksten av makroøkonomiske forhold, samt av regionale forskjeller i produksjons- og næringsstruktur. Vi har sett at REGARD kan benyttes for å gi framskrivinger av etterspørrelssiden av arbeidsmarkedet for et gitt modellberegnet makroøkonomisk scenario. Den andre delen av REGARD er delmodellen for arbeidsmarked og demografi, og denne beskriver tilbuds-sidemekanismene i de regionale arbeidsmarkedene. Tabell 5 gir en summarisk oversikt over den framkrevne regionale arbeidsmarkedsutviklingen.

Vi ser at regioner hvor tjenesteytende næringer er overrepresentert vil få sterkere sysselsettingsvekst enn landsgjennomsnittet. Utviklingen i mer industrialiserte regioner er avhengig av kostnads- og produktivitetsforhold, samt av internasjonale konkurranseforhold. Utviklingen i industrisysselsettingen ser ut til å kunne slå positivt ut for Nord-Norge og Østlandet kyst, mens Oslo/Akershus og Agder/Rogaland er regioner som kan forvente et mer betydelig

Tabell 4. Gjennomsnittlig prosentvis årlig endring i framskrevet arbeidsstyrke etter kjønn og bostedsregion 1990-2000

Region	Menn	Kvinner	Totalt
Oslo/Akershus	0,8	1,0	0,9
Østlandet kyst	0,6	0,7	0,6
Hedmark/Oppland	0,5	0,8	0,6
Agder/Rogaland	0,7	0,8	0,8
Vestlandet	0,5	0,6	0,5
Trøndelag	0,6	0,8	0,7
Nord-Norge	0,5	0,3	0,4
Hele landet	0,6	0,7	0,7

Kilde: Egne beregninger.

Tabell 5. Regional arbeidsmarkedsutvikling 1990-2000. Gjennomsnittlig prosentvis årlig endring

Region	Arbeidsstyrke	Sysselsetting etter bosted
Oslo/Akershus	0,9	1,2
Østlandet kyst	0,6	0,8
Hedmark/Oppland	0,6	0,7
Agder/Rogaland	0,8	0,7
Vestlandet	0,5	0,7
Trøndelag	0,7	0,9
Nord-Norge	0,4	0,6
Hele landet	0,7	0,8

Kilde: Egne beregninger.

fall i industrisysselsettingen enn landsgjennomsnittet skulle tilsi.

Den framskrevne regionale utviklingen i arbeidsstyrken antyder en noe høyere vekst enn landsgjennomsnittet i Oslo/Akershus og i Agder/Rogaland. For Oslo/Akershus skyldes dette en betydelig nettoinnflytting, samt en kraftigere vridning mot høyere utdanning enn i resten av landet. Hovedforklaringen bak den kraftige veksten i arbeidsstyrken i Agder/Rogaland er hovedsakelig at befolkningen de siste årene er (og har vært) yngre og mer fruktbare enn i resten av landet.

Med unntak av Agder/Rogaland framskriver REGARD en sterkere vekst i sysselsettingen enn i arbeidsstyrken når 1990-tallet ses under ett. Mot midten av tiåret ser også den ugunstige trenden ut til å snu for Agder/Rogaland, og sysselsettingsveksten forventes å bli høyere enn veksten i arbeidsstyrken fra og med 1995. Samlet gir våre beregninger størst prosentvis reduksjon i antallet arbeidsledige i Oslo/Akershus og Nord-Norge, mens Agder/Rogaland er regionen som synes å gå noe mer usikre tider i møte.

Fra midten av inneværende tiår ser også Nord-Norge ut til å kunne oppleve en kraftigere reduksjon i arbeidsledigheten enn de fleste av de øvrige regionene. Dette skyldes for det første at sysselsettingsøkningen innen offentlig sektor ser ut til å få noe større betydning for Nord-Norge enn for resten av landet. Videre tyder beregningene på at industrien i Nord-Norge vil kunne øke sin andel av landets totale industriproduksjon som følge av en noe gunstigere kostnadsutvikling enn landet for øvrig. Til slutt ser vi av tabell 5 at veksten i arbeidsstyrken kan forventes langt mer beskjeden i Nord-Norge enn ellers i landet, noe som har sammenheng både med framskrevet og tidligere høy nettoutflytting. For den samlede arbeidsmarkedsutviklingen i Nord-Norge er den relativt svake veksten i arbeidsstyrken av langt større betydning enn forhold vedrørende sysselsettingen.

Konklusjon

Mye tyder på at den makroøkonomiske utviklingen de nærmeste årene vil medføre en betydelig vridning i sysselsettingsmønsteret fra jordbruks- og industrisysselsetting mot sysselsetting i privat tjenesteyting og offentlig forvaltning. Ettersom næringssammensetningen varierer over den regionale dimensjonen har dette implikasjoner også for den regionale arbeidsmarkedsutviklingen. Regioner som er dominert av vekstnæringer har dermed et fortrinn i forhold til regioner med overrepresentasjon av næringer som forventes å måtte redusere aktiviteten i de kommende årene.

Når det gjelder tilbudssiden av arbeidsmarkedet står vi overfor en betydelig økning i yrkesdeltakingen de kommende årene, blant annet på grunn av den store økningen i det gjennomsnittlige utdanningsnivået. Regional variasjon i utdanningsnivået skaper dermed også regional variasjon i veksten i arbeidsstyrken. De regionale variasjonene i ar-

beidsmarkedsforhold motvirkes til en viss grad gjennom flyttebevegelsene, men i henhold til våre beregninger er den geografiske mobiliteten for lav til å jevne ut arbeidsledighetsratene på 10 års sikt. Regional variasjon i demografiske og økonomiske faktorer ser dermed ut til å bidra til å opprettholde visse regionale forskjeller i arbeidsledigheten.

Beregninger av denne typen er preget av usikkerhet, og selv om de sentrale konklusjonene er robuste, er det fortsatt rom for innslag av tvil og tro. Dette gjelder for det første de makroøkonomiske beregningene. Det er fortsatt manglende faglig konsensus om at de makroøkonomiske anslagene bak MODAGs framskrivinger er de beste som kan oppnås. For det andre er det et stort antall usikkerhetsfaktorer som spiller inn når de nasjonale anslagene brytes ned på et disaggregert regionalt nivå. Imidlertid kan denne type framskrivinger likevel fungere som instruktive eksempler når de regionale virkningene av en bestemt nasjonal utvikling skal belyses. Framskrivingene som er presentert antyder også at det kan være fornuftig å kaste enkelte sideblikk til regionale aspekter når den økonomisk politikken for landet som helhet er under utforming.

Referanser

Andreassen, Leif, Truls Andreassen, Dennis Fredriksen, Gina Spurkland, og Yngve Vogt (1993), "Framskrivning av arbeidsstyrke og utdanning - Mikrosimuleringsmodellen MOSART, Rapporter 93/6, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Johansen, Steinar, Klaus Mohn, Jan Mønnesland og Knut Ø. Sørensen (1993), "Regionalisering av beregningsgrunnlaget i Regjeringens Langtidsprogram", Samarbeidsrapport, Norsk Institutt for By- og Regionforskning/Statistisk sentralbyrå (publisert ved NIBR), Oslo.

Mohn, Klaus (1993), "Industrisysselsetting og produksjonsteknologi i norske regioner", Rapporter 93/22, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Mohn, Klaus, Lasse S. Stambøl, og Knut Ø. Sørensen (1994), "REGARD – Et regionalt modellsystem for arbeidsmarked og demografi", kommer i serien Sosiale og Økonomiske Studier, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Stambøl, Lasse S. (1994a), "En interaktiv analyse av sammenhengen mellom flytting, utdanning og arbeidsmarked i norske regioner", Økonomiske analyser, nr. 3, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Stambøl, Lasse S. (1994b), "Flytting, utdanning og arbeidsmarked 1986–1990", kommer i serien Rapporter, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

St.meld. nr. 4, (1992–1993), "Langtidsprogrammet 1994–1997".

Inntektsfordeling og sykepenger for langtidssykmeldte

Marie W. Arneberg

Sykepenger er jevnere fordelt enn annen inntekt, enten man ser på hele befolkningen, de som har rett til sykepenger under sykdom (hovedsakelig yrkesaktive), eller de faktiske mottakerne av sykepenger. Denne konklusjonen forsterkes når man tar hensyn til at store husholdninger trenger større inntekt enn små husholdninger for å oppnå samme materielle velferd. Det er likevel slik at de fattigste får minst sykepenger og de rikeste får mest. Det ulikhetskapende elementet i sykepengeordningen skyldes at de fattigste i Norge er ekskludert fra ordningen ved at de står utenfor arbeidsmarkedet. Blant yrkesaktive er det liten forskjell på sykepengeutbetalingene til fattig og rik. Dette skyldes at personer med lav inntekt er mer syke enn andre. Det viser seg at store husholdninger mottar mindre sykepenger enn små. Sykepengene bidrar derfor til ulik fordeling av materiell velferd i den forstand at de som har flest å dele med mottar minst sykepenger.

Innledning

Den politiske debatten omkring sykelønnsordningen berører både incentiveffekter av ordningen, det man i dagligtale kaller skulk, arbeidsgivers kostnader, og at belastningen på offentlige busjetter fortrenger andre velferdstiltak. Arbeidsgiver finansierer sykefravær av inntil ti dagers varighet. I henhold til folketrygloven plikter arbeidsgiver å betale full lønn, inntil en grense på om lag 220 000 kroner, fra første sykedag. I tillegg har en rekke arbeidsgivere inngått tariffmessige forpliktelser til å yte lønn utover maksimalgrensen både de ti første dagene og i perioden dekket av folketrygden. Det høye kompensasjonsnivået hevdes å ha en uheldig incentiveffekt. For arbeidsgivere er sykepengene et betydelig tillegg til lønnskostnadene som betyr at bedriftenes økonomi svekkes og at arbeidsplasser dermed kan settes i fare.

Folketrygden finansierer sykefravær utover de første ti dagene for lønnstakere i form av full lønn inntil maksimalgrensen. Selvstendig næringsdrivende mottar 65 prosent av næringssinntekten, og får ikke dekket de første ti sykedagene. Selvstendige kan tegne frivillig tilleggsforsikring for å få sykepenger de første ti dagene og / eller 100 prosent kompensasjon. Trygdemottakere omfattes ikke av sykepengeordningen, med unntak av arbeidsledige og yrkesskadde. Den direkte belastningen på offentlige budsjetter av folketrygdens utbetalinger til sykepenger var i overkant av 11 milliarder kroner i 1993. Det pågår en debatt om behovet for kutt i overføringsordningene og fordelingsvirkningene av slike kutt. I denne debatten vil noen kunne hevde at det er urimelig at arbeidsdyktige mennesker skal ha krav på full lønn under sykdom når pleietrengende ikke får den mest nødvendige omsorg. Sykepengemottakere fremstilles som en gruppe med god privatøkonomi, som ikke har behov for offentlig støtte av den størrelsесorden de får i dag. I et slikt perspektiv er det relevant å se på fordelingsvirkningene av sykepengeordningen.

Statistikk for den delen av sykefraværet som dekkes av arbeidsgiver er dårlig utbygget, og analysen må begrenses til å omfatte sykefravær som finansieres av folketrygden og som dermed er registrert i Rikstrygdeverkets sykepengeregister. For lønnstakere registreres sykefravær av mer enn ti dagers varighet, mens selvstendig næringsdrivendes sykefravær registreres i sin helhet. Statsansatte er ikke registrert i Rikstrygdeverkets register og kommer heller ikke med i analysen. Resultatene bygger på en kobling mellom Sykepengeregisteret og Inntekts- og formuesundersøkelsen for 1991.

Sykepengene er simulert i mikrosimuleringsmodellen LOTTE etter regelverket for 1993, og omfatter både arbeidsgivers og folketrygdens ytelsjer for de langtidssykmeldte. Alle variable er fremført til 1993 ved hjelp av vekstrater for faktisk endring i lønn, antall sykedager mv. Sykepengene tilsvarer beløpet man har krav på i henhold til folketrygloven og inkluderer ikke arbeidsgivars eventuelle dekning utover grensen på 220 000 kroner.

Fordelingseffekter av sykepengeordningen

I denne analysen fokuseres det i første rekke på hvordan sykepengeordningen for langtidssykmeldte påvirker fordelingen av inntekt blant *husholdninger*. Dette skyldes at individenes materielle velferd avhenger av husholdningsinntekten, og at tilgjengelige data er på husholdningsnivå. Ved fordelingsanalyser med husholdning som enhet er det et problem hvordan en skal sammenligne små og store husholdninger. Det kan være ønskelig at store husholdninger teller mer enn små i inntektsfordelingen. I beregningene er derfor husholdningene vektet med antall medlemmer slik at en husholdning med fem medlemmer får fem ganger så stor "betydning" som en én-person husholdning. Enkeltindividens forbruksmuligheter, for gitt husholdningsinntekt, vil avhenge av husholdningens størrelse og av hvordan inntekten fordeles innad i husholdningen. Det er ønskelig å

Tabell 1. Desiltabell for sykepenger og total inntekt etter skatt for hele befolkningen, yrkesaktive og sykepengemottakere

u	Hele befolkningen		Yrkesaktive		Sykepenge-mottakere	
	Total inntekt	Syke- penger	Total inntekt	Syke- penger	Total inntekt	Syke- penger
0-0,1	70 500	800	130 700	4 700	109 100	21 000
0,1-0,2	125 700	1 700	189 900	6 000	157 500	23 100
0,2-0,3	168 900	3 700	228 100	6 900	194 100	21 300
0,3-0,4	210 100	5 300	259 300	6 200	228 000	27 500
0,4-0,5	247 300	6 600	286 600	7 700	261 600	25 800
0,5-0,6	281 200	6 900	312 100	7 300	289 200	26 800
0,6-0,7	313 500	7 300	340 600	6 400	316 700	29 000
0,7-0,8	351 300	5 300	378 100	5 300	352 500	24 400
0,8-0,9	406 500	6 000	432 400	5 700	406 700	27 000
0,9-1	595 300	6 000	621 600	6 300	577 300	25 300
Alle	277 000	5 000	311 700	6 200	289 300	25 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

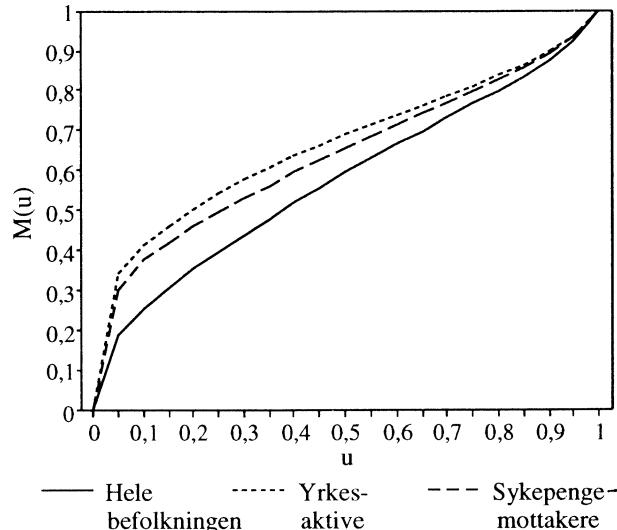
vurdere hvor følsomme resultatene er overfor ulike antakelser om sammenhengen mellom individuell materiell velferd og husholdningsinntekt. Med inntekt menes disponibel inntekt, som er definert som summen av arbeids- og trygdeinntekt etter skatt, samt barnetrygd, bostøtte og sosialhjelp.

Tabell 1 presenterer fordelingen av inntekt og sykepenger for tre populasjoner; hele befolkningen, husholdninger der hovedinntektstaker har krav på sykepenger, og husholdninger der ett eller flere husholdningsmedlemmer mottar sykepenger. Tabellen viser gjennomsnittlig disponibel husholdningsinntekt og gjennomsnittlig (husholdnings-)sykepengebeløp for hver desil. Her er desilene u definert slik at f.eks. $u = 0,1$ omfatter de ti prosent fattigste i populasjonen.

Tabell 1 viser at husholdninger der hovedinntektstaker er yrkesaktiv, som forventet har gjennomgående høyere inntekt enn andre husholdninger. Av de yrkesaktive har sykepengemottakere lavere inntekt enn andre. Sykepengebeløpet er svært mye lavere for de 30 prosent fattigste i totalbefolkningen enn i resten av populasjonen, mens for de øvrige 70 prosentene varierer beløpet lite. Det er liten forskjell mellom gjennomsnittlige sykepengebeløp for yrkesaktive og totalbefolkningen, bortsett fra for de aller fattigste. Blant sykepengemottakerne er det liten forskjell på gjennomsnittlig sykepengebeløp i de ulike desilene. Desil-tabellen gir et inntrykk av inntektsfordelingen, men gir ikke noe mål på skjevheten av denne. Den sier også lite om forskjellen på skjevheten mellom de tre populasjonene. For å tallfeste dette må det brukes mer summariske mål.

De fleste ulikhetsmål tar utgangspunkt i en ulikhetskurve som beskriver egenskaper ved observasjonene (personer, husholdninger el.lign.) når disse er rangert etter inntekt. Lorenz-kurven viser for hver u mellom 0 og 1 hvor stor andel av den totale inntekten som tilfaller de $100u$ prosent av observasjonene med lavest inntekt. For $u = 0,1$ kan man alt så lese av Lorenz-kurven hvor mange prosent av total in-

Figur 1. M-kurven for hele befolkningen, yrkesaktive og sykepengemottakere

tekst som tilfaller de 10 prosent fattigste observasjonene, som i vårt tilfelle vil være individer idet husholdningene er vektet med antall husholdningsmedlemmer. M-kurven, en transformasjon av Lorenz-kurven, viser hvor stor andel gjennomsnittsinntekten til de $100u$ prosent fattigste utgjør av den totale gjennomsnittsinntekten. For $u = 0,1$ leser man av størrelsen på gjennomsnittsinntekten blant de 10 prosent fattigste i forhold til gjennomsnittsinntekten i hele fordelingen.

Når kurvene for to populasjoner krysser hverandre, er det ikke entydig hvilken populasjon som har mest ulik inntektsfordeling. Ulikhetsmål med basis i de forskjellige ulikhetskurvene brukes for å tallfeste graden av ulikhet i en fordeling. A-målet (A) gir et mål på ulikheten fremstilt ved M-kurven, og tilsvarer arealet over M-kurven. A-målet vil ha en tallverdi mellom 0 og 1, der ytterpunktene $A=0$ tilskir at alle observasjonene har lik inntekt og $A=1$ betyr at all inntekt tilfaller én observasjon. En analytisk presentasjon av

Tabell 2. Ulikhetsmålet A for disponibel inntekt med og uten sykepenger

	Total husholdningsinntekt		Inntekt per husholdningsmedlem	
	Med sykepenger	Uten sykepenger	Med sykepenger	Uten sykepenger
Alle	0,424	0,665	0,356	0,719
Yrkesaktive	0,332	0,342	0,341	0,753
Sykepengemottakere	0,358	0,672	0,326	0,731

Kilde: Statistisk sentralbyrå

ulikhetskurver og -mål finnes i Aaberge (1986) og Bojer (1990). Thoresen (1993) anvender slike mål for å beskrive fordelingseffekten av overføringer til barnefamilier.

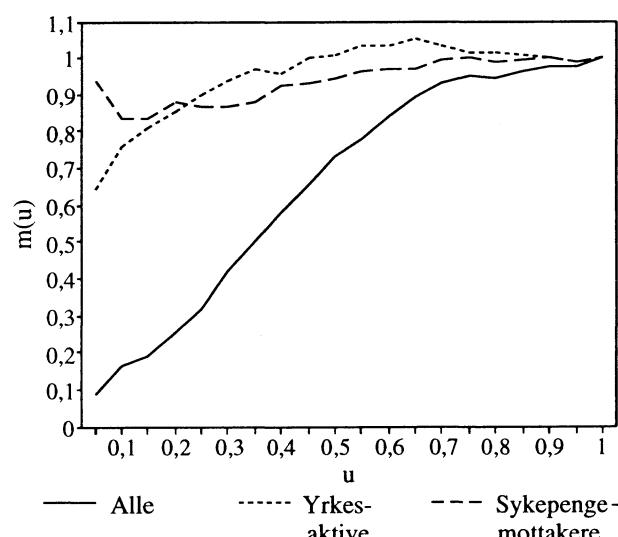
I tabell 2 benyttes A-målet for å illustrere effekten på ulikheten i fordelingen av disponibel inntekt av å fjerne sykepengeordningen. Dette er ment som en illustrasjon på hvordan sykepenger inngår i inntektsfordelingen og ikke som eksempel på et aktuelt politisk tiltak! Den første kolonnen viser A for disponibel husholdningsinntekt under dagens sykepengeordning, mens andre kolonne viser A når sykepengeordningen er fjernet, dvs. når de langtidssykmeldte ikke får sykepenger og heller ikke mottar andre overføringer eller lønn i sykdomsperioden. Tabellen viser at ulikheten øker i alle populasjoner når sykepengene fjernes, om enn i liten grad for de yrkesaktive. For hele befolkningen øker A med 57 prosent. Fordelingsmessig tilsvarer fjerning av sykepengeordningen et tiltak der alle individer gis en inntektsøkning på 57 prosent som finansieres ved at alle individer må bidra med likt beløp. Dette beløpet vil altså utgjøre en større andel av inntekten jo fattigere man er, og for personer med lav inntekt vil utbetalingen overstige inntektsøkningen. For sykepengemottakerne er økningen i A hele 88 prosent.

Som nevnt i innledningen vil individenes materielle velferd av en gitt inntekt variere med husholdningsstørrelsen. De to siste kolonnene i tabell 2 viser ulikhetsmålet A for fordelingen av husholdningsinntekt per husholdningsmedlem. Individene vil dermed ha lavere inntekt jo større husholdningen er. I forhold til fordelingen av total husholdningsinntekt, vil små husholdninger rykke oppover i fordelingen på bekostning av de store når vi ser på fordelingen av inntekt per husholdningsmedlem. Inntekt inkludert sykepenger per husholdningsmedlem i kolonne 3 er noe jevnere fordelt enn tilsvarende husholdningsinntekt i kolonne 1. Dette skyldes at barnefamilier ofte har to yrkesaktive voksne. Inntekt eksklusive sykepenger per husholdningsmedlem i kolonne 4 er imidlertid mer ujevnt fordelt enn tilsvarende husholdningsinntekt i kolonne 2. Dette betyr at store husholdninger, som hovedsakelig er familier med barn, mottar mindre i sykepenger enn små husholdninger. For de yrkesaktive er denne effekten særlig utalt. Det er ikke overraskende at sykepenger per husholdningsmedlem faller med husholdningsstørrelsen, idet syke barn

er årsak til en svært liten andel av de totale utbetalingene. Våre data viser imidlertid at også sykepenger *per husholdning* faller med antall husholdningsmedlemmer, når dette overstiger to.

Ved å se på inntektsfordelingen henholdsvis med og uten sykepenger går man imidlertid glipp av et vesentlig poeng. Fjerning av inntektskomponenten gir økt ulikhet, men dette betyr ikke nødvendigvis at inntektskomponenten er jevn fordelt, eller at den i størst grad tilfaller de fattige. Økt ulikhet ved å fjerne en inntektskomponent krever kun at inntektskomponenten er *jevnere fordelt enn annen inntekt*. Tabell 2 viser dermed at sykepenger er svært mye jevnere fordelt enn annen inntekt når vi ser på totalbefolkningen og sykepengemottakerne. For de yrkesaktive er sykepengene noe jevnere fordelt enn annen inntekt. Når man tar hensyn til husholdningsstørrelse er sykepengene som hvert individ disponerer svært mye jevnere fordelt enn annen inntekt.

For å isolere fordelingseffekter av ulike inntektskomponenter må ulikhetsmålene dekomponeres. Interaksjonskurven m for sykepenger viser hvordan inntektskomponenten samvarierer med annen inntekt. m-kurven er en dekomponering av M-kurven, og vil således vise gjennomsnittet av inntektskomponenten for de fattigste 100u prosent av observasjonene i forhold til gjennomsnittet av komponenten for alle observasjonene, når observasjonene er rangert etter totalinntekten. For eksempel vil m=0,8 når u=0,2 bety at de 20 prosent fattigste i gjennomsnitt mottar 80 prosent av gjennomsnittlig utbetaling av stønaden. Da observasjonene er rangert etter totalinntekt vil m-kurven overstige 1 dersom noen fattige grupper mottar mer av stønaden enn rikere grupper. Figur 2 viser interaksjonskurven for sykepenger for de tre populasjonene.

Figur 2. m-kurven for sykepenger i de tre populasjonene

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2 viser at samvariasjonen mellom sykepenger og totalinntekt har et helt annet mønster for totalbefolkningen enn for de to andre populasjonene. I totalpopulasjonen er det svært sterkt samvariasjon mellom sykepenger og totalinntekt, idet m-kurven er bratt og jevnt stigende. Det kan trygt hevdes at man mottar mindre sykepenger jo fattigere man er. For eksempel mottar de 10 prosent fattigste i totalpopulasjonen i gjennomsnitt under 10 prosent av gjennomsnittlig sykepengebeløp, mens tilsvarende tall for yrkesaktive og sykepengemottakere er henholdsvis 75 prosent og 84 prosent. Dette kan forklares med at de fattigste i totalbefolkningen ikke er yrkesaktive, og dermed ikke har krav på sykepenger. Forskjellen på kurvene for totalbefolkningen og de yrkesaktive viser at sykepengeordningens "ulikhetsskapende" effekt i stor grad ligger i at ordningen ekskluderer (de fleste) personer uten fast arbeid.

De fattigste sykepengemottakerne mottar litt i underkant av gjennomsnittlig utbetaling, men m-kurven for denne gruppen er slak, og forteller om lav samvariasjon mellom sykepenger og totalinntekt. I og med at sykepengene tilsvarer full lønn (opp til en viss grense), er samvariasjonen overraskende lav, og kan bare forklares med at de fattigste sykepengemottakerne har de lengste sykefraværene. For sykepengemottakere er det altså ikke belegg for å påstå at man får mer stønad jo rikere man er.

At m-kurven for yrkesaktive har lavere startpunkt og er brattere enn for sykepengemottakere tyder på en sterkere samvariasjon mellom inntekt og sykepenger for de aller fattigste yrkesaktive enn for de aller fattigste sykepengemottakerne. Forløpet til kurven for de yrkesaktive viser at de aller rikeste mottar mindre enn gjennomsnittlig sykepengebeløp, og at personer med noe over gjennomsnittlig inntekt mottar mer enn gjennomsnittlig sykepengebeløp.

Komponentens totale bidrag til ulikhet kan måles ved interaksjonskoeffisienten som tilsvarer arealet mellom interaksjonskurven og $m(u)=1$. Interaksjonskoeffisienten er et mål på gjennomsnittlig samvariasjon mellom vedkommende inntektskomponent og totalinntekten. Interaksjonskoeffisienten vil være negativ dersom arealet mellom m-kurven og $m(u)=1$ er større over $m(u)=1$ enn under. Negativ interaksjonskoeffisient betyr at inntektskomponenten i gjennomsnitt er negativt korrelert med totalinntekten og vice versa.

Tabell 3 viser interaksjonskoeffisienten (a) for sykepenger i de tre populasjonene, og avspeiler resultatene fra figur 2. Lave verdier for a for yrkesaktive og sykepengemottakere i kolonne 1, indikerer en neglisjerbar samvariasjon mellom total husholdningsinntekt og sykepenger. For disse populasjonene fordeles sykepenger tilnærmet uavhengig av totalinntekten. Når inntekten fordeles på husholdningsmedlemmene viser kolonne 2 at interaksjonskoeffisienten øker betraktelig for yrkesaktive og sykepengemottakere, mens den reduseres noe for totalbefolkningen. Dette bekrefter at små husholdninger mottar mer i sykepenger enn store husholdninger. Ved å dele inntekten på antall husholdningsmedlemmer rykker som nevnt de små husholdningene oppover i inntektsfordelingen. At samvariasjonen med sykepenger øker, må derfor bety at disse husholdningene har mer sykepenger enn andre. At interaksjonskoeffisienten ikke øker for totalbefolkningen skyldes antakelig at de små husholdningene i denne populasjonen for det meste består av pensjonister, og dermed i liten grad mottar sykepenger.

Referanser:

Aaberge, R. (1986): "On the Problem of Measuring Inequality". Discussion Paper no. 14 1986. Central Bureau of Statistics, Oslo.

Bojer, H. (1990): *Inntekt og ulikhet*. Rapport 6/90 Senter for anvendt forskning, Bergen.

Thoresen, T. O. (1993): *Fordelingsvirkninger av overføringerne til barnefamilier*. Rapporter 93/26. Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Tabell 3. Interaksjonskoeffisienten a for sykepenger

	Total husholdningsinntekt	Inntekt per husholdningsmedlem
Alle	0,368	0,359
Yrkesaktive	0,051	0,263
Sykepengemottakere	0,072	0,290

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Årsaksfaktorer bak sykeinsidens hos langtidssykmeldte

Marie W. Arneberg

Risiko for å bli sykmeldt avtar med inntekt for menn, men ikke for kvinner, og alder har liten betydning isolert sett. Det er en sterk sammenheng mellom å være skilt eller sosialhjelpsmottaker og sannsynligheten for å bli sykmeldt. For menn kan det se ut som om arbeidsledighet påvirker sannsynligheten, mens dette ikke er tilfellet for kvinner.

Innledning

Mikrosimuleringsmodellen LOTTEs datagrunnlag inneholder en rekke inntektsvariable og statusvariable. Dette grunnlaget er nå koblet mot Rikstrygdeverkets Sykepengeregister, og gir muligheter for å studere sammenheng mellom sykefravær og andre individuelle kjennetegn. Data-materialet inneholder kun opplysninger om sykefravær av lengre varighet enn ti dager. Statsansattes sykefravær er ikke registrert.

Analysen avgrenses til å omfatte individer som har krav på sykepenger, dvs. yrkesaktive. Yrkesaktive er definert som personer som har arbeidsinntekt som minst tilsvarer minste-

pensjon. Yrkesaktive kan også være pensjonister med arbeidsinntekt ved siden av. Antall sykedager er definert som antall sykedager dekket av folketrygden. Lønnstakere har i tillegg 10 dager som er dekket av arbeidsgiver for hvert sykefravær. Vi har ikke data for sykefraværet blant statsansatte, og har foreløpig heller ikke muligheter til å identifisere de statsansatte i LOTTE. Disse kan dermed ikke fjernes fra datagrunnlaget, og i den grad fordelingen av de ulike kjennetegn for statsansatte er forskjellig fra alle yrkesaktive vil dette gi skjeve resultater.

I første omgang kan analyse av faktorer som påvirker sykefraværet foretas ved å se på enkle krysstabeller der sykefra-

Tabell 1. Sykefrekvens for yrkesaktive og gjennomsnittlig antall sykedager for sykepengemottakere

Kjennetegn	Kategori	Sykefrekvens (prosent)	Gjennomsnittlig antall sykedager
Totalt		17,9	65,3
Alder	Under 20 år	14,9	26,9
	20 - 49 år	17,0	62,6
	50 - 59 år	20,8	84,2
	60 - 66 år	23,6	93,4
	67 - 70 år	21,6	86,4
Kjønn	Mann	15,5	70,6
	Kvinne	21,1	67,4
Arbeidsinntekt	50 000 - 100 000 kr.	20,7	76,0
	100 000 - 200 000 kr	20,7	70,1
	over 200 00 kr.	13,2	62,0
Stilling	Selvstendige, primærnæring	21,7	60,2
	Andre selvstendige	20,0	58,8
	Ufaglært arbeider	21,4	74,4
	Faglært arbeider	17,0	58,7
	Lavere funksjonær	22,1	70,4
	Høyere funksjonær	12,3	54,7
	Uoppgitt lønnstaker	21,2	84,9
Husholdningstype	Enslige	19,2	71,6
	Enslig forsørger	24,8	67,8
	Ektepar uten barn	18,2	80,3
	Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	17,0	64,8
	Andre, bl.a. samboere uten felles barn	17,7	76,0
Ekteskapelig status	Ugift	14,4	68,6
	Gift	17,9	66,4
	Enke(mann)	19,8	75,4
	Skilt/separert	28,3	79,2
Annet	Mottaker av ledighetstrygd	21,4	70,4
	Mottaker av sosialhjelp	30,7	97,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

vær varierer med ett personkjennetegn ad gangen. Tabell 1 viser andelen av personene i en kategori som har vært sykmeldt i løpet av året, samt gjennomsnittlig antall dager for personer i kategorien som faktisk har vært syke. Tabellen viser at andelen av de yrkesaktive som har vært syke varierer betydelig mellom grupper. Antall sykedager for de som har vært sykmeldte varierer også, men i noen mindre grad. Hyppigheten av, og særlig lengden på, sykefravær øker med alder, men økningen inntreffer først etter fylte 50 år. Mer disaggregert analyse viser at fraværet varierer lite for personer mellom 20 og 50 år, og disse er derfor satt i samme gruppe. Yrkesaktive personer mellom 67 og 70 år har et lavt fravær. Dette kan komme av at det er de "friskeste" gamle som velger å fortsette i lønnnet arbeid i stedet for å gå av med pensjon.

Når det gjelder kjønn er det hyppigere fravær blant yrkesaktive kvinner enn blant yrkesaktive menn, men slik at mennene har gjennomsnittlig noe lengre fravær. Arbeidsinntekt inkluderer dagpenger under arbeidsledighet og sykepenger. Arbeidsinntekten er grovt inndelt i tabellen, men dette er gjort etter å ha analysert flere inntektsgrupper. Yrkesaktive med lav og middels inntekt har høyest sykefravær. Det er stor forskjell på hyppigheten for personer med henholdsvis over og under 200 000 kroner, mens antall sykedager avtar jevnt med inntekt.

Stillingskategoriene vi opererer med er forholdsvis grove. Kategoriene forteller lite om f.eks. den fysiske belastningen i ulike yrker. Vogel (1992) påviser systematisk sammenheng mellom fysisk arbeidsmiljø og langtids sykefravær. Stillingskategoriene kan likevel gi oss en pekepinn på personens status, dvs. en indikator på sosial klasse, samt graden av ansvar som følger med jobben. Vi ser at det er stor forskjell i hyppigheten mellom henholdsvis ufaglært arbeider og lavere funksjonærer på den ene siden, og faglært arbeider og høyere funksjonærer på den andre. Lavere funksjonærer har nesten dobbelt så høy sykefrekvens som høyere funksjonærer. Selvstendig næringsdrivende har relativt høy sykefrekvens. Gjennomsnittlig antall dager varierer på samme måte som hyppigheten, og i større grad enn hva som er tilfelle for de andre kjennetegnene.

Enslige forsørgere utpeker seg som en gruppe med høy sykefrekvens, men antall dager for de som faktisk er syke er ikke spesielt høyt. Andre husholdningstyper ser ikke ut til å ha noen effekt på sykefraværet, det må i såfall være at ektepar uten hjemmeboende barn har mange sykedager. Dette kan henge sammen med at disse stort sett er eldre mennesker (over 50 år). Ektekapelig status gir sterkere utslag og viser at skilte/separerte har svært høy sykefrekvens. Ugifte har den laveste frekvensen, og ved å sammenligne med enslige ser vi at dette må skyldes at samboere trekker sykefraværet ned for kategorien ugift.

Personer som mottar dagpenger under arbeidsledighet har ikke utpreget høyt sykefravær, men mottakere av sosialhjelp skiller seg ut som en gruppe med svært høyt fravær.

Problemet med en slik enkel analyse er at mange av faktorene avhenger av hverandre. For eksempel avhenger inntekt av kjønn. Effekten på sykefraværet av inntekt, slik den fremkommer i tabellen, vil ikke være en ren inntektseffekt, men også inneholde noe av effekten kjønn har på sykefraværet. En metode som i sterkere grad tar hensyn til samspillet mellom ulike variable bør derfor anvendes. Regressjonsanalyse er en slik metode. I denne analysen nøyer vi oss med å se på faktorer som kan ha betydning for å bli sykmeldt.

Et utgangspunkt for analysen kan være at en persons sykefravær avhenger av personens helsetilstand. Helsetilstanden er i praksis ikke observerbar, men avhenger i prinsippet av observerbare faktorer. Slike faktorer kan for eksempel være kjønn, alder og biologisk arv, idet mange sykdommer betinges av disse. Videre kan personens livsstil og yrke ha betydning for utvikling av sykdommer, slitasjeskader og eksponering for ulykker. Psykiske sykdommer kan være fremkalt av personens livssituasjon, for eksempel om man er ensom, eller har økonomiske problemer. La oss tenke oss en indeks, H_i , som representerer helsetilstanden til individ i slik at god helse tilsvarer høyt nivå på indeksen. La oss anta følgende modell:

$$(1) \quad H_i = a + bX_i + u_i ,$$

der X_i er en vektor av observerbare faktorer som påvirker helsetilstanden, b er en vektor av koeffisienter og a er et konstantledd. u_i er en stokastisk variabel, med forventning null, som ivaretar effekten på sykefraværet av faktorer som er ukjente for oss og / eller som er ukjente for individ i . Når helsetilstanden kommer under et visst nivå blir personen sykmeldt. Dette terskelnivået bestemmes av gjeldende regelverk for hvilke helsetilstander som kvalifiserer til sykepenger fra folketrygden. Sykefravær kan imidlertid også skyldes skulk som igjen avhenger av personens moral, hvorvidt man har en jobb som innebærer ansvar og arbeidsgivers kontrollmuligheter. Sykefravær kan også være "pålagt" av arbeidsgiver som en metode for å kvitte seg med overflødig arbeidskraft (og gir påfølgende uførepensjonering). Legens vurdering vil være avhengig av den objektive helsetilstanden i forhold til arbeidsoppgavene personen utfører, men også av hvordan pasienten opplever sin egen helsetilstand og hvordan dette komuniseres til legen. Terskelnivået for helsetilstanden vil derfor variere mellom personer. Dersom personen skal sykemeldes må følgende ligning tilfredsstilles:

$$(2) \quad a + bX_i + u_i < s + e_i ,$$

der s er gjennomsnittlig terskelnivå for alle individer, og der e_i ivaretar variasjon i terskelnivået for de enkelte individer. $E(e_i) = 0$. Vi kan derfor skrive kriteriet for å bli sykmeldt slik:

$$(3) \quad a + bX_i + v_i < s,$$

der $v_i = u_i - e_i$. Vi har ingen kunnskap om hvordan den stokastiske variablen v_i er fordelt. Man har imidlertid funnet at i analyser der utfallet består av to kategorier, er resultatet lite følsomt overfor forutsetningen om fordelingen av restleddet. Vi antar at v_i er logistisk fordelt, dvs.

$$(4) \quad P(v_i \leq c) = \frac{1}{1 + e^{-c}}$$

Sannsynligheten for at individ i blir sykemeldt, P_i , kan dermed beskrives som en funksjon av forklaringsvariablene X :

$$(5) \quad P_i [(a + bX_i + v_i) < s] = P_i [v_i < (s - a - bX_i)] \\ = \frac{1}{1 + e^{(a + bX_i - s)}}$$

Terskelverdien s kan ikke observeres og vil under estimeringen inngå i konstantleddet. Modellen i (5) er en såkalt logit-modell som estimeres ved hjelp av sannsynlighetsmaksimeringsprinsippet.

Ved å se på størrelse og fortegn på de estimerte koeffisientene kan man se hvilke variable som trekker sannsynligheten for sykefravær henholdsvis opp og ned, og den relative styrken på effekten. Sannsynligheten for å bli sykemeldt finner vi ved å sette koeffisientene fra tabell 2 inn i (5). For å tallfeste virkningen på sannsynligheten for å bli sykemeldt, kan elastisiteten av P_i med hensyn på X_j beregnes for en person eller en gruppe personer. Elastisiteten for en gruppe sier hvordan sykefraværet vil endres dersom alle personer i gruppen får samme endring i X_j . Slike elastisiteter vil ha mening først og fremst for kontinuerlige variable. I analysen inngår mange kategorivariable, og vi presenterer kun estimatene på koeffisientene for disse. Negativ koeffisient for de kontinuerlige variablene indikerer at jo høyere verdi variablene har, desto mindre er sannsynligheten for å bli sykemeldt. Estimatene for kategorivariablene viser hvordan en kategori påvirker sannsynligheten i forhold til de andre kategoriene av samme variabel. En kategori av hver variabel må nødvendigvis utelates av analysen, og koeffisienten for denne kategorien får verdien null.

Analysen er utført separat for menn og kvinner. Observasjonene består av 12 000 yrkesaktive, hvorav 7 000 menn og 4 000 kvinner. Av 2 100 sykepengemottakere er 1 200 menn og 900 kvinner. Yrkesaktive over 66 år er utelatt idet disse utgjør en særegen gruppe, men datamaterialet er for lite til å utføre separate analyser av denne gruppen. De to kontinuerlige variablene i analysen er (logaritmen til) arbeidsinntekt og alder. Videre brukes følgende kategorivariable: Stilling, ekteskapelig status og husholdningstype, samt om man er mottaker av sosialhjelp eller arbeidsledighetstrygd.

Tabell 2. Estimater for koeffisientene b (t-verdi i parentes)

Variabel	Kategori	Menn	Kvinner
Log(inntekt)		-0,30 (4,3)	0,12 (1,4)
Alder		0,01 (0,4)	-0,01 (0,5)
Alder*alder		0 (0,4)	0 (0,6)
Stilling	primærnæring (pari)	0	0
	andre selvstendige	0 (0,01)	-0,32 (2,0)
	ufaglært arbeider	-0,18 (1,4)	0,05 (0,3)
	faglært arbeider	-0,27 (1,8)	-0,59 (1,5)
	lavere funksjonær	-0,42 (1,7)	-0,04 (0,3)
	høyere funksjonær	-1,0 (7,3)	-0,44 (2,9)
	andre	-0,13 (1,1)	-0,03 (0,2)
Arbeidsledig		0,20 (1,9)	0,09 (0,8)
Sosialhjelppmottaker		0,73 (3,8)	0,98 (3,5)
Ekteskapelig status	gift (pari)	0	0
	ugift	-0,27 (2,2)	-0,29 (2,0)
	skilt	0,34 (2,5)	0,56 (4,0)
	enke(-mann)	-0,22 (0,5)	0,25 (0,9)
Husholdningstype	par med barn	-0,22 (1,5)	-0,18 (0,9)
	par uten barn	-0,17 (1,2)	-0,20 (1,1)
	enslig med barn	-0,19 (1,0)	-0,10 (0,5)
	enslig uten barn (pari)	0	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2 viser at de færreste estimatene er presist bestemt. Dette gjelder særlig for kvinner. Spesielt ser vi at det ikke er noen systematisk sammenheng mellom alder og sannsynligheten for å bli sykemeldt for verken kvinner eller menn. Ved å sammenligne med den enkle krysstabellen ser vi at det er vanskelig å finne dekning for en del av de tilsynelatende klare resultatene som fremkom i tabell 1.

For menn ser det ut til at sannsynligheten for å bli sykemeldt er mindre jo høyere inntekt individet har, men for kvinner finner vi ingen sammenheng mellom inntekt og sykefravær. Tabell 3 viser totalelastisiteten av sannsynlighet for sykefravær med hensyn på arbeidsinntekt, som grovt sagt tilsvarer prosentvis økning i totalsannsynligheten (summen av de individuelle sannsynlighetene) for å bli sykemeldt som følger av én prosents innteksøkning. Elastisiteten varierer mer mellom de ulike kategoriene enn mellom tilsvarende kategoriene kvinner. Dette bekrefter inntrykket av at menns sykefravær samvarierer

Tabell 3. Elastisitet av sannsynligheten for å være sykmeldt med hensyn på arbeidsinntekt

Kategori	Menn	Kvinner
Alle	- 0,24	0,10
Høyere funksjonærer	- 0,27	0,11
Primærnæring	- 0,23	0,10
Skilt	- 0,21	0,09
Sosialhjelphsmottaker	- 0,19	0,07

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

mer systematisk med ulike kjennetegn enn tilfellet er for kvinner.

Når det gjelder stilling er det et felles trekk for kvinner og menn at stillingskategoriene faglært arbeider og høyere funksjonærer er negativt korrelert med risiko for sykefravær. For menn gjelder dette også lavere funksjonærer, mens for kvinner er selvstendige utenom primærnæringene relativt lite syke.

Arbeidsledighet, definert som at man har mottatt dagpenger i løpet av året, gir økt sannsynlighet for sykeinsidens. For kvinner er sammenhengen usikker. Å være sosialhjelphsmottaker gir positivt utslag på sannsynligheten for sykdom, og estimatet her er presist for begge kjønn.

For ekteskapelig status ser vi at det å være skilt gir størst økning i sannsynligheten for sykdom for alle grupper, mens å være ugift (enslig eller samboer) har motsatt effekt. Mens ekteskapelig status gir relativt skarpe estimerater, ser det ikke ut til å være noen sterk systematikk i sammenhengen mellom husholdningstype og sykefravær.

Referanser:

Vogel, J. (1992): *Arbetsförhållanden, ohelsa och sjukfrånvaro 1975-1989*. Levnadsförhållanden rapport 78, Statistiska Centralbyrån, Stockholm

Priser i det norske kontraktmarkedet for elektrisk kraft

Tom L. Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen

Data fra 950 kraftkontrakter mellom norske kraftprodusenter og kjøpere innen alminnelig forsyning viser en gjennomsnittlig kontraktspris for 1993 på 14,2 øre/kWh. Prisen gjelder for kraft levert i det norske sentralnettet. Basert på et tilsvarende materiale, ble prisen for 1992 i fjor beregnet til 17,3 øre/kWh. Data fra årets undersøkelse er benyttet til å estimere sammenhenger mellom kontraktspris, levert kvantum, kontraktslengde, kjøpergruppe og kontraktstype. Kvantum ser ikke ut til å være av særlig betydning for kontraktsprisen. Lange kontrakter viser seg å ha klart høyere priser enn kortere kontrakter. Kjøpergruppene eksterne energiverk og større bedrifter har forhandlet seg frem til lavere priser enn interne energiverk og mindre kunder. En voksende andel av kraftkontraktene har priser som helt eller delvis er knyttet til spotmarkedsprisen på elektrisk kraft.

Innledning

Før den nye energiloven trådte i kraft og Statkraft ble omdannet til statsforetak vedtok Stortinget hvert år en statskraftpris. Den ble ofte benyttet som en normgivende kraftpris, av andre aktører i bransjen. Prisen ble benyttet til regulering av priser i kontrakter mellom andre kjøpere og selgere i kraftmarkedet, ved verdifastsettelse av kraftverk for skatteformål og i forbindelse med lokale erstatninger for natur- og eiendomsinnrep. Statkraftpriser ble siste gang vedtatt av Stortinget våren 1992.

I forbindelse med at Statkraft ble delt og gitt status som statsforetak bortfalt fastsettingen av en Statskraftpris. Markedsbasert fastsetting av prisene også i Statkrafts salg til alminnelig forsyning ble vanlig. Statistisk sentralbyrå påtok seg første gang i 1993 å kartlegge kontraktsprisene i det norske kraftmarkedet. Vassdragsregulantenes forening (VR) finansierte innsamling og bearbeiding av pris og kontraktsdata for 1992, se Andersen m.fl. (1993). En tilsvarende undersøkelse er utført for 1993 med Energiforsyningens fellesorganisasjon (ENFO, tidligere VR samt medlemmene i Norges Energiverkforbund) som oppdragsgiver. Undersøkelsen har frembragt et omfattende datamateriale, der priser og kvanta samt en rekke kvalitative kjennetegn ved kraftkontraktene er kartlagt. I denne artikkelen skal vi rapportere de viktigste resultatene fra prisundersøkelsen, drøfte forhold som kan være av betydning for prisene i kraftkontraktene og presentere resultater fra en økonometrisk analyse der dataene fra prisundersøkelsen er benyttet.

Prisundersøkelsen

Materialet omfatter data for over 950 kraftkontrakter mellom kraftprodusenter og kunder innen alminnelig forsyning. Eksport- og langsiktige kontrakter med bedrifter innenfor kraftintensiv industri og treforedeling er ikke omfattet av prisundersøkelsen. Prisene som er oppgitt er priser for levering i sentralnettet. Dette er det mest brukte markeds punktet/referansepunkt for kontraktsprisene. For

kjøperne vil det påløpe tilleggs kostnader, f.eks. transportkostnader.

Tabell 1 viser at den største delen av omsetningen som er kartlagt i 1993 refererer seg til kontrakter inngått i 1992 eller 1993. For kontrakter inngått i 1993 skjedde 60 prosent av omsetningen i kontrakter med varighet ett år eller mindre. Av kontraktene som fortsatt løp i 1993 dekket kontrakter inngått i 1991 bare 3 TWh. Det kan tyde på at kraftprodusentene i tiden etter at energiloven trådte i kraft var spesielt forsiktig med å inngå langsiktige kontrakter.

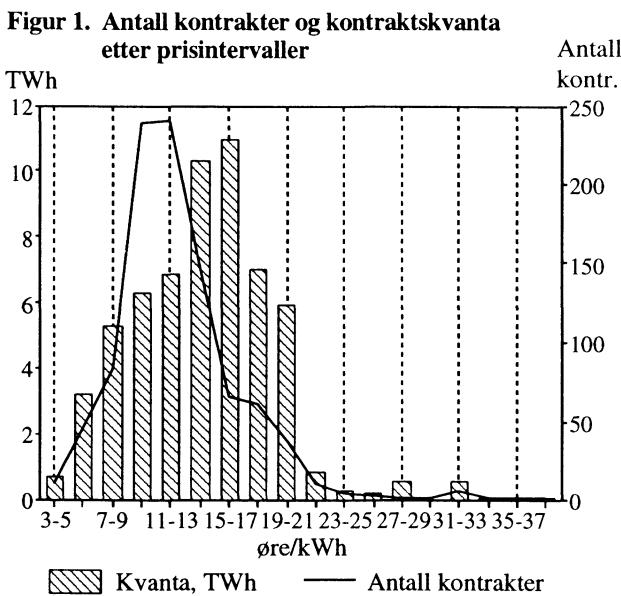
Gjennomsnittsprisen (kvantumsveid) for alle kontrakter sett under ett var 14,2 øre/kWh. For kontrakter inngått før energiloven trådte i kraft (1.1.1991) var gjennomsnittsprisen 16,6 øre/kWh. For kontrakter inngått i 1991 var prisen

Tabell 1. Kvanta og priser etter inngåelsestidspunkt

Kvantum (TWh)	Kontraktens varighet				
	I alt	<1 år	1-5 år	5-9 år	10<
Alle kontrakter	59,4	24,6	11,7	11,4	11,8
Kontraktene inngått:					
Før 1991	8,0		0,2	2,1	5,7
I 1991	3,0		0,8	1,4	0,7
I 1992	22,5	9,4	8,8	4,3	
I 1993	25,9	15,2	1,9	3,5	5,3

Priser (øre/kWh)	Kontraktens varighet				
	I alt	<1 år	1-5 år	5-9 år	10<
Alle kontrakter	14,2	13,1	14,1	16,0	14,7
Kontraktene inngått:					
Før 1991	16,6		23,1	21,2	14,7
I 1991	18,6		16,6	12,3	32,4
I 1992	14,2	13,7	14,1	15,6	
I 1993	12,9	12,7	11,9	14,8	12,3

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

18,6 øre/kWh i 1993, for kontrakter inngått i 1992 var prisen 14,2 øre/kWh mens prisen var 12,9 øre/kWh for kontrakter inngått i 1993. Siden mange av kontraktene inngått i 1991 og 1992 utløp før 1993, og dermed ikke er med i vårt materiale, bør denne prisutviklingen tolkes med forsiktighet.

De laveste prisene som er observert i denne undersøkelsen ligger i intervallet 3-5 øre/kWh, se figur 1. Det er kontrakter der prisen er knyttet til spotmarkedsprisen, eller det kan være svært gamle kontrakter der den opprinnelig fastsatte prisen var lav og der det ikke finnes prisreguleringsklausul. De høyeste prisene ligger opp mot 40 øre/kWh. Omfanget av kontrakter og kvanta med priser over 33 øre/kWh er imidlertid meget lite.

Antallet kontrakter er størst i prisgruppene 9-11 og 11-13 øre/kWh. I alt har nær 500 kontrakter priser som ligger i intervallet 9-13 øre/kWh. De største kvanta befinner seg i prisgruppene 13-15 og 15-17 øre/kWh. Det tyder på at et stort kontraktskvantum ikke nødvendigvis går sammen med lave priser, se nedenfor.

Sammenlignet med resultatene fra tilsvarende prisundersøkelse gjennomført for kraftkontraktene som gjaldt i 1992, er prisene lavere i 1993. Gjennomsnittsprisen ble for 1992 beregnet til 17,3 øre/kWh. Økende grad av konkurranser og økt spotmarkedstilknytning er viktige forklaringsfaktorer for prisfallet. Vi skal i denne artikkelen ikke gå nærmere inn på årsaker til fallet i gjennomsnittspris fra 1992 til 1993.

Forhold av betydning for kontraktsprisene

Innholdet i de faktisk realiserte kontrakter i et marked vil avhenge av resultatet av forhandlinger mellom kontraktspartene. Partene vil forhandle seg frem til priser, kvanta og

leveringsbetingelser på individuell basis. Nedenfor skisseres tilpasningen til en kraftprodusent som står overfor valget mellom å inngå en eller flere kraftkontrakter eller å selge kraft i spotmarkedet. Deretter ser vi på tilpasningen til kjøpere som vurderer å gå inn i en kraftkontrakt eller å kjøpe elektrisk kraft i spotmarkedet. Tilslutt ser vi på en mulig forhandlingsløsning mellom en produsent og en kraftkjøper.

Kontrakt eller spot?

Kraftprodusenten har et produksjonsanlegg med en gitt midlere års produksjonskapasitet. Den faktiske produksjonen i vannkraftverket er ukjent og vil avhenge av naturgitte forhold som nedbør og temperatur (snøsmelting). Anta videre at det eksisterer et kontraktsmarked for salg av kraft i økonomien. Med en kontrakt forstår vi en avtale mellom selger og kjøper om salg av kraft for en bestemt tidsperiode. Produsenten kan velge å inngå et antall kraftkontrakter med sikker pris og selge den resterende produksjon i spotmarkedet til usikker pris. I praksis vil det også eksistere kraftkontrakter der prisen kan reforhandles eller er knyttet til andre priser. Vi forutsetter at det knytter seg en administrasjonskostnad til hver kontrakt som inngås.

Vi antar at produsenten maksimerer forventet nytte av inntekt. Produsentens beslutningsproblem kan formaliseres og vi kan finne tilpasningsbetingelser for den kontraktsprisen produsenten minst vil kreve for å gå inn i kontrakten. En slik betingelse for den laveste *kontraktsprisen* som produsenten kan akseptere (P^P) kan være

$$(1) \quad P^P = E(Q^P + \phi^P + \frac{C}{Z})$$

der produsentens subjektive forventning om *spotprisen* $E(Q^P)$, produsentens holdning til risiko (ϕ^P) og en administrasjonskostnad pr. kontrakt (C/Z) er av betydning for den pris produsenten må oppnå for å inngå en kontrakt.

Spotprisen er produsentens alternativkostnad ved å selge kraften i kontraktsmarkedet. Ved å inngå en kontrakt mister produsenten muligheten til å selge i spotmarkedet til forventet spotpris. Dersom produsenten har risikoaversjon ($\phi^P < 0$) er han villig til å akseptere en sikker kontraktspris som er *lavere* enn forventet spotpris pluss administrasjonskostnad. Risikoaversjon innebærer at produsenten foretrekker en sikker avkastning på en krone fremfor en usikker avkastning med noe høyere forventningsverdi. Dersom produsenten er risikonøytral ($\phi^P = 0$) eller "risk-lover" ($\phi^P > 0$) vil han kreve en kontraktspris som er *høyere* enn forventet spotpris.

Jo høyere kvantum (Z) en kontrakt har, desto lavere er den prisen produsenten vil akseptere hvis det eksisterer gitte administrasjonskostnader (C) knyttet til hver kontrakt. Få store kontrakter gir i dette tilfellet lavere kostnad enn mange mindre kontrakter.

Kraftprodusentene antas å ha ulike forventninger til fremtidig spotpris og også ulike holdninger til risiko. Dermed vil det finnes kontraktspriser av ulik størrelse som forskjellige produsenter vil være villige til å akseptere.

Kraftkjøperne (distribusjonsverk, bedrifter og husholdninger) kan beskrives på tilsvarende måte. Kraftkjøperen dekker sitt forbruk av elektrisitet ved kjøp av kraft på kontrakt med sikker pris, eller i spotmarkedet til en usikker pris. Vi antar at kjøperen maksimerer forventet nytte. Fra en slik tilpasning kan en avlede et uttrykk for den maksimale pris (P^c) kjøperen er villig til å betale for en kontraktsleveranse

$$(2) \quad P^c = E(Q)^c + \phi^c.$$

En kjøper med risikoaversjon ($\phi^c < 0$) vil akseptere en sikker kontraktspris som er *høyere* enn kraftkjøperens subjektive forventning om spotmarkedsprisen ($E(Q)^c$). Det finnes mange ulike kjøpergrupper. Disse vil ha ulike oppfatninger om forventet spotpris og ulike holdninger til risiko.

Produsent og kraftkjøper antas å forhandle om den enkelte kontrakt. Produsenten vil ønske høyest mulig kontraktspris (P) i forhold til sin reservasjonspris, dvs. at produsenten ønsker ($P - P^p$) så stor som mulig. Kraftkjøperen ønsker en lavest mulig pris i forhold til sin maksimalpris, dvs. kjøperen ønsker ($P^c - P$) så stor som mulig. Produsent og kjøper forhandler om kontraktsprisen og vi antar at realisert kontraktspris fremkommer ved maksimering av et veid produkt av produsenten og kjøperens ønskede prisdifferanse, der vektene er aktørenes forhandlingsstyrke. Dvs.

$$(3) \quad \max(P - P^p)^\alpha (P^c - P)^{1-\alpha},$$

med hensyn på kontraktsprisen (P). Produsentens forhandlingsstyrke er gitt ved α og kjøperens forhandlingsstyrke er gitt ved $(1 - \alpha)$. Løsning av dette problemet gir følgende uttrykk for kontraktsprisen

$$(4) \quad P = \alpha P^c + (1 - \alpha) P^p.$$

Dersom produsenten har stor forhandlingsstyrke (α er stor) vil kontraktsprisen havne nær kjøperens reservasjonspris, dvs. nær det kjøperen maksimalt vil betale. Omvendt dersom kjøperen har størst forhandlingsstyrke. Innsetting fra (1) og (2) gir følgende relasjon for kontraktsprisen

$$(5) \quad P = f(E(Q)^p, E(Q)^c, \phi^p, \phi^c, C, Z, \alpha),$$

der $f()$ er en funksjonssammenheng som må spesifiseres. Prisligningen (5) inneholder mange uobserverbare variabler. Vi kjenner ikke selger og kjøpers subjektive forventninger om spotprisen, holdninger til risiko eller deres forhandlingsstyrke. Vi har imidlertid informasjon om en del kjennetegn ved den enkelte kontrakt som kan benyttes som grove indikatorer for de uobserveverte variablene.

Forventet spotpris, holdning til risiko og forhandlingsstyrke

Aktørenes forventning om spotprisen vil kunne variere over tid ved at forventningen påvirkes av observerte spotpriser og utviklingen i andre variable som aktøren regner med at har betydning for fremtidig spotpris. *Tidspunktet* for inngåelse av kontrakten ventes derfor å være viktig for avtaleprisen. Det kan også være slik at aktørenes holdning til risiko endres over tid. Vi har ikke formulert inngåelses-tidspunkt eksplisitt som en egen variabel i modellen. I stedet har vi valgt å estimere modellen separat for kontrakter inngått innenfor hvert av de to årene 1992 og 1993.

En kraftkontraks *varighet* vil kunne ha betydning for hvor viktig forventet spotpris og holdning til risiko er for prisen i kontrakten. Både selgere og kjøpere vil kunne ha forskjellige forventninger om spotprisen og holdninger til risiko på lang og kort sikt. Jo lengre varighet, desto lengre er perioden som selger har sikker avkastning av sin produksjon. Likeledes vil en lang kontrakt med sikker pris fra kjøpere synspunkt bli verdsatt siden det reduserer kjøperens eksponering overfor usikre fremtidige kraftpriser. Ved vurdering av en lang kontrakt vil partene måtte avveie gevinsten av å inngå den lange kontrakten mot den kostnad det representerer å miste muligheten for å selge kontraktkvantumet i spotmarkedet eller å inngå kraftkontrakt i en fremtidig periode. Vi har formulert varighet som egne forklaringsvariable i modellen. Datamaterialet gir anledning til å gruppere kontraktene etter kontraktslengde. Vi har valgt å lage 4 varighetsgrupper: *1 år eller mindre, 1-2 år, 2-5 år og over 5 år*.

Betydningen av forventet spotpris og holdning til risiko for kontraktsprisen vil variere mellom ulike *typer kraftkontrakter*. Kraftkontraktene kan deles i tre typer etter prisfastsettelsesregel i kontraktene: i en *fastpriskontrakt* blir prisen(e) bestemt ved inngåelse, for hele kontraktens levetid. I en *markedspriskontrakt* er prisen knyttet til utviklingen i spotmarkedsprisen direkte. I *andre* kontrakter gjelder det andre prisregler, f.eks fast indeksregulering av prisen eller ulike modeller for risikodeling. Tariffkontrakter er definert som fastpriskontrakter med ett års varighet. Vi har i modellen som er estimert spesifisert dummyvariable for type kontrakt.

Det knytter seg kostnader til å søke informasjon om kraftmarkedet. Enkelte kjøpere bruker store ressurser på å danne sine forventninger om fremtidig markedsutvikling. Andre kjøpere velger å benytte mindre krefter på informasjonsinnsamling og -bearbeiding. Dette kan bidra til at forventet spotpris varierer systematisk mellom ulike *kjøpergrupper*. En stor andel av produksjonsverkenes kunder er

andre energiverk som videreselger elektrisk kraft. Denne kundegruppen har i utgangspunktet god informasjon om markedet og kan være bedre i stand til å finne frem til de beste tilbudene i markedet enn f.eks. bedrifter uten spesiell kjennskap til kraftmarkedet. For mindre kunder vil kostnaden ved informasjonssøking relativt til avkastningen i form av lavere kraftpris ofte være høy. Fra en liten kjøpers synspunkt kan det derfor være rasjonelt å betale en høyere pris enn den pris som kunne oppnås etter ytterligere informasjonsinnsending. Reservasjonsprisen beskrevet i relasjon (2) vil dermed kunne variere systematisk med hvilken kjøpergruppe en betrakter.

Holdningen til risiko vil også kunne være forskjellig i de ulike kjøpergrupper. Store kjøpere som sitter med mange kraftkontrakter vil kunne diversifisere sine kontrakter på en bedre måte enn en aktør som bare har en kontrakt. Forhandlingsstyrken vil også variere mellom kjøpergrupper. Store kjøpere vil kunne ha større forhandlingsstyrke enn mindre kjøpere. For å ta hensyn til disse forholdene har vi i modellen innført variable som tar vare på virkningen av kjøpergruppe for kontraktsprisen.

Vi har gruppert kontraktene i fire grupper etter kjennetegn ved kjøper. Et energiverk er definert som *eksternt* dersom det ikke tilhører samme foretak som selgende energiverk. *Interne* energiverk er en kjøpergruppe som er del av samme foretak som selgende energiverk. Et eksempel på en intern kontrakt er en kontrakt mellom Oslo Energis produksjonsselskap og markedsavdelingen i Oslo Energi. Energi-loven trekker et klart skille mellom monopolforetak som driver transport av kraft i lokale nett og produksjons- og markedselskaper som selger og omsetter kraft. Monopol-selskapene skal prise sine transporttjenester slik at kostnadsdekning oppnås. Vertikalt integrerte energiverk kan ha insentiv til å overføre monopolprofitt fra nettvirksomhet til produksjonsvirksomhet. Dette kan skje gjennom kraftsalgskontrakter mellom produksjonsselskap og distribusjonsselskap innenfor samme foretak. Den tredje kjøpergruppen er definert som *bedriftskunder* med egen kontrakt med leverende energiverk. Tilslett består en kjøpergruppe av kunder som kjøper kraft på *tariff*. Der produksjonsverket selger kraft på tariff direkte til sluttbrukere er slikt salg definet som kontraktssalg.

Administrasjonskostnader

For å kunne teste om administrasjonskostnader knyttet til utforming av kraftkontraktene er av betydning for prisen i kontrakten er kontraktskvantum tatt med i modellen. Et lite kvantum skal dersom administrasjonskostnadene tas hensyn til betinge en høyere pris enn en kontrakt med større kraftkvantum.

Statistisk modell og estimeringsresultater

Med utgangspunkt i drøftingen av modellen ovenfor formulærer vi en økonometrisk modell, se boks 1.

Boks 1: Statistisk modell

$$(6) P_i = a + bX_i + cK1_i + dK2_i + eK3_i + fT1_i + gT2_i + hV1_i + iV2_i + jV3_i + U_i.$$

Variabelforklaring:

Kontinuerlige variable:

P_i = pris avtalt i kontrakten, øre/kWh

X_i = kontraktskvantum, TWh

Binærvariable (dummies):

$K1_i$ = 1 dersom kjøper er et energiverk i samme foretak som selgende energiverk (intern leveranse), 0 ellers

$K2_i$ = 1 dersom kjøper er et eksternt energiverk, 0 ellers

$K3_i$ = 1 dersom kjøper er en bedriftskunde, 0 ellers

$T1_i$ = 1 dersom det er en fastpriskontrakt, 0 ellers

$T2_i$ = 1 dersom det er en kontrakt med spotpristilknytning, 0 ellers

$V1_i$ = 1 dersom kontrakten har varighet 1-2 år, 0 ellers

$V2_i$ = 1 dersom kontrakten har varighet 2-5 år, 0 ellers

$V3_i$ = 1 dersom kontrakten har varighet på mer enn 5 år, 0 ellers

Parametrene $a, b, c, \dots, j$ skal bestemmes, mens U_i er et stokastisk restledd med forventning lik 0 og konstant varians. Modells parametre estimeres ved minste kvadraters metode.

I prisundersøkelsen er kontraktene priser og kvanta registrert for følgende tre perioder: *vinter 1* (1.1-30.4), *sommer* (1.5-30.9) og *vinter 2* (1.10-31.12). Denne inndelingen er valgt fordi mange kontrakter har ulike priser og kvanta i de tre periodene. Vi estimerer modellen separat for hver av de tre periodene, jfr. tabell 2 og 3.

Kontrakter inngått i 1993

I tillegg til estimatorer og t-verdier (estimat dividert på sitt standardavvik) inneholder tabell 2 opplysninger om antall kontrakter som har de ulike kjennetegnene. Det er relativt få observasjoner av interne kontrakter.

Føyningsmålet R^2 viser at modellen forklarer variasjonen i kontraktsprisen best for sommerperioden. For sommerperioden forklares 54 prosent av den totale prisvariasjonen av den spesifiserte modellen. For de to vinterperiodene er føyningen 32-33 prosent. Det er vanlig at føyningen i et tverrsnittsmateriale er betydelig lavere enn ved bruk av tids-seriedata. Antall kontrakter som inngår ved estimeringen, øker gjennom året. Det skyldes at det gjennom året inngås stadig nye kontrakter.

Koeffisientene tilordnet binærvariablene i modellen kan tolkes som tillegg i kontraktspris dersom kontrakten har kjennetegnet. Estimert kontraktspris vil kun bestå av konstantledd og kvantumsleddet dersom vi har å gjøre med en kontrakt for en tariffkunde som hverken er fast- eller markedspriskontrakt og som har varighet 1 år eller mindre.

De estimerte koeffisientene for kvantum har negativt fortegn som ventet i henhold til drøftingen ovenfor. Kvanti-

Tabell 2. Estimeringsresultater, kontrakter inngått i 1993 (t-verdier i parentes)

	Vinter 1		Sommer		Vinter 2	
	Estimat	Antall kontr. med kj.tegnet	Estimat	Antall kontr. med kj.tegnet	Estimat	Antall kontr. med kj.tegnet
Konstantledd (a)	14,5 (12,4)		14,0 (12,9)		17,1 (19,4)	
Kvantum (b)	-2,3 (-1,1)		-4,4 (-1,7)		-0,9 (-0,6)	
Internt everk (c)	-2,4 (-2,1)	10	-4,1 (-4,2)	12	-3,6 (-4,3)	13
Eksternt everk (d)	-4,2 (-6,6)	74	-6,7 (-12,2)	88	-5,2 (-11,9)	146
Bedriftskunde (e)	-3,6 (-6,1)	114	-4,5 (-9,0)	197	-4,1 (-9,7)	240
Fastpriskontrakt (f)	1,6 (1,5)	177	2,3 (2,3)	244	-1,4 (-1,7)	328
Markedspriskontr. (g)	-1,1 (-1,0)	58	-2,5 (-2,5)	90	0,4 (0,5)	107
1-2 års (h)	0,7 (1,1)	29	0,3 (0,8)	49	-0,3 (-0,8)	68
2-5 års (i)	1,9 (2,8)	27	1,6 (2,5)	23	1,4 (3,0)	32
Over 5 års (j)	3,4 (4,3)	22	4,8 (7,0)	23	3,3 (6,1)	27
R ²	0,33		0,54		0,32	
N	244		343		445	
SSR	2193		2730		2686	
SE	3,1		2,9		2,5	

Nederst i tabellen er oppgitt føyningsmålet R² som angir hvor stor andel av variasjonen i kontraktsprisen som forklares av de variable som er med i modellen. N angir antall observasjoner, SSR er sum av kvadrerte avvik mellom estimert og faktisk kontraktspris over alle kontrakter. Tilslutt angir SE et estimat på estimeringsfeilen i modellen. t-verdiene tilordnet hver av de estimerte koefisientene kan benyttes ved testing av hypoteser om hvorvidt estimatene tyder på at koefisientene er signifikant forskjellige fra null. Kritisk t-verdi er 1,95 for en tosidig test med 5-prosents nivå. En hypotese om at koefisienten er lik null forkastes dersom observert t-verdi i tallverdi er *større* enn den kritiske verdi. Med nivå menes den sannsynlighet en godtar for å forkaste en hypotese som faktisk er riktig.

tumsavhengigheten er imidlertid ikke signifikant forskjellig fra null.

Koeffisientene for kjøpergruppe er signifikante. Eksterne energiverk og bedrifter har oppnådd betydelig lavere priser enn tariffkunder. Dette kan forklares med forskjeller i reserwasjonspriser og forhandlingsstyrke. Interne kontrakter har også lavere priser, men det viser seg at prisen i de interne kontraktene ligger over prisen i kontrakter der eksterne energiverk eller bedrifter er kjøpere. Det kan tyde på at interne kjøpere gjennom en høy kontraktspris overfører deler

av sitt overskudd til produksjonsbedriften. Kontraktstype gir bare signifikant utslag i sommerperioden. Fortegnene stemmer med hva en i utgangspunktet skulle vente. Fastpriskontraktene ligger høyere i pris enn markedspriskontraktene i årets to første perioder, mens det er motsatt i siste periode. Det forklarer av at spotprisene økte mot slutten av 1993 noe som presset opp prisen i kontrakter med spotpristilknytning. Varighetskoefisientene viser at 1-2 års varighet ikke gir signifikant forskjellig pris fra kontrakter med under 1 års varighet. Kontrakter som varer 2-5 år eller over 5 år har imidlertid signifikant høyere priser enn 1-års kontraktene. Det viser at lange kontrakter fordrer en høyere pris enn kortere kontrakter. En forklaring for dette resultatet kan være at spotprisen ventes å stige mer på lang enn på kort sikt.

Kontrakter inngått i 1992

Materialet for kontrakter inngått i 1992 inneholder ikke tariffkontrakter, som alle er definert som ett-årige kontrakter med inngåelse 1.1.1992. Alle slike kontrakter inngått i 1992 utløp dermed ved inngangen til 1993. I modellen for kontrakter inngått i 1992 er derfor dummyvariabelen for kjøpergruppen bedrift utelatt. Bedrift er valgt til nytt referansekjennetegn for kjøpergruppens dummyene.

Datamaterialet består av kontrakter inngått i 1992 som fortsett løp i hele eller en del av 1993. Antallet kontrakter av denne typen er stort. En del kontrakter løp ut gjennom 1993 slik at antall kontrakter er størst i de første to period-

Tabell 3. Estimeringsresultater, kontrakter inngått i 1992 (t-verdier i parentes)

	Vinter 1		Sommer		Vinter 2	
	Estimat	Antall kontr. med kj.tegnet	Estimat	Antall kontr. med kj.tegnet	Estimat	Antall kontr. med kj.tegnet
Konstantledd (a)	9,6 (14,4)		7,5 (11,1)		10,4 (7,1)	
Kvantum (b)	4,9 (2,9)		5,9 (2,4)		7,2 (3,0)	
Internt everk (c)	-3,2 (-2,7)	12	-4,6 (-3,9)	12	-3,0 (-2,4)	12
Eksternt everk (d)	-0,2 (-0,5)	151	-0,5 (-1,3)	144	-0,6 (-1,2)	149
Fastpriskontrakt (f)	3,6 (5,5)	246	5,3 (8,2)	235	1,9 (2,2)	213
Markedspriskontr.(g)	0,7 (0,9)	46	0,4 (0,5)	45	3,3 (3,4)	38
1 - 2 års (h)	0,01 (0,01)	150	-0,04 (-0,1)	145	0,4 (0,3)	137
2 - 5 års (i)	1,6 (2,7)	89	2,6 (2,6)	88	2,1 (1,7)	90
Over 5 års (j)	3,4 (4,1)	31	4,3 (5,2)	33	4,1 (3,0)	34
R ²	0,25		0,44		0,15	
N	322		309		269	
SSR	3144		2895		2873	
SE	3,2		3,1		3,3	

ene. Føyningen i denne regresjonen blir lavere enn for kontrakter inngått i 1993. Det kan tyde på at kontraktsmarkedet var mer heterogen i 1992 enn i 1993. Energiloven trådte i kraft 1.1.1991. Året 1992 kan ha vært preget av ekstra stor usikkerhet på grunn av de nye rammebetingelsene aktørene ble stilt overfor gjennom den nye energiloven. Dette kan ha satt sitt preg på kontraktsmarkedet dette året. Variasjonen i estimeringsresultatene mellom de to årene kan skyldes endringer i forventninger om spotprisen, jfr. ligning (5). Større variasjon i 1992-materialet enn i 1993-materialet kan skyldes at de ulike aktørenes forventninger om spotprisen divergerte mer i 1992 enn i 1993.

Kvantumskoeffisienten er *positiv* og signifikant for alle de tre periodene. Det vil si at kontrakter med store kvantum har høyere pris enn kontrakter med lave kvantum. Dette er overraskende og stemmer dårlig med hva en i utgangspunktet skulle vente. Ved en videre bearbeiding av materialet bør det undrsøkes om kvantum samvarierer med utelatte variable som er av betydning for kontraktsprisene.

Kjøpergruppen eksterne energiverk ser ikke ut til å ha oppnådd andre priser enn referansegruppen som er bedrifter. Interne energiverk derimot hadde signifikant lavere priser enn andre kjøpergrupper i 1993 i kontrakter inngått i 1992. Ovenfor så vi at det var motsatt for kontraktene inngått i 1993. En hypotese kan være at integrerte energiverk fra 1992 til 1993 har "lært" hvordan de kan kryssubsidiere egen produksjonsvirksomhet.

Fastpriskontraktene har signifikant høyere pris enn andre kontrakter inngått i 1992 gjennom hele 1993. For mar-

kedspriskontraktene er det bare i den siste perioden (når spotprisene var høye) at prisen er signifikant forskjellig fra prisen i andre kontrakter. Også for kontrakter inngått i 1992 er det slik at lange kontrakter har signifikant høyere priser enn kortere kontrakter.

Avslutning

Resultatene som er presentert i denne artikkelen er basert på en første bearbeiding av datamaterialet. Den valgte regresjonsmodellen er enkel. Blant annet er det slik at effekten av et kjennetegn i modellen er konstant uansett hvilke andre kjennetegn kontrakten har. For eksempel er sammenhengen mellom pris og kvantum i modellen den samme for alle typer kontrakter, varighetsgrupper og kjøpergrupper. En aktuell utvidelse av analysen er å se på såkalte interaksjonseffekter. Interaksjon mellom forklaringsvariablene kan formuleres i modellen ved at effektene av de enkelte variable gjøres avhengig av størrelsen på andre variable. For eksempel kan en formulere modellen slik at sammenhengen mellom kvantum og pris er forskjellig for kontrakter med ulik varighet. Eksistensen av slike interaksjonseffekter kan testes statistisk ved å formulere en mer generell modell med interaksjonsledd der flere av binærvariablene inngår multiplikativt.

Den uforklarte variasjonen i kontraktsprisene er stor. Det kan tyde på at viktige forklaringsfaktorer er utelatt. For eksempel kan en mer detaljert spesifisering av tidspunktet for kontraktsinngåelse være viktig i og med at forventet spotpris har betydning for kontraktsprisen. Forventningene om den fremtidige spotprisen *kan* endres selv gjennom en

såpass kort tidsperiode som et år. Størrelse og geografisk beliggenhet for kjøper og selger er andre variable som kan være aktuelle å inkludere i modellen. Store aktører kan for eksempel ha en annen holdning til risiko enn mindre aktører. Det kan også eksistere regionale prisforskjeller i kontraktsmarkedet dersom transportkostnadene for elektrisk kraft varierer.

En annen videreføring kan være å teste om det eksisterer noen sammenheng mellom brukstid (energiuttak dividert med effektuttak) og kraftpris. Lav brukstid går sammen med høyt effektuttak. I et effektdimensjonert kraftsystem vil effekt ha en pris. Det skulle gi en negativ sammenheng mellom pris og brukstid. Det er tvilsomt om en vil finne en slik sammenheng for Norge som i dag har et energidimensjonert kraftsystem og betydelig effektoverskudd selv i årets høylast-perioder. På grunn av manglende rapportering av brukstid fra en del energiverk har vi ikke tatt brukstid med i modellen ovenfor. Det kan imidlertid være aktuelt å teste en slik sammenheng for den delen av materialet der vi har informasjon om brukstid/effektuttak.

Referanser

Andersen, T.L., O.T.Djupskås, T.A.Johnsen (1993): "Kraftkontrakter til alminnelig forsyning. Priser, kvanta og leveringsbetingelser". Rapporter 93/16. Statistisk sentralbyrå.

Andersen, T.L., O.T.Djupskås, T.A.Johnsen (1994): "Kraftkontrakter til alminnelig forsyning. Priser, kvanta og leveringsbetingelser". Kommer som Rapport 94/12. Statistisk sentralbyrå.

Utnyttelse av avskrivnings- og avsetningsordninger i norske foretak

Karl Ove Aarbu

I de fleste analyser av foretaksatferd og skatt tas det for gitt at skattefradragsmulighetene utnyttes maksimalt. En empirisk undersøkelse på et materiale av norske foretak fra 1988 viser at ca. 94 prosent av avskrivningene og overskuddsavsetningene ble utnyttet. Underutnyttelse av fradragene finnes særlig hos de mindre bedrifter, men også i noen grad blant de største. Utbyttepolitikken, målt ved utbytteandel, synes å påvirke underutnyttelsen blant de største foretakene.

Innledning

Formålet med artikkelen er å gi en beskrivelse av- og sannsynlige forklaringer på foretakenes utnyttelse av de skattemessige avskrivnings- og avsetningsordninger før skattereformen. Vi skal særlig se på utnyttelsen av de skattemessige saldoavskrivningene, konsolideringsfondsavsetningene og distriktsavsetningene. Med det empiriske materialet som foreligger er det ikke mulig å måle utnyttelsen av andre skattemessige ordninger, som lageravsetninger, på en forsvarlig måte.

Datamaterialet i denne undersøkelsen er fra 1988. Dette betyr at undersøkelsen gir et bilde av tilpasningen i foretaksektoren før skattereformen ble gjennomført. Skattereformen har blant annet ført til at konsolideringsfondsavsetninger og distriktsavsetninger er fjernet. Videre har avskrivningssatsene blitt redusert. Disse endringene i skattesystemet har ført til at foretakenes muligheter til tilpasninger har blitt redusert.

Avskrivninger- og avsetninger bidrar til å redusere et foretaks skatteinntekt. Det er naturlig å anta at foretakene ikke betalte mer skatt enn nødvendig og derfor utnyttet de mulige ordningene maksimalt. Som en konsekvens av dette er det i de fleste arbeider, som f.eks. Biørn (1989), Hagen (1988), Holmøy, Larsen og Vennemo (1993), forutsatt at fradragssordningene ble utnyttet maksimalt. I den senere tid er det imidlertid satt spørsmålstege ved denne forutsetningen. Empiriske arbeider foretatt i Sverige (SOU 1989: 34) og Finland (Kannainen (1987), Hernesniemi (1989)) viser at foretakene ikke har utnyttet de skattemessige fradragssordningene maksimalt. I Norge har Askildsen og Fjærli (1989) tidligere funnet indikasjoner på at fradragssordningene i større norske aksjeselskap ikke har blitt maksimalt utnyttet. Disse undersøkelser viser at den økonomiske tilpasning i bedriftssektoren er mer kompleks enn hva man ofte har lagt til grunn. Det er derfor av interesse å finne mulige årsaker til den observerte tilsynelatende irrasjonelle tilpasning.

Bedriftsskattesystemet før skatte reformen i 1992

Det er vanlig å anta at ethvert foretak ønsker en maksimal profitt. Dette impliserer at kostnadene minimeres for det optimale produksjonskvantum. Betraktes skattekostnadene, finner en at disse blir minimert ved at skattegrunnlaget minimeres, når skattesatsene er gitte. I skattesystemet før 1992 bidro avskrivninger og avsetninger til å redusere skattegrunnlaget. For et foretak med et skattegrunnlag større enn null, dvs. i skattposisjon, måtte en utnytte disse fradragssordningene maksimalt for å minimere skatten. Dette kan illustreres nærmere.

Vi lar Π betegne et foretaks driftsoverskudd, B netto gjeld, A avskrivninger, F fondsavsetninger, D dividende og r lånerente. Inntektskattegrunnlaget i et vilkårlig år kunne dermed skrives som $\Pi - rB - A - F - D$. Både på person- og bedriftssiden har skattyterne betalt skatt til kommune og stat. I det norske bedriftsskattesystemet før 1992 ble utbetalt dividende tatt til fradrag i statsskatten, mens den innigikk i skattegrunnlaget for kommune- og fellesskatt. Lar vi u_s betegne statsskattesatsen og u_k kommune- og fellesskattesatsen ble selskapets betalbare skatt som følger

$$(1) \quad T = u_k(\Pi - rB - A - F) + u_s(\Pi - rB - A - F - D)$$

Lar vi nå f_k være maksimal avsetningssats til konsolideringsfond og f_d den tilsvarende maksimale sats til distriktsfond (DU-fond) får vi etter litt regning følgende skattefunksjon

$$(2) \quad T = (1 - f^*)(u_k + u_s)\{\Pi - rB - A\} - u_s D$$

hvor $f^* = f_k - f_d(1 - f_k)$. I tillegg til inntektskatten betalte foretakene formuesskatt. Imidlertid er det i denne artikkelen sett bort fra denne, da det er inntektskatten som er av interesse i det etterfølgende. Fra (2) ser vi at avskrivningene (A) og fondsavsetningene (f^*) bidro til å redusere skattebetalingen. En bør videre merke seg at utbetalt divi-

dende bidro til å redusere statsskatten på foretakets hånd. Dividenden ble imidlertid beskattet med statsskatt på aksjonærernes hånd.

Konsolideringsfondsavsetningen kunne avsettes hvert år gitt at avsetningsgrunnlaget var positivt. Avsetningssatsen var maksimalt 23 prosent i 1988, og avsetningen kunne brukes av alle aksjeselskaper gitt at foretaket hadde et overskudd. Det eksisterte ingen bindinger på denne avsetningen, bortsett fra at den ikke kunne anvendes til utbytte.

Foretak som hadde hele eller deler av sin inntekt fra utbyggingsområder kunne avsette en del av overskuddet til DU-fond. Avsetningens størrelse var i 1988 på maksimalt 15 prosent av avsetningsgrunnlaget, men minimum 15 000 kroner. DU-fondet var opprettet for å lette finansiering av investeringsvarer i klassifiserte DU-områder. Det eksisterte derfor bindinger på avsetningen; innen 5 år måtte fondet brukes til investeringer. Unntaksvis kunne foretak også kreve fondsavsetning når foretaket hadde underskudd før avsetning.

Avskrivningene er knyttet til mengden av anleggsmidler i foretaket, noe som betyr at summen av avskrivningene på et gitt driftsmiddel vil være lik innkjøpsverdien på dette driftsmiddel. Hvis kostprisen på et driftsmiddel var 100 000 kroner ville foretaket maksimalt kunne avskrive for 100 000 kroner over driftsmiddelets levetid. Foretaket kunne således ikke påvirke de totale avskrivningene, men derimot hvor raskt et driftsmiddel skulle avskrives.

En rask avskrivningsprofil medfører således at skatten blir lav idag, men høy i morgen. En avskrivningsprofil som forskyver avskrivningene inn i framtiden, medfører at skatten blir høy idag, men lav i morgen. Det er enkelt å forstå at det lønner seg å redusere skatten mest mulig idag da dette gir foretaket mulighet til å plassere den "sparte" skattekjøring i rentebærende fordninger. Det er denne rentefordelen som fører til at avskrivningene bør maksimeres på ethvert tidspunkt, sålenge foretaket er i skatteposisjon.

Konsolideringsfondsavsetningen og distriktsavsetningen var knyttet til størrelsen på foretakets overskudd. For hver krone i overskudd ble skatten redusert med $1 - f^*$. Alle avsetninger skulle i prinsippet inntektsføres ved et framtidig tidspunkt, og dermed måtte de betraktes som en skatteutsettelse på lik linje med avskrivninger. Imidlertid ble blant annet de akkumulerte konsolideringsfondsavsetningene frittatt for inntektsbeskatning, på grunn av skattereformen. Dette ble begrunnet med anstrengt likviditet i foretaksektoren på dette tidspunktet. Konsolideringsfondsavsetningene vil da i ettertid kunne betraktes som et rent skattefritak.

Antar vi at de skattemessige avskrivninger overstiger den økonomiske depresering (akselererte avskrivninger), følger det at den sparte skatt ved en maksimal utnyttelse av avsetninger og avskrivninger faktisk bidro til å finansiere driften i foretaket. Dette kan forklares ved at staten gir foretaket mulighet til å forskyve skattekjøringen framover i

tid gjennom avskrivninger og avsetninger, dvs. staten låner foretaket det skattelebeløp som forskyves. Staten vil da bli en kreditor i foretaket. Et tilsvarende tilfelle har vi når et foretak låner et beløp i en bank. Foretaket mottar lånet "idag", men det må betales ned i senere perioder. Banken vil da være en kreditor i foretaket.

Finansieringen gjennom skattesystemet var dermed et substitutt til lån eller aksjeemisjoner. Forskjellen mellom finansieringskildene var imidlertid at avsetninger og akselererte avskrivninger var rentefrie i motsetning til ordinære lån. Det ville derfor være naturlig å tro at denne rentefrie finansieringen, tilbuddt av skattemyndighetene, ble maksimert av det enkelte foretak.

Teorier som kan forklare en eventuell underutnyttelse

En underutnyttelse av skattefradagsordningene kan ved en første betrakning sees på som irrasjonell atferd i forhold til den gjengse teorioppfatning om det profitmaksimerende (eller kostnadsminimerende) foretak. Vi har imidlertid noen empiriske indikasjoner på at ikke alle foretak har utnyttet skattefradagsordningene maksimalt. Kannainen og Södersten (1994) har drøftet dette problemet. Forfatterne setter sørkelys på to elementer som, hver for seg eller sammen, kan gi en forklaring av underutnyttelse av skattemessige fradagsordninger.

En forklaring tar utgangspunkt i at aksjonærerne må bruke tid og ressurser på at foretakets ledelse handler i samsvar med aksjonærernes ønsker. Aksjonærerne vil i et slikt tilfelle kunne være villig til å betale for å få andre til å utføre denne kontrollinnsatsen. Hvis et foretak har finansiert sin virksomhet ved å opparbeide rentefri finansiering gjennom en maksimal utnyttelse av avskrivninger/avsetninger er staten en stor kreditor, og Kannainen/Södersten hevder at staten i liten grad vil utføre en kontroll av foretakets virksomhet som kommer aksjonærene til gode. Det kan derfor være i aksjonærernes interesse at foretaket reduserer den rentefrie finansieringen og øker finansieringen fra andre kilder, f.eks. banker, tilsvarende. Dette har en pris, de økte rentekostnader, men samtidig vil den private leverandøren av finansieringen foreta kontroller av foretakets virksomhet som er i aksjonærernes interesser. Dette betyr i korthet at finansiering fra private kilder virker disiplinerende på ledelsen i foretaket, mens finansiering gjennom skattekreditter kan føre til at ledelsen i større grad forfølger sine egne interesser, og ikke aksjonærernes.

En annen mulig årsak kunne en finne i utforminga av skattesystemet. I blant annet Norge, Sverige og Finland var det slik at dividenden til aksjonærerne ikke kunne overstige det regnskapsmessige overskuddet etter skatt. En reduksjon av avskrivningene eller avsetningene ville imidlertid kunne øke årsoverskuddet og dermed ville foretaket kunne øke dividenden. Knytter vi dette fenomenet til teorier for utbytte, kan vi finne at underutnyttelse av de skattemessige ordningene i noen tilfeller er optimalt.

Før vi går nærmere inn på sammenhengen mellom utbytte-teoriene og skattesystemet, kan det imidlertid være hensiktsmessig å beskrive utbyttereglene i mer detalj slik de var før skattereformen. Vi har generelt at et foretak kan anskaffe seg midler gjennom låneopptak (B^*), aksjeemisjoner (V) og driftsoverskudd (Π). Disse kan anvendes til nedbeta-ling av gjeld (rB), dividende (D), investeringer (I), skatter (T) og tilbakeholdt overskudd (H). Variabelen H kan gis flere tolknninger. For det første var det slik at hele kontantstrømmen i et foretak ikke kan deles ut, fordi lovverket krevde enn viss reservefondsoppbygging i ethvert foretak. For det andre ønsker de fleste foretak å ha likvide midler til umiddelbar bruk, det vil si at H kan tolkes som en intern kontantkasse og finansieringskilde i foretaket. For denne artikkelen vil den siste tolkningen bli lagt til grunn. Vi får da følgende identitet for et foretaks økonomiske sirkulasjon

$$(3) \quad D = \Pi - rB - T + B^* + V - I - H$$

Regelen om at utbyttet ikke kan overstige det regnskaps-messige overskuddet etter skatt kan formuleres slik

$$(4) \quad D \leq \Pi - rB - A - F - T$$

hvor A og F er forklart ovenfor. Ved å sette inn for T og F finner vi etter litt regning følgende relasjoner

$$(5) \quad D = \frac{1}{1-u_s} \left\{ \Pi - rB - (1-f^*)(u_s + u_k)(\Pi - rB - A) + B^* + V - I - H \right\}$$

og

$$(6) \quad D \leq \frac{(1-f^*)(1-u_s - u_k)}{1-u_s} \left\{ \Pi - rB - A \right\}$$

Fra relasjonene finner vi at (6) alltid vil være mindre enn (5), når $I + H < B^* + V$, gitt at (6) er oppfyllt med likhet. Videre finner vi at en reduksjon av avskrivninger eller avsetninger medførte at foretaket kunne betale ut mer i utbytte, men på grunn av at skatten økte, måtte dette finansieres med enten nye eksterne låneopptak, emisjoner eller en reduksjon av H . Forutsetter vi at (6) er oppfyllt med likhet og at DU-avsetningen er null finner vi at en krones reduksjon i avskrivningene økte den mulige dividendeutbetalingen med ca. 53 øre ved full konsolideringsfondsavsetning, og med 68 øre hvis konsolideringsfondssatsen var lik null. Imidlertid ser en av (5) at en slik transaksjon reduserte kontantstrømmen med ca. 54 øre ved full konsolideringsfondsavsetning, og 70 øre hvis konsolideringsfondsavsetningen var null. Gitt at foretaket hadde en stor nok kort-siktig likviditet (H) ville allikevel ikke dette føre til at foretaket måtte finansiere den ekstra skatten med ekstern kapital.

Hvilken sammenheng er det mellom en eventuell underutnyttelse og dividendeutbetaling?

En teori bygger på assymmetrisk informasjon mellom foretak og aksjonærer. Bhattacharya (1979) påpeker at dividende kan tjene som et positivt signal på framtidig profitt. Spesielt kan en reduksjon i dividenden i et år være et sterkt negativt signal om lavere inntjening i fremtiden. De fleste foretak vil naturlig nok ikke ønske å få et stempel som lite profitabel, og vil derfor kunne ha incitament til å redusere avskrivninger/avsetninger når den ønskede dividenden er høyere enn hva relasjon (6) tillater. Fjærli (1993) finner indikasjoner på den nettopp omtalte foretaksatferden.

En annen mulig forklaring, som også påpekes av Bhattacharya (1979), Tirole (1988) og indirekte av Kannaiainen og Sødersten (1994) er et "moral hazard" problem mellom ledelsen og aksjonærerne. I større foretak vil avstanden mellom ledelsen og eierne være stor, og eierne vil dermed ha lite innsyn i ledelsens disposisjoner. Det kan videre tenkes at ledelsen har bonuser knyttet til dividendeutbetalingen. En reduksjon i dividenden kan redusere ledelsens bonuser og vil naturlig nok være lite ønskelig fra ledelsens side. En bør ikke nødvendigvis ha bonuser knyttet til dividendeutbetalingen for at denne teorien skal være gyldig. Hvis ledelsen har bonuser knyttet til markedsverdien av aksjene, vil normalt dividenden påvirke denne markedsverdien. En nedgang i dividenden vil redusere markedsverdien og dermed vil ledelsens bonuser kunne reduseres.

Disse teoriene begrenser seg til foretak av en viss størrelse. Hvordan kan en forklare en eventuell underutnyttelse i mindre foretak?

En mulig forklaring kan være at mindre foretak i for liten grad har kjennskap til skattesystemet. Dette kan testes ved å se om det er systematiske forskjeller mellom store og små foretak når det gjelder avskrivnings- og avsetningsatferden.

Det kan også tenkes at det er kostnader ved å tilpasse seg optimalt til skattesystemet. Hvis kostnadene er av en viss størrelse vil det for mange små foretak ikke være lønnsomt å tilpasse seg optimalt.

Til sist kan det tenkes at institusjonell tilknytning kan bestemme i hvilken grad fradragsordningene blir utnyttet. I et foretak hvor staten har eierinteresser vil incitamentet til å utnytte den rentefrie finansieringen, som staten tilbyr, sannsynligvis være mindre.

Datagrunnlaget

Dataene i denne analysen er hentet fra Inntekts- og formulesundersøkelsen for etterskuddspliktige i 1988 (IFS-1988). Datamaterialet består av alminnelig regnskapsskjema, saldoskjema og selvangivelse for hvert enkelt foretak. Disse opplysninger gjør oss i stand til å beregne faktiske

og maksimale avskrivninger og fondsavsetninger. Ved hjelp av disse opplysningene kan vi beregne den faktiske- og minimale skattekostnaden for det enkelte foretak.

Tilsammen er 1725 foretak inkludert i analysen. Av disse er 21 statsforetak (staten er majoritetseier), 2 er finansforetak, 38 foretak med ubegrenset ansvar (f.eks ansvarlige selskap eller kommandittselskaper) og 1664 privateide aksjeseleskaper. Statsforetakene er inkludert fordi det kan tenkes at disse har en annen avskrivnings-/avsetningsatferd enn de private, jfr. teorien ovenfor. Foretak som ikke er i skatteposisjon er utelatt fra analysene. Disse betaler ikke skatt i analyseåret og graden av utnyttelse vil dermed ikke vil bety noe for skattekostnaden. De resterende foretak kan etter denne seleksjonen deles inn i to grupper. Den første gruppen er de foretak som har et tilstrekkelig overskudd til å utnytte alle ordninger maksimalt. Den andre gruppen er i skatteposisjon etter de faktiske avskrivninger og avsetninger, men i underskuddsposisjon etter maksimale avsetninger og avskrivninger. Begge disse er inkludert i analysene, grunnet at de har en positiv skattekostnade. Aksjeselskap som er utenlandske er ikke inkludert i analysen. Videre er en del foretak utelatt på grunn av mangelfulle opplysnings.

Indikatorer for underutnyttelse av avskrivninger og avsetninger

For å beskrive utnyttelsen av de skattemessige ordninger bør en konstruere indikatorer som fanger opp graden av utnyttelse på en enkel og intuitiv måte. Indikatorene bør kunne tolkes, og den bør fluktuere innenfor et veldefinert område.

I denne analysen har det blitt konstruert tre indikatorer. Generelt definerer nedre grense (null) maksimal utnyttelse, mens øvre grense (en) betegner ingen utnyttelse. Indikatorene blir beregnet for det enkelte foretak. Opplegget krever at det for hver bedrift blir beregnet maksimale avskrivninger og avsetninger. Disse blir sammenliknet med de faktiske avskrivninger og avsetninger, og hvis den faktiske utnyttelsen avviker fra den maksimale vil det enkelte foretak få beregnet en utnyttelsesindikator som er større en null. Tolkningen av indikatorene er enkel; hvis en indikator antar verdien 0,15 vil det si at foretaket har utnyttet 85 prosent av de mulige skattekostnader.

Indikator 1 (I_1), beregner foretakenes faktiske utnyttelse av fondsavsetninger og avskrivninger i prosent av de maksimale. Lar vi nå toppskriftene O og M stå for henholdsvis faktisk (observert) og maksimal utnyttelse vil I_1 være som følger

$$(7) \quad I_1 = 1 - \frac{FO + AO}{FM + AM}$$

En enkel omskrivning av I_1 gir oss muligheten til å dekomponere effekten av avskrivninger og fondsavsetninger. Det-

te er interessant da dette vil belyse hvilke fradagsordninger som blir minst utnyttet. En omskrivning av (7) gir oss følgende relasjoner

$$(8) \quad I_2 = \frac{AM}{AM + FM} \cdot \frac{AM - AO}{AM}$$

og

$$(9) \quad I_3 = \left(1 - \frac{AM}{AM + FM}\right) \frac{FM - FO}{FM}$$

Vi finner at I_2 pluss I_3 blir I_1 . Første ledd i (8) gir oss maksimale avskrivninger som andel av de maksimale avsetninger og avskrivninger, mens første ledd i (9) gir oss fondsavsetningsandelen. Disse leddene må da tolkes som vekter tilordnet de enkelte fradagsordningene. For enkelhets skyld betegnes disse vektene som v_1 og $(1 - v_1)$. Andre ledd i (8) og (9) gir oss den prosentvise underutnyttelsen av de enkelte ordningene. Disse betegnes henholdsvis I_A og I_F . Vi finner at summen av I_2 og I_3 maksimalt blir 1, dette er intuitivt rimelig da disse bare er en dekomponering av I_1 .

Resultater

I tabell 1 presenteres gjennomsnittstallene for indikator 1, 2 og 3.

Totalt sett ser vi at 94,1 prosent av avskrivnings- og avsetningsmulighetene er utnyttet. Dette indikerer at de aller fleste foretak faktisk utnytter mulighetene i skattesystemet maksimalt. I det etterfølgende skal vi allikvel fokusere på hvorfor utnyttelsen ikke er 100 prosent, da alle foretakene i analysen er i skatteposisjon.

Dekomponeres effekten i en avskrivnings- og avsetningsdel ser vi at det er først og fremst underutnyttelse av avset-

Tabell 1. Hovedresultater. Alle foretak

Indikator	Gj.snitt
I_1	0,059
I_2	0,015
I_3	0,044

Tabell 2. Oppsplitting av indikator 2 og 3 i vekter og underutnyttelse.

Indikator/vekt	Gj.snitt
I_A	0,027
v_1	0,511
I_F	0,141
$(1-v_1)$	0,489

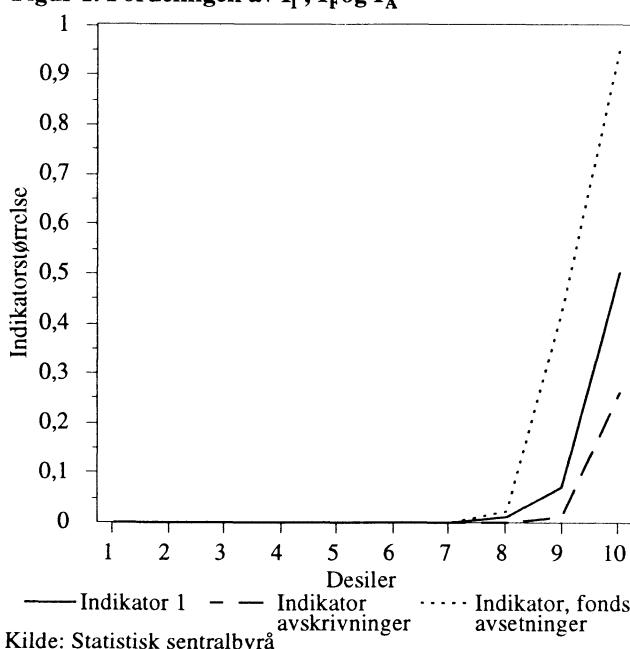
ninger som bidrar mest til den totale underutnyttelsen. Tabell 2 viser nøkkeltallene for disse

Tabellen viser at fondsavsetninger er minst bruk, 86 prosent av potensialet er utnyttet. Avskrivningspotensialet er tilnærmet maksimalt utnyttet med en utnyttelsesprosent på 97,3. Vi finner videre at avskrivninger i gjennomsnitt har en marginalt større betydning for de totale skattefradrag enn fondsavsetninger. Sammenlikner vi tabell 2 med tabell 1 finner vi at summen av gjennomsnittsverdiene for $I_A v_1 + I_F(1 - v_1)$ ikke er lik gjennomsnittet av den totale underutnyttelsen, I_1 . Dette kommer av at gjennomsnittet av et produkt ikke er det samme som produktet av gjennomsnittsverdiene, når vektene og indikatorene varierer for hver enkelt observasjon.

Den observerte utnyttelsen sier lite om hvilke foretak som utnytter fradragene maksimalt. En måte å kartlegge denne problemstillingen på er å gi en grafisk oversikt over hvilke foretak som har en indikatorstørrelse som er større enn null. Fordelingen representeres ved at utvalget deles opp i desiler i stigende rekkefølge etter indikatorstørrelsen. Det første desil utgjør således 10 prosent av populasjonen med de laveste observasjonene på indikatoren. I figur 1 har vi beregnet den gjennomsnittlige indikatorstørrelse innen hvert desil for I_1 , og de uveide indikatorer for fondsavsetninger (I_F) og avskrivninger (I_A).

Vi legger merke til at utnyttelsesindikatorene er skjevt fordelt. Dette bekreftes ved at medianene til I_1 , I_F og I_A alle er lik null. Gjennomsnittet er godt over null, spesielt for I_1 og I_F . Betrakter vi I_1 ser vi at over ca. 75 prosent av populasjonen har en maksimal utnyttelse av fradagsordningene. Underutnyttelsen som ble observert i tabell 1 skyldes dermed at enkelte foretak ikke utnytter fradagsordningene.

Figur 1. Fordelingen av I_1 , I_F og I_A

Tabell 3. Gjennomsnittlig utnyttelsesgrad etter foretakstype

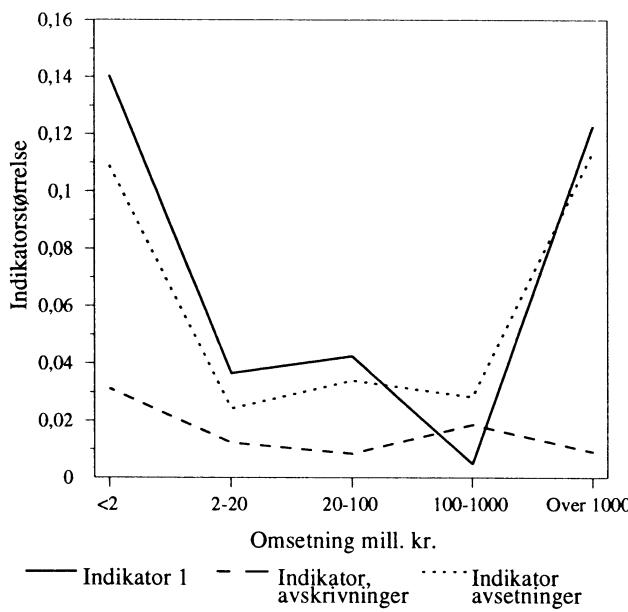
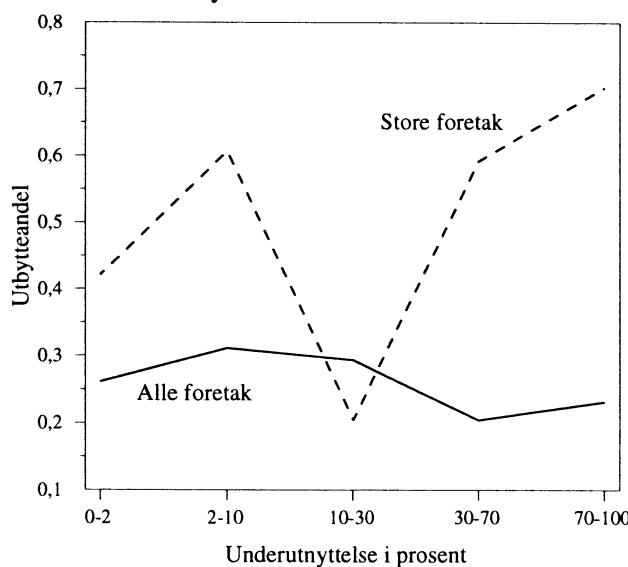
Indikator	Private aksjeselskap (1664 obs)	Selskap med ubegrenset ansvar (38 obs)	Selskap hvor staten er majoritetseier (21 obs)
I_1	0,058	0,071	0,277
I_A	0,027	0,033	0,015
I_F	0,140	0,011	0,634

ne. Det er derfor naturlig å spørre seg hva som er karakteristisk ved de foretak som ikke utnytter fradagsordningene.

Fra teoridiskusjonen finner vi at det er naturlig å betrakte type av foretak og foretakets størrelse. I tabell 3 grupperer vi underutnyttelsen etter foretakstype. Vi betrakter kun de sentrale indikatorer I_1 , I_A og I_F . Finansforetakene holdes utenfor da disse er for få til å kunne betraktes som representative.

Av denne tabellen finner vi at foretak med statlig tilknytning utnytter fradagsreglene minst. Dette er ikke overraskende. Staten vil ikke ha noe å tjene på å utnytte de skattekredittene som ligger i skattesystemet, og derved har den lite incitament til å utnytte disse. Ser vi nærmere på utnyttelsen av henholdsvis avskrivninger og avsetninger finner vi at avsetningene er minst benyttet, mens avskrivningene må sies å være utnyttet maksimalt. Betraktes imidlertid de gjennomsnittlige vektene for henholdsvis avskrivninger og avsetninger i "statsforetakene", finner vi at kun 35 prosent av det totale fradagspotensiale kommer fra avsetningsmuligheter, mens andelen er nærmere 50 prosent i de andre gruppene. Vi finner videre at ca. 70 prosent av "statsforetakene" har en omsetning på over 20 millioner, mens ca. 60 prosent har en omsetning på over 100 millioner kroner. Disse foretak må derfor betraktes som relativt store. Sammenlikner vi tabell 1 med tabell 3 ser vi at den gjennomsnittlige utnyttelsen går lite ned i private aksjeselskaper når statlige- og ansvarlige selskap utelates. Grunnen til dette finnes i at de private aksjeselskapene utgjør over 96 prosent av utvalget i analysen.

Et annet interessant kjennetegn er foretakets størrelse. En kan tenke seg at små foretak i mindre grad har kjennskap til skattesystemet og dermed vil ha en høyere underutnyttelse enn de større foretakene. På en annen side vil de store foretakene kunne ha en lav utnyttelse hvis de ønsker høyere utbyttebetaling enn det regnskapsmessige overskuddet tillater. Det finnes flere måter å måle størrelsen på et foretak f.eks. ved antall ansatte, størrelse på aksjekapital eller omsetning. Vi velger å bruke et omsetningsmål, dvs. summen av drifts- og finansinntekter. Dette har sin årsak i at materialet ikke inneholder data om antall ansatte, og størrelsen på aksjekapitalen ofte ikke vil gi et korrekt bilde av faktisk størrelse, da denne endres tregt. I figur 2 betraktes utnyttelse etter størrelse. Selskaper med statlig eiermajoritet holdes utenfor i figur 2 og i de etterfølgende analyser.

Figur 2. Gjennomsnitlig underutnyttelse etter størrelse**Figur 3. Sammenhengen mellom utbytteandel og underutnyttelse**

Det er interessant å merke seg at de minste og de største foretakene har den høyeste underutnyttelsen målt ved indikator 1. Videre ser vi at det først og fremst er fondsavsetningene som ikke anvendes maskimalt. Utnytelsen av avskrivningene er tilnærmet maksimal for alle foretak. Det må påpekes at motivene for underutnyttelsen sannsynligvis er forskjellige mellom de små og de aller største selskapene. De store selskapene vil sannsynligvis regulere utnytelsen etter et utbytemål, mens de minste selskapene sannsynligvis har for små ressurser til å tilpasse seg optimalt. Det vil være naturlig å tro at underutnyttelsen vil øke med utbytteandelen i de store selskap pga. signal- eller "moral

hazard" atferd. Hvis utbytteandelen er høy, dvs. en stor del av årsoverskuddet blir avsatt til utbytte kan dette være korrelert med en høy underutnyttelse. I figur 3 betrakter vi sammenhengen mellom utbytteandelen og underutnyttelse for henholdsvis alle foretakene (unntatt statstilknyttede) og foretak med en omsetning over 1 milliard kroner.

Figuren viser at det ikke er noen klar sammenheng mellom underutnyttelse og utbytteandel, for hele utvalget. Isoleres derimot de aller største selskapene finner vi enkelte sammenhenger som er konsistent med teorien ovenfor. For det første finner vi at de største foretak i gjennomsnitt har en høyere utbytteandel enn den gjennomsnittlige utbytteandel i populasjonen. For det andre synes det å være en svak sammenheng mellom underutnyttelse og økende utbytteandel, unntatt i kategori 3 (10 - 30 prosent gruppen).

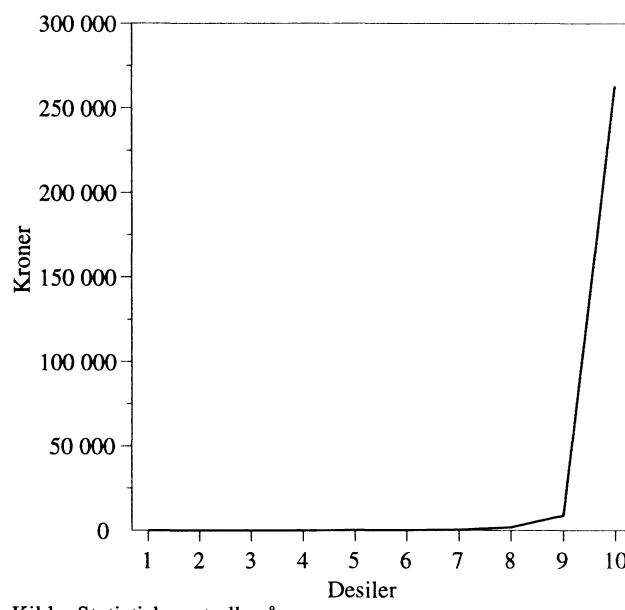
Det bør påpekes at en isolert betrakting av sammenhengen mellom utbytteandel og underutnyttelse vil være ufullstendig. Grunnen er at en eventuell sammenheng mellom disse størrelsene kan skyldes andre variable som er høyt korrelert med utbytteandelen, men som ikke er kontrollert for i analysen.

Hva underutnyttelsen betyr for skattekostnaden og provenyet

Ovenfor har vi vært oppatt av å tallfeste underutnyttelsen på foretaksnivå uavhengig av hvor stor underutnyttelsen var i kroner. Vi fant at underutnyttelsen av avskrivninger og avsetninger var mest vanlig i de aller minste og de aller største foretakene. Når det gjelder de små foretakene ville en stor underutnyttelse ha relativt små økonomiske effekter både for det enkelte foretak og staten. En underutnyttelse i store foretak ville derimot påvirke statens proveny.

Ved å beregne differansen mellom maksimal og faktisk utnyttelse, og deretter multiplisere denne differansen med den faktiske skattesatsen i hvert enkelt foretak, finner vi merskatten pga. underutnyttelsen. I gjennomsnitt fant vi at et foretak i gjennomsnitt betalte ca. 27 300 kroner i "unødvendig" skatt på grunn av underutnyttelsen i 1988. Estimatet er imidlertid befeftet med stor usikkerhet. Ved å beregne den gjennomsnittlige "unødvendige skatt" innen hvert desil får vi et anslag på fordelingen. Figur 4 viser denne.

Vi kan fastslå fra figur 4 at 80 prosent av utvalget ikke har betalt for mye skatt, dvs. disse har utnyttet avskrivnings- og avsetningsmulighetene maksimalt. Dette stemmer godt overens med konklusjonene ovenfor. I niende desil finner vi at foretakene gjennomsnittlig betalte 8 800 kroner for mye i skatt, mens i tiende desil er gjennomsnittet på 260 000 kroner. Gjennomsnittet i tiende desil er befeftet med stor usikkerhet. Et problem med en slik måling er imidlertid at deler av den "unødvendige skatt" på årsbasis vil overvurdere det faktiske skattekostnad. Grunnen er at avskrivninger og til dels avsetninger er en skatteutsettelse, en underutnyttelse av disse ville dermed kun gi en rentebesparelse, jfr. diskusjonen over. Vi har imidlertid sett at skattere-

Figur 4. Desilfordelingen av "unødvendig skatt"

Kilde: Statistisk sentralbyrå

formen fritok alle akkumulerte konsolideringsfondsavsetninger for skatt, og vi kan derfor i ettertid fastslå at de ubenyttede konsolideringsfondsavsetninger i 1988 bidro til å øke skattekostnaden med differansen mellom maksimal og faktisk avsetning. Foretakene som vi har analysert kunne imidlertid ikke vite dette i 1988 og de antok derfor at kostnaden ved å ikke å utnytte avsetningsordningene kun besto av den tapte renteinnntekt.

Oppsummering og konklusjoner

Den gjennomsnittlige underutnyttelse av avskrivninger og avsetninger for totalutvalget var på 6 prosent av det totale potensial, hvor underutnyttelse av avsetninger forklarer hovedparten av den totale underutnyttelse. Fordelingen er skjev i det ca. 80 prosent av utvalget hadde maksimal utnyttelse av avsetninger, mens 90 prosent utnyttet avskrivninger maksimalt.

Analysene viser at det i det gamle skattesystem var en sammenheng mellom størrelse og utnyttelse. Små foretak hadde en høyere underutnyttelse enn gjennomsnittet, noe som sannsynligvis skyldtes manglende skattekompasante. De aller største foretak hadde også en underutnyttelse høyere enn gjennomsnittet, men i motsetning til de aller minste må forklaringen finnes i utbytteatferden. Resultatene tydet på at de store foretak underutnyttet fradagsordningene, for å opprettholde et utbyttemål. Generelt viser analysen at foretaksatferden er kompleks, og en bør ta hensyn til disse tilpasninger i bl.a. analysen av skattereformer.

De empiriske resultater er imidlertid befeftet med stor usikkerhet. Vi har betraktet kun et tverrsnitt av foretak på et gitt tidspunkt. Dette faktum gir oss desverre ikke mulighet til å finne ut om den observerte atferd er foretaksspesi-

fikk eller tidsspesifikk. Det vil imidlertid være naturlig å tro at underutnyttelse i de aller minste foretak skyldes forhold innen fortaket, mens underutnyttelse i de aller største kan skyldes en fastlagt utbyttepolitikk. Et foretaks avkastning varierer ofte over tid, og en må derfor følge foretakene over en lengre tidsperiode for å fastslå om underutnyttelsen er situasjonsbestemt. Med et paneldatasett vil vi kunne sortere ut bedrifts- og tidsspesifikk atferd, og vil dermed være en naturlig utvidelse av denne analysen.

Referanser

Askildsen, J.E og E.Fjærli (1989): "Bedrifters skattetilpassing og utnyttelse av avskrivningsordninger", Norges Offentlige Utredninger (NOU) 1989:14, Oslo, Vedlegg 3.

Bhattacharya, S (1979): "Imperfect Information, Dividend Policy and 'The Bird in the Hand' Fallacy", Bell Journal of Economics, Spring 1979 s. 259 - 270.

Biørn, E (1989) : "Taxation, Technology and the User Cost of Capital" , North-Holland, Amsterdam.

Fjærli, E (1993): "Skatt og finansiell tilpasning" Rapport nr. 35 1993, Norges Forskningsråd.

Hagen, K.P (1988): "Kapitalbeskatning og kapitalavkastning ", Norges Offentlige Utredninger (NOU) 1988: 21, Oslo, Vedlegg 7.

Hernesniemi, H. (1989): "Factors affecting inventory levels in firms. Theoretical evaluation and testing with Finnish data" , The research Institute of the Finnish Economy, Helsinki (På finsk).

Holmøy, E, B.Larsen og H. Vennemo (1993): "Historiske brukerpriser på realkapital" Rapporter 93/9, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Kanniainen, V. (1987): Taxing corporations, in: V Kanniainen, ed., The stock market, taxation of capital income, and investment in Finland, The Research Institute of the Finnish Economy, Helsinki , s. 175 - 207 (På finsk).

Kanniainen V. og J. Sødersten (1994): Cost of Monitoring and Corporate Taxation, Kommer i Journal of Public Economics.

Tirole , J (1988): " The Theory of Industrial Organization " , The MIT Press, Cambridge, Massachusetts London, England.

Utredningen om reformerad foretagsbeskatning (1989) , Statens Offentliga Utredningar 1989:34.

Aarbu, K.O (1993):" Utnyttelse av avskrivninger og avsetninger i norske foretak" Rapport nr. 34, Norges Forskningsråd.

Tabell- og diagramvedlegg

Innhold

Side

A. Nasjonalregnskap for Norge¹

Tabell A1	Bruttoproduksjon, vareinnsats og bruttonasjonalprodukt, faktorinntekt og driftsresultat. Løpende priser. Mill. kr.....	1*
Tabell A2 (1.1):	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Løpende priser. Mill. kr	2*
Tabell A3 (1.2):	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1991-priser. Mill. kr.....	3*
Tabell A4 (1.3):	Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter. Mill. kr	4*
Tabell A5 (1.5):	Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1991-priser. Mill.kr.....	5*
Tabell A6 (1.6):	Produksjon og inntekt. Løpende priser. Mill. kr	6*
Tabell A7 (1.7):	Faktorinntekt etter institusjonell sektor . Mill. kr.....	7*
Tabell A8 (1.8):	Offentlig forvaltning. Inntekter, utgifter og sparing. Mill.kr	7*
Tabell A9 (1.11):	Husholdninger. Inntekter, utgifter og sparing. Mill.kr	8*
Tabell A10 (1.12):	Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill.kr	9*
Tabell A11 (4.1):	Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Volum- og prisendringer i prosent.....	10*
Tabell A12 (4.2):	Bruttonasjonalprodukt etter næring. Volumendringer i prosent	11*
Tabell A13 (4.3):	Privat konsum. Volum- og prisendringer i prosent	12*
Tabell A14 (4.5):	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendringer i prosent	13*
Tabell A15 (4.6):	Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent	14*
Tabell A16 (4.7):	Import av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent	15*
Tabell A17 (5.2):	Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr	16*
Tabell A18 (5.4):	Vareinnsats etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr.....	17*
Tabell A19 (5.13):	Lønnskostnader etter næring. Mill.kr.....	18*
Tabell A20 (6.1):	Privat konsum. Løpende priser. Mill. kr.....	19*
Tabell A21 (6.2):	Privat konsum. Faste 1991-priser. Mill. kr.....	20*
Tabell A22 (6.9):	Bruttoinvestering etter art og næring. Løpende priser. Mill. kr.....	21*
Tabell A23 (6.10):	Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1991-priser. Mill. kr	22*
Tabell A24 (6.13):	Eksport av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr.....	23*
Tabell A25 (6.14):	Eksport av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill. kr.....	24*
Tabell A26 (6.15):	Import av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr.....	25*
Tabell A27 (6.16):	Import av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill.kr	26*
Tabell A28	Sysselsetting etter næring. Lønnstakere og selvstendige.....	27*
Tabell A29	Sysselsetting etter næring. Lønnstakere.....	28*
Tabell A30	Lønnsvekst etter næring. Lønnstakere. Prosentvis endring fra året før	29*

B. Konjunkturindikatorer for Norge

Tabell B1:	Olje- og gassproduksjon.....	30*
Tabell B2:	Produksjonsindeks etter næring og anvendelse	30*
Tabell B3:	Industriproduksjon - produksjonsindeksen	30*
Tabell B4:	Ordertilgang - industri.....	31*
Tabell B5:	Ordrereserver - industri	31*
Tabell B6:	Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning.....	32*
Tabell B7:	Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen.....	32*
Tabell B8:	Boligbygging.....	32*
Tabell B9:	Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	33*
Tabell B10:	Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	33*
Tabell B11:	Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	33*
Tabell B12:	Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	33*
Tabell B13:	Timefortjeneste	34*
Tabell B14:	Konsumprisindeksen	34*
Tabell B15:	Engrospriser	34*
Tabell B16:	Utenrikshandel - verditall.....	35*
Tabell B17:	Utenrikshandel - indekser.....	35*

1 Tallene i parentes gir henvisning til tabellene i NOS Nasjonalregnskapsstatistikk.

Diagrammer

Olje- og gassproduksjon.....	36*
Produksjonsindeksen.....	36*
Ordreindeksen - industri.....	37*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	38*
Ordreindeksen - bygge- og anleggsvirksomhet.....	38*
Arbeidsledighet og sysselsetting	39*
Antatte og utførte investeringer i industrien.....	39*
Detaljomsetning mv.	39*
Lønninger.....	39*
Konsum- og engrospriser	40*
Nominell rente på tre-måneders plasseringer.....	40*
Utenrikshandel.....	40*

C. Nasjonalregnskapstall for utvalgte OECD-land

Tabell C1: Bruttonasjonalprodukt	41*
Tabell C2: Privat konsum	41*
Tabell C3: Offentlig konsum	41*
Tabell C4: Bruttoinvesteringer i fast realkapital	41*
Tabell C5: Eksport av varer og tjenester	42*
Tabell C6: Import av varer og tjenster	42*
Tabell C7: Privat konsum	42*
Tabell C8: Arbeidsledighet.....	42*

D. Konjunkturindikatorer for utlandet

Tabell D1: Sverige	43*
Tabell D2: Danmark	43*
Tabell D3: Storbritannia	43*
Tabell D4: Tyskland (vest).....	43*
Tabell D5: Frankrike	44*
Tabell D6: USA	44*
Tabell D7: Japan	44*

1*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

**Tabell A1 Bruttoproduksjon, vareinnsats, bruttonasjonalprodukt, faktorinntekt og driftsresultat.
Løpende priser. Mill. kr¹⁾**

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttoproduksjon	1347487	1396423	325870	334755	327632	359230	336108	342329	346173	371813
Fastlands-Norge	1160729	1195656	279596	288540	283077	309517	286667	292739	296501	319748
Vareinnsats	644533	662841	156012	161990	154085	172447	158829	163727	161145	179140
Fastlands-Norge	575906	590198	138591	145295	137428	154592	141452	145975	143091	159681
Bruttonasjonalprodukt	702954	733582	169859	172765	173547	186783	177279	178601	185029	192673
Fastlands-Norge	584823	605458	141006	143245	145649	154924	145215	146765	153410	160068
Faktorinntekt	521718	544674	126786	127500	128699	138733	133447	132082	136464	142681
Fastlands-Norge	455118	472534	110793	110858	113693	119774	114956	114133	119040	124406
Driftsresultat	153242	171513	33018	37296	42084	40844	39914	40298	49351	41949
Fastlands-Norge	103348	116826	21341	24783	30951	26273	26110	26686	35865	28166

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

REVISJONER AV DE KVARTALSVISE NASJONALREGNSKAPSTALLENE

De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene kan bli endret for hvert nytt kvartal som beregnes og publiseres. Dette skyldes hovedsakelig:

i) Ny informasjon.

Det tas løpende inn ny informasjon om alle kvartalene i inneværende år. Særlig gjelder dette siste kvartal hvor datagrunnlaget er ufullstendig, og beregningene derfor i større grad er basert på anslag.

ii) Skifte av basisår.

I det kvartalsvise nasjonalregnskapet skiftes basisåret en gang om året.

iii) Avstemming mot årlig nasjonalregnskap.

Det kvartalsvise nasjonalregnskapet avstemmes mot de årlige nasjonalregnskapene etterhvert som disse foreligger og publiseres. Denne avstemmingen medfører revisjoner av både sum fire kvartaler og kvartalsmønsteret.

iv) Metodeforbedringer.

Det arbeides kontinuerlig med å forbedre metodene som benyttes i beregningsopplegget.

2*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A2 (1.1) Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Løpende priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttonasjonalprodukt	702952	733580	169858	172765	173547	186782	177279	178601	185028	192673
Innenlandsk bruk av										
varer og tjenester	651834	683778	153296	164087	161828	172623	162961	161414	177131	182272
Konsum	522371	539802	122228	129573	128993	141577	125920	130897	135726	147259
Privat konsum	365151	378183	85305	89984	90557	99305	87682	91388	95713	103400
Spesifisert innen- landsk konsum	353513	366401	82842	87114	87605	95952	85027	88721	92784	99870
Konsum i utlandet,										
netto	11638	11781	2462	2870	2953	3353	2655	2667	2929	3530
Offentlig konsum ²⁾	157220	161619	36923	39589	38436	42272	38238	39509	40013	43860
Statlig konsum	62664	64563	13571	16047	14817	18229	14337	15212	15778	19236
Sivilt	39660	42913	9599	10502	9619	9941	10652	10320	10604	11337
Forsvar	23003	21650	3972	5545	5199	8287	3685	4892	5174	7899
Kommunalt konsum	94556	97055	23353	23542	23618	24043	23900	24297	24235	24623
Bruttoinvestering	129463	143976	31069	34514	32835	31046	37041	30517	41405	35012
Bruttoinvestering i										
fast kapital	135246	161015	22887	47822	28818	35718	25672	39208	58422	37713
Næringsvirksomhet	109635	138255	17749	41520	23394	26971	21038	34201	52906	30111
Oljevirksomhet	41742	65307	4362	24430	6465	6485	4931	17098	34684	8594
Annen nærings- virksomhet	67893	72949	13387	17090	16930	20487	16107	17102	18222	21517
Offentlig forvaltning	25611	22760	5139	6301	5424	8747	4634	5007	5516	7602
Statlig	12601	10328	2175	3353	2179	4894	1913	2344	2437	3633
Kommunal	13010	12432	2963	2949	3245	3853	2721	2663	3079	3969
Lagerendring	-5783	-17039	8181	-13308	4017	-4673	11369	-8691	-17017	-2701
Oljeplattformer under arbeid	3436	-11018	4397	-9075	3964	4150	5244	-2020	-18554	4312
Annen lagerendring og statistiske avvik	-9218	-6021	3784	-4233	53	-8823	6125	-6671	1537	-7013
Eksport	303155	317572	76894	74682	73282	78297	75827	81482	79451	80813
Råolje og naturgass	97158	104069	23693	24485	23191	25789	25721	26894	24499	26956
Eksport ellers	205997	213503	53202	50196	50091	52508	50106	54588	54952	53857
-Import	252037	267770	60332	66004	61563	64138	61509	64295	71554	70412

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding. 2) Tallene for statlig konsum er ikke fullt avstemt mot statsregnskapet.

3*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A3 (1.2) Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1991-priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttonasjonalprodukt	709832	726154	174221	173867	175413	186331	175358	174931	182688	193177
Innenlandske bruk av										
varer og tjenester	637067	655744	151355	160280	157865	167568	157677	154098	169988	173980
Konsum	509959	518480	120545	126551	125392	137472	121929	125615	130064	140872
Privat konsum	356057	361887	84091	87736	87943	96287	84387	87253	91515	98731
Spesifisert innen-										
landsk konsum	344640	350259	81669	84918	84976	93078	81844	84603	88459	95354
Konsum i utlandet,										
netto	11416	11628	2422	2819	2966	3209	2543	2651	3056	3377
Offentlig konsum	153903	156593	36454	38814	37449	41185	37542	38362	38549	42141
Statlig konsum	61292	62098	13353	15709	14452	17778	13995	14667	15062	18374
Sivilt	38723	41404	9454	10257	9351	9662	10393	9972	10152	10887
Forsvar	22569	20694	3899	5452	5101	8116	3602	4695	4910	7487
Kommunalt konsum	92611	94495	23101	23106	22997	23407	23546	23695	23487	23767
Bruttoinvestering	127109	137264	30810	33729	32473	30096	35749	28483	39924	33108
Bruttoinvestering i										
fast kapital	132711	152537	22643	46899	28333	34835	24584	37170	55087	35695
Næringsvirksomhet	107106	129898	17467	40634	22925	26079	19911	32177	49619	28192
Oljeverksamhet	41456	62193	4390	24137	6492	6437	4798	16357	32837	8200
Annен nærings-										
virksamhet	65650	67706	13078	16497	16433	19642	15112	15820	16782	19991
Offentlig forvaltning	25605	22638	5176	6265	5408	8756	4673	4993	5468	7504
Statlig	12595	10271	2193	3332	2172	4898	1927	2340	2417	3587
Kommunal	13010	12367	2983	2933	3236	3857	2746	2654	3051	3917
Lagerendring	-5602	-15273	8167	-13170	4140	-4739	11165	-8688	-15163	-2587
Oljeplattformer										
under arbeid	3398	-10243	4399	-8938	3893	4044	5097	-1923	-17502	4085
Annen lagerendring og										
statistiske avvik	-9000	-5030	3767	-4232	247	-8783	6068	-6765	2338	-6672
Eksport	326688	332598	83584	80234	79969	82901	78419	84424	82136	87620
Råolje og naturgass	107182	113368	27061	26257	26249	27616	26889	28261	26692	31525
Eksport ellers	219506	219230	56522	53977	53721	55286	51529	56162	55444	56095
-Import	253923	262187	60717	66646	62422	64138	60738	63590	69436	68423

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

4*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A4. (1.3) Bruttonasjonalprodukt etter inntektskomponenter. Mill. kr

	1989	1990	1991	1992	1993
Bruttonasjonalprodukt	621383	660550	686686	702952	733580
Næringsvirksomhet	523541	556425	574776	583929	610600
Offentlig forvaltningsvirksomhet	97841	104126	111910	119025	122983
- Kapitalslit	96678	98823	102462	104190	109325
Næringsvirksomhet	91000	92891	96242	97606	102559
Offentlig forvaltningsvirksomhet	5678	5932	6220	6584	6766
= Nettonasjonalprodukt	524704	561727	584224	598762	624255
Næringsvirksomhet	432541	463534	478534	486323	508041
Offentlig forvaltningsvirksomhet	92163	98193	105690	112441	116217
- Indirekte skatter	106562	111089	115617	121441	128732
Næringsvirksomhet	106489	111014	115537	121352	128641
Offentlig forvaltningsvirksomhet	73	75	80	89	91
+ Subsidier	36599	39992	42770	44395	49149
Næringsvirksomhet	36599	39992	42770	44395	49149
Offentlig forvaltningsvirksomhet	..	..	..	..	..
= Faktorinntekt	454741	490630	511377	521718	544674
Næringsvirksomhet	362651	392511	405767	409365	428548
Offentlig forvaltningsvirksomhet	92090	98118	105610	112353	116126
- Lønnskostnader	328600	342003	356381	368476	373161
Lønn	279810	291195	303646	313536	323089
Næringsvirksomhet	203088	209350	215368	219630	224256
Offentlig forvaltningsvirksomhet	76722	81845	88278	93907	98833
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	48790	50808	52735	54939	50072
Næringsvirksomhet	33422	34535	35403	36493	32780
Offentlig forvaltningsvirksomhet	15368	16274	17332	18446	17292
= Driftsresultat	126142	148626	154996	153242	171513
Næringsvirksomhet	126142	148626	154996	153242	171513
Offentlig forvaltningsvirksomhet	..	..	..	..	..

5*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A5 (1.5) Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr ¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttonasjonalprodukt	709834	726157	174222	173868	175413	186331	175358	174932	182689	193178
Næringsvirksomhet	549847	561447	136008	133373	136090	144376	136077	134033	141710	149627
Primærnæringer	19870	21460	4566	2373	8512	4420	4495	2256	10204	4506
Jordbruk	11123	12437	1731	82	7007	2304	1826	-4	8522	2092
Skogbruk	3776	3383	1589	1007	315	866	1333	928	306	816
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	4970	5640	1246	1284	1190	1250	1336	1331	1376	1597
Oljevirksomhet	112064	118757	28160	27052	27322	29531	28101	28386	29027	33243
Råolje og naturgass	100931	106966	25347	24363	24611	26610	25309	25605	26220	29832
Rørtransport	11133	11791	2813	2689	2711	2921	2792	2781	2807	3411
Industri og bergverks- drift	96004	97571	24408	24301	22393	24902	24420	24449	23028	25673
Bergverksdrift	1722	1713	427	441	420	435	431	438	416	428
Industri	94281	95858	23981	23860	21974	24467	23989	24012	22612	25245
Skjermet industri	30043	29980	7344	7866	7102	7731	7202	7633	7194	7951
Utekonkurrerende industri	17448	18162	4463	4419	4168	4398	4492	4551	4444	4676
Hjemmekonkurrerende industri	46790	47715	12174	11575	10704	12337	12296	11828	10974	12618
Elektrisitetsforsyning	27966	28523	7792	6417	5942	7815	8032	6171	5920	8400
Bygge- og anleggsvirksomhet	24704	23932	5355	6141	5835	7372	5269	5931	5836	6896
Varehandel	67455	68537	15368	16791	16550	18745	15263	16748	17249	19277
Utenriks sjøfart og oljeboring	22419	20864	5666	5594	5667	5492	5336	5054	5190	5284
Utenriks sjøfart	20151	19113	5117	5008	5062	4964	4909	4609	4797	4798
Oljeboring	2268	1750	549	585	605	528	427	445	392	487
Samferdsel	40426	41038	9559	10576	9992	10300	9848	10331	10772	10088
Boligtjenester	33977	34076	8482	8490	8498	8507	8513	8516	8520	8527
Finansiell tjenesteyting	27319	27430	6821	6642	6854	7002	6726	6777	6956	6972
Annen næringsvirksomhet	77644	79258	19832	18997	18524	20291	20074	19415	19008	20761
Hotell- og restaurant drift	8709	9004	1881	2176	2717	1935	1925	2215	2857	2008
Forretningmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	32968	33683	8806	7883	7511	8767	9035	8189	7572	8888
Tjenesteyting ellers	35968	36571	9144	8938	8296	9589	9114	9011	8580	9866
Offentlig forvaltning	115925	119119	28559	29589	28596	29182	29333	30157	29336	30292
Statlig forvaltning	34141	34599	8080	9118	8343	8600	8175	9011	8406	9007
Sivilt	25711	26184	6162	6906	6267	6375	6176	6845	6358	6804
Forsvar	8431	8416	1918	2212	2077	2224	1999	2166	2049	2203
Kommunal forvaltning	81784	84519	20478	20470	20252	20583	21158	21146	20930	21285
Korreksjonsposter	44063	45592	9655	10907	10728	12773	9949	10741	11643	13258
Påløpt merverdi- og investeringsavgift	60116	60918	13851	14592	14666	17007	13819	14536	15296	17267
Avgiftskorreksjoner	7250	8132	1624	1981	1856	1789	1892	2017	2235	1987
Frie banktjenester	-23303	-23459	-5819	-5666	-5795	-6023	-5762	-5811	-5888	-5997
MEMO:										
Fastlands-Norge	575352	586536	140396	141223	142425	151309	141921	141492	148472	154651
Skjermede næringer	500644	509922	120497	122496	125628	132023	122034	122417	130956	134515
Utekonkurrerende næringer	19171	19875	4890	4860	4588	4833	4923	4989	4860	5104
Hjemmekonkurrerende næringer	55537	56739	15009	13866	12209	14453	14965	14087	12656	15031

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

6*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A6 (1.6) Produksjon og inntekt. Løpende priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttonasjonalprodukt	702952	733580	169858	172765	173547	186782	177279	178601	185028	192673
-Renter, aksjeutbytte m.v. til utlandet,										
netto	22044	22733	10076	7025	532	4411	7388	7722	1832	5791
Bruttonasjonalinntekt	680908	710847	159782	165740	173015	182371	169891	170879	183196	186882
-Kapitalslit	104190	109324	25843	25977	26115	26254	26567	27188	27668	27901
Nasjonalinntekt	576718	601522	133939	139763	146899	156117	143324	143690	155528	158980
-Stønader til utlandet, netto	11129	9980	1953	2401	1895	4880	1670	1861	1926	4523
Disponibel inntekt for										
Norge	565589	591542	131986	137362	145004	151237	141654	141829	153602	154457
-Konsum i alt	522371	539802	122228	129573	128993	141577	125920	130897	135726	147259
Sparing	43218	51741	9758	7788	16011	9660	15734	10933	17876	7198
Disponibel realinntekt for Norge ²⁾	551601	567012	130147	133768	141115	146571	136795	135213	147623	147382

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding. 2) Deflatert med prisindeks (1991=100) for innenlandsk anvendelse ekskl. kapitalslit.

7*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A7. (1.7) Faktorinntekt etter institusjonell sektor. Mill. kr

	1989	1990	1991	1992	1993
Faktorinntekt	454741	490630	511377	521718	544674
Lønn	279810	291195	303646	313536	323089
Husholdninger	279340	290695	303146	313036	322458
Utlandet	470	500	500	500	631
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	48790	50808	52735	54939	50072
Husholdninger	48790	50808	52735	54939	50072
Driftsresultat	126142	148626	154996	153242	171513
Husholdninger	52198	58523	59548	62030	66900
Finansinstitusjoner	-8174	-8198	-5438	..	..
Offentlig eide banker	2120	2839	3538	..	..
Private finansinstitusjoner	-10293	-11037	-8976	..	..
Ikke-personlige foretak	82117	98302	100885	..	..
Private foretak	50807	49208	57029	..	..
Offentlige foretak	31310	49093	43856	..	..

Tabell A8. (1.8) Offentlig forvaltning. Inntekter, utgifter og sparing. Mill. kr

	1989	1990	1991	1992	1993
Inntekter	345314	375861	383880	390076	401549
Direkte skatter og trygdepremier	183999	198688	203765	207755	208120
Indirekte skatter	106562	111089	115617	121441	128733
Renteinntekter	45980	48569	49927	48625	47760
Andre inntekter	8773	17515	14572	12255	16936
- Utgifter	189621	206186	220161	231743	244201
Subsidier	36599	39992	42770	44395	49149
Renteutgifter	24705	25805	24836	25648	27510
Stønader til private konsumenter	118150	128982	140871	150672	156810
Stønader til utlandet	6249	7385	7630	8076	7764
Andre utgifter	3917	4022	4054	2952	2968
= Disponibel inntekt	155693	169675	163719	158333	157348
- Offentlig konsum	130998	139115	147478	157220	161619
= Sparing	24695	30560	16241	1113	-4271
Nettoinvestering i fast kapital	17342	15490	18100	19027	15994
Rest: Nettofinansinvestering mv.	7354	15070	-1859	-17914	-20265
Memo:					
Disponibel realinntekt i 1991-kr	167494	175410	163719	154921	151386
Reell sparing i 1991-kr	26567	31593	16241	1090	-4109
Sparerate	15,9	18,0	9,9	0,7	-2,7

8*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A9. (1.11) Husholdninger. Inntekter, utgifter og sparing. Mill. kr

	1989	1990	1991	1992	1993
Inntekter	545335	577709	605304	632478	639788
Lønn	279496	290862	303326	313216	322638
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	48790	50809	52734	54939	50072
Driftsresultat	52198	58523	59548	62030	66900
Renteinntekter	40475	41845	41523	43901	34739
Stønader fra det offentlige	118150	128982	140871	150700	156800
Stønader fra utlandet	1832	2036	2325	2670	3501
Andre inntekter	4393	4652	4977	5022	5137
- Utgifter	230461	238641	246449	247240	240318
Direkte skatter og trygdepremier	160948	167685	174565	177396	179662
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	48790	50809	52734	54939	50072
Andre direkte skatter og trygdepremier	112158	116876	121831	122457	129590
Renteutgifter	62155	63383	62592	59149	49855
Andre utgifter	7358	7574	9292	10695	10801
= Disponibel inntekt	314873	339068	358856	385239	399470
- Privat konsum	311955	336065	349705	365151	378183
= Sparing	2919	3002	9151	20088	21287
Nettoinvestering i fast kapital	7653	2308	-2091	..	..
Rest: Nettofinansinvestering mv.	-4734	694	11242	..	..
Memo:					
Disponibel realinntekt i 1991-kr	343561	352936	358856	375487	381722
Reell sparing i 1991-kr	3185	3125	9151	19580	20342
Sparerate	0,9	0,9	2,6	5,2	5,3

9*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A10 (1.12) Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Driftsregnskap										
Eksport	303164	317585	76900	74678	73285	78300	75831	81487	79453	80815
Varer	219694	227854	56580	54433	51197	57484	54622	59606	54194	59431
Tjenester	83470	89732	20320	20245	22088	20816	21209	21881	25259	21383
Import	252036	267772	60331	66003	61564	64139	61509	64295	71555	70413
Varer	166386	176760	40797	42968	39337	43285	41194	41691	45245	48631
Tjenester	85650	91012	19535	23035	22227	20854	20315	22603	26311	21782
Eksportoverskudd	51127	49814	16569	8675	11722	14162	14322	17193	7898	10402
Renter og stønader										
Fra utlandet	22314	21698	5261	5514	5199	6341	5536	5426	5790	4946
Renter	17582	15881	4267	4388	4169	4758	3934	4279	4279	3390
Aksjeutbytte mv.	2062	2316	427	553	388	695	795	373	540	608
Stønader	2670	3501	567	573	643	888	806	775	971	948
Til utlandet	55488	54412	17289	14939	7627	15633	14593	15011	9548	15260
Renter	25392	25214	7276	7112	4480	6524	6727	6344	5516	6627
Aksjeutbytte mv.	16297	15718	7494	4854	609	3340	5390	6030	1135	3162
Stønader	13800	13480	2520	2974	2538	5768	2476	2636	2897	5471
Rente- og stønadsoverskudd	-33175	-32715	-12029	-9425	-2428	-9293	-9057	-9584	-3759	-10314
Overskudd på drifts-regnskapet	17953	17099	4540	-750	9293	4869	5265	7608	4139	87
Netto endringer i fordringer og gjeld ikke forårsaket av transaksjoner mv.	-2723	-9878	-3097	4844	5757	-10227	-7089	678	-1740	-1727
Tildelte spesielle trekkrettigheter i IMF	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Netto omvurderinger av fordringer og gjeld pga. valutakursend-ringer	-4702	-13514	-3273	4440	4714	-10583	-8178	761	-3503	-2593
Norges Banks internasjonale reserver	6402	7444	1802	-1616	-1003	7219	-229	3460	732	3481
Andre sektorers bank-innskudd og kortsiktig gjeld	-300	-2873	-1688	1685	1582	-1879	-197	-282	-949	-1445
Langsiktig lånegjeld	-18189	-28486	-7785	8807	8607	-27819	-11826	-2499	-4793	-9368
Lån til utlandet	7385	10402	4397	-4437	-4472	11896	4073	83	1507	4740
Fordringer og gjeld ellers	1979	3636	176	404	1043	356	1090	-83	1763	867
Andre omvurderinger	15229	7222	1443	4093	15051	-5358	-1824	8286	2399	-1640
Kapitalregnskap										
Netto inngang, langsig-klige kapitaltransak-sjoner	17583	7995	6555	7863	2846	320	-888	16020	-9154	2018
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltran-saksjoner	-14579	-13400	-8498	-6850	-2368	3137	4948	-17922	-7854	7428
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltran-saksjoner og statistiske avvik	-20957	-11695	-2597	-263	-9771	-8326	-9325	-5706	12869	-9533
Netto kapitaltransak-sjoner i alt	-17953	-17099	-4540	750	-9293	-4869	-5265	-7608	-4139	-87
Netto endringer i fordringer og gjeld forår-saket av valutakursend-ringer mv	2724	9878	3098	-4843	-5757	10227	7089	-678	1740	1727
Oppgang i Norges netto-gjeld	-15229	-7222	-1443	-4093	-15051	5358	1824	-8286	-2399	1640

1) Uoverenstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

10*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A11 (4.1) Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Volum- og prisendringer i prosent

	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	
A.		Prosentvis volumendring fra samme periode året før					Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttonasjonalprodukt	2.3	0.7	0.6	4.1	3.7	2.0	3.7	2.7	2.4	-0.5	
Innenlandsk bruk av											
varer og tjenester	2.9	4.2	-3.9	7.7	3.8	1.9	2.0	2.3	1.7	1.7	
Konsum	1.7	1.1	-0.7	3.7	2.5	1.6	1.9	1.8	1.4	1.5	
Privat konsum	1.6	0.4	-0.6	4.1	2.5	1.9	2.4	2.1	1.6	1.5	
Spesifisert innen-											
landsk konsum	1.6	0.2	-0.4	4.1	2.4	2.0	2.4	2.2	1.7	1.6	
Konsum i utlandet,											
netto	1.9	5.0	-6.0	3.0	5.3	-0.6	2.7	-1.2	-3.7	0.0	
Offentlig konsum	1.7	3.0	-1.2	2.9	2.3	1.0	0.6	1.0	1.1	1.4	
Statlig konsum	1.3	4.8	-6.6	4.2	3.4	1.7	0.8	1.5	2.2	2.1	
Sivilt	6.9	9.9	-2.8	8.6	12.7	1.2	1.0	1.1	1.5	1.2	
Forsvar	-8.3	-7.6	-13.9	-3.7	-7.7	2.6	0.4	2.5	3.4	3.3	
Kommunalt konsum	2.0	1.9	2.6	2.1	1.5	0.6	0.4	0.6	0.5	0.9	
Bruttoinvestering	8.0	16.0	-15.6	22.9	10.0	3.0	2.8	4.7	2.6	2.5	
Bruttoinvestering i											
fast kapital	14.9	8.6	-20.7	94.4	2.5	3.6	3.3	3.4	4.3	3.0	
Næringsvirksomhet	21.3	14.0	-20.8	116.4	8.1	4.0	4.0	4.0	4.5	3.3	
Oljevirksomhet	50.0	9.3	-32.2	405.8	27.4	4.3	3.4	3.3	6.1	4.0	
Annen nærings-											
virksomhet	3.1	15.6	-4.1	2.1	1.8	4.2	4.1	4.4	5.4	3.2	
Offentlig forvaltning	-11.6	-9.7	-20.3	1.1	-14.3	0.5	-0.1	-0.3	0.6	1.4	
Statlig	-18.5	-12.1	-29.8	11.3	-26.8	0.5	0.1	-0.4	0.5	1.4	
Kommunal	-4.9	-8.0	-9.5	-5.7	1.5	0.5	-0.2	-0.2	0.6	1.5	
Lagerendring	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
Oljeplattformer											
under arbeid	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
Annen lagerendring og											
statistiske avvik	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
Ekspорт	1.8	-6.2	5.2	2.7	5.7	2.9	5.1	3.7	5.6	-2.3	
Råolje og naturgass	5.8	-0.6	7.6	1.7	14.2	1.3	9.3	2.0	3.9	-8.4	
Eksport ellers	-0.1	-8.8	4.0	3.2	1.5	3.8	3.3	4.5	6.3	1.1	
-Import	3.3	0.0	-4.6	11.2	6.7	2.9	1.9	2.1	4.5	2.9	

11*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A12 (4.2) Bruttonasjonalprodukt etter næring. Volumendringer i prosent

	1993	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttonasjonalprodukt	2.3	0.7	0.6	4.1	3.7
Næringsvirksomhet	2.1	0.1	0.5	4.1	3.6
Primærnæringer	8.0	-1.5	-4.9	19.9	1.9
Jordbruk	11.8	5.5	-104.8	21.6	-9.2
Skogbruk	-10.4	-16.1	-7.8	-3.0	-5.7
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	13.5	7.2	3.7	15.6	27.8
Oljevirksomhet	6.0	-0.2	4.9	6.2	12.6
Råolje og naturgass	6.0	-0.1	5.1	6.5	12.1
Rørtransport	5.9	-0.8	3.4	3.6	16.8
Industri og bergverksdrift	1.6	0.1	0.6	2.8	3.1
Bergverksdrift	-0.5	0.9	-0.8	-0.8	-1.6
Industri	1.7	0.0	0.6	2.9	3.2
Skjermet industri	-0.2	-1.9	-3.0	1.3	2.8
Utekonkurrerende industri	4.1	0.6	3.0	6.6	6.3
Hjemmekonkurrerende industri	2.0	1.0	2.2	2.5	2.3
Elektrisitetsforsyning	2.0	3.1	-3.8	-0.4	7.5
Bygge- og anleggs- virksomhet	-3.1	-1.6	-3.4	0.0	-6.5
Varehandel	1.6	-0.7	-0.3	4.2	2.8
Utenriks sjøfart og oljeboring	-6.9	-5.8	-9.7	-8.4	-3.8
Utenriks sjøfart	-5.1	-4.1	-8.0	-5.2	-3.3
Oljeboring	-22.8	-22.3	-24.0	-35.1	-7.9
Samferdsel	1.5	3.0	-2.3	7.8	-2.1
Boligtjenester	0.3	0.4	0.3	0.3	0.2
Finansiell tjenesteyting	0.4	-1.4	2.0	1.5	-0.4
Annen nærings virksomhet	2.1	1.2	2.2	2.6	2.3
Hotell- og restaurantdrift	3.4	2.3	1.8	5.1	3.8
Forretningmessig tjenesteyting og uttleievirksomhet	2.2	2.6	3.9	0.8	1.4
Tjenesteyting ellers	1.7	-0.3	0.8	3.4	2.9
Offentlig forvaltning	2.8	2.7	1.9	2.6	3.8
Statlig forvaltning	1.3	1.2	-1.2	0.8	4.7
Sivilt	1.8	0.2	-0.9	1.5	6.7
Forsvar	-0.2	4.2	-2.1	-1.4	-1.0
Kommunal forvaltning	3.3	3.3	3.3	3.3	3.4
Korreksjonsposter	3.5	3.0	-1.5	8.5	3.8
Påløpt merverdi- og investeringsavgift	1.3	-0.2	-0.4	4.3	1.5
Avgiftskorreksjoner	12.2	16.6	1.8	20.4	11.1
Frie banktjenester	0.7	-1.0	2.6	1.6	-0.4
MEMO:					
Fastlands-Norge	1.9	1.1	0.2	4.2	2.2
Skjermede næringer	1.9	1.3	-0.1	4.2	1.9
Utekonkurrerende næringer	3.7	0.7	2.6	5.9	5.6
Hjemmekonkurrerende næringer	2.2	-0.3	1.6	3.7	4.0

12*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A13 (4.3) Privat konsum. Volum- og prisendringer i prosent

	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	
		A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Privat konsum	1.6	0.4	-0.6	4.1	2.5	1.9	2.4	2.1	1.6	1.5	
Spesifisert innen-											
landsk konsum	1.6	0.2	-0.4	4.1	2.4	2.0	2.4	2.2	1.7	1.6	
Matvarer	2.7	0.8	1.5	5.0	3.4	-1.2	-1.3	-1.7	-1.1	-0.9	
Drikkevarer og tobakk	3.7	4.6	-3.6	8.3	6.6	3.1	4.5	4.2	1.8	2.0	
Klær og skotøy	-3.9	-11.3	-5.2	0.8	-1.2	2.8	2.9	2.8	3.2	2.2	
Bolig, lys og brensel	1.8	1.8	0.6	3.2	1.7	2.8	2.9	3.1	2.7	2.5	
Møbler og husholdningsartikler	0.1	-3.7	-2.7	2.1	3.6	2.1	2.0	2.2	2.1	1.9	
Helsepleie	1.9	-0.7	0.6	3.8	4.0	3.3	5.6	5.3	1.3	1.4	
Transport, post- og teletjenester	3.5	3.2	-1.0	8.2	3.9	2.9	3.5	3.6	2.4	2.0	
Fritidssysler og utdanning	-1.7	-2.4	-2.0	-1.0	-1.5	3.2	3.1	3.1	3.2	3.5	
Andre varer og tjenester	2.6	1.7	2.1	3.9	2.3	2.1	2.6	2.4	2.0	1.5	
Korreksjonsposter	1.9	5.0	-6.0	3.0	5.3	-0.6	2.7	-1.2	-3.7	0.0	
Nordmenns konsum i utlandet	3.5	1.0	1.0	5.0	6.4	1.3	3.2	1.3	0.4	1.0	
Utlendingers konsum i Norge	5.1	-3.2	7.8	6.1	7.9	2.9	3.7	3.3	2.6	2.3	

13*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A14 (4.5) Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendringer i prosent

	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	1993	93.1	93.2	93.3	93.4		
	A.	Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B.	Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttoinvestering i fast kapital	14.9	8.6	-20.7	94.4	2.5	3.6	3.3	3.4	4.3	3.0		
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg ¹⁾ ...	-5.6	-4.9	-6.7	-1.2	-8.7	-0.3	-0.5	-1.1	-0.4	0.7		
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledning	4.9	15.0	-13.1	-2.9	29.1	4.7	4.1	3.7	6.3	4.5		
Skip og båter	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
Fly, biler mv. og rullende materiell	-8.7	-9.5	-21.3	7.6	-10.8	2.5	-1.6	3.2	8.7	0.4		
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsskatterformer mv.	89.2	-30.2	-37.1	2517.1	18.9	5.1	5.8	4.5	5.1	5.5		
Maskiner, redskap og inventar ellers	2.3	-5.6	15.6	3.7	-3.2	2.7	0.5	2.6	3.5	3.6		
Næringsvirksomhet	21.3	14.0	-20.8	116.4	8.1	4.0	4.0	4.0	4.5	3.3		
Primærnæringer	2.5	7.2	2.5	16.3	-16.2	2.5	2.4	2.1	-0.9	8.4		
Jordbruk	7.0	7.5	7.3	7.4	5.7	1.1	-0.1	0.7	1.3	2.4		
Skogbruk	-15.8	1.6	-25.5	-17.8	-2.7	0.7	0.5	-0.5	0.8	2.6		
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	-5.2	7.4	2.0	109.4	-80.5	9.3	7.3	10.1	-19.6	126.9		
Oljevirksomhet	50.0	9.3	-32.2	405.8	27.4	4.3	3.4	3.3	6.1	4.0		
Råolje og naturgass	47.7	-17.2	-33.7	517.1	2.1	4.3	3.3	3.2	6.0	4.0		
Rørttransport	74.2	1331.7	-15.6	18.1	1216.9	4.6	4.1	3.7	6.3	4.5		
Industri og bergverksdrift	-1.2	-1.9	7.1	4.4	-10.6	1.7	-0.2	1.4	2.5	2.4		
Bergverksdrift	-0.2	-26.9	-12.7	40.9	1.7	1.4	-0.2	1.6	2.3	1.6		
Industri	-1.2	-1.1	7.8	3.6	-10.8	1.7	-0.2	1.4	2.5	2.4		
Skjermet industri	30.5	41.7	44.5	22.7	20.2	1.5	-0.1	1.2	2.4	2.1		
Utekonkurrerende industri	-38.6	-33.9	-23.5	-31.7	-52.8	2.0	0.2	1.7	2.6	3.1		
Hjemmekonkurrerende industri	3.8	-7.1	-0.5	16.0	4.4	1.6	-0.4	1.3	2.5	2.4		
Elektrisitetsforsyning	-5.0	-10.2	9.8	-3.4	-15.0	1.4	0.0	1.0	1.8	2.4		
Bygge- og anleggs-virksomhet	-4.1	1.8	-3.9	16.3	-22.2	2.1	-0.4	2.2	3.8	2.6		
Varehandel	7.6	0.2	-1.8	13.9	17.7	2.5	-2.0	3.5	6.9	1.4		
Utenriks sjøfart og oljeboring	-877.9	-196.2	-121.2	236.9	-1936.0	-162.8	122.5	-365.8	-24.8	-125.9		
Utenriks sjøfart	-593.6	-192.1	-213.8	2291.1	-1160.8	-202.7	122.9	-88.1	-83.2	-144.8		
Oljeboring	15.3	-90.3	1474.4	-3447.8	319.9	215.1	48.5	15.1	-33.8	13.8		
Samferdsel	-8.2	-12.4	19.0	-5.4	-22.2	1.7	0.4	0.7	4.7	1.6		
Boligtjenester	-7.2	-13.5	-15.0	-9.3	8.9	-0.3	-0.5	-1.1	-0.4	0.7		
Finansiell tjenesteyting	-5.1	-3.8	-5.5	-5.6	-5.3	0.7	-0.1	0.5	1.1	1.1		
Annen næringsvirksomhet	9.6	16.9	9.6	6.9	5.4	0.6	-0.6	0.1	1.2	1.7		
Hotell- og restaurantdrift	3.2	-2.6	-2.8	8.9	8.5	2.3	-1.8	2.9	5.5	1.5		
Utleie av forretningsbygg	17.3	37.6	19.2	9.8	6.5	-0.5	-0.5	-1.6	-0.6	1.0		
Vannforsyning	1.2	0.8	0.6	1.7	1.7	-0.2	-0.5	-1.0	-0.3	0.8		
Tjenesteyting ellers	2.0	-1.1	0.7	4.1	4.6	2.5	-0.0	2.7	4.3	3.1		
Offentlig forvaltning	-11.6	-9.7	-20.3	1.1	-14.3	0.5	-0.1	-0.3	0.6	1.4		
Statlig	-18.5	-12.1	-29.8	11.3	-26.8	0.5	0.1	-0.4	0.5	1.4		
Kommunal	-4.9	-8.0	-9.5	-5.7	1.5	0.5	-0.2	-0.2	0.6	1.5		
MEMO:												
Fastlands-Norge	-4.7	-5.4	-3.6	1.1	-9.4	1.1	-0.2	0.6	1.8	1.8		
Skjermede næringer	-3.5	-4.2	-2.8	1.0	-6.9	0.9	-0.3	0.4	1.9	1.5		
Utekonkurrerende næringer	-35.5	-33.2	-22.3	-26.4	-49.8	2.0	0.2	1.7	2.6	2.9		
Hjemmekonkurrerende næringer	1.2	-3.9	-2.9	21.6	-8.2	2.6	1.4	2.6	0.4	5.5		

1) Inkl. endring i husdyrbestand.

14*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A15 (4.6) Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent

	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	1993	93.1	93.2	93.3	93.4		
	A.	Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B.	Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Eksport i alt	1.8	-6.2	5.2	2.7	5.7	2.9	5.1	3.7	5.6	-2.3		
Varer	3.3	-6.7	7.9	3.2	9.0	0.4	3.5	1.5	2.5	-5.1		
Råolje og naturgass												
fra Nordsjøen	5.8	-0.6	7.6	1.7	14.2	1.3	9.3	2.0	3.9	-8.4		
Skip, nybygde	-65.2	-80.1	29.6	-86.6	-94.1	2.0	1.7	2.4	2.9	2.5		
Skip, eldre	7.7	-25.0	56.2	6.8	12.3	-3.1	-16.2	11.8	15.0	-3.7		
Oljeplassformer og moduler, nybygde	..	..	..	..	..	5.3	2.8	3.2	3.8	2.7		
Oljeplassformer, eldre	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
Direkte eksport ved oljevirksomhet	-35.6	-30.6	-17.1	-42.0	-53.4	4.3	3.7	3.6	5.8	4.4		
Andre varer	3.0	-3.3	4.4	0.7	10.1	0.2	0.8	0.8	1.2	-1.6		
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	8.3	-0.9	-13.0	13.4	34.1	-4.5	0.9	11.6	-7.0	-17.9		
Bergverksprodukter	-1.8	-20.1	-0.4	-1.2	16.3	-2.7	5.6	-4.2	-0.5	-10.3		
Industriprodukter	3.0	-3.4	5.9	0.5	9.0	0.2	0.5	0.1	1.2	-0.8		
Nærings- og nytelsesmidler	10.2	18.1	10.5	-2.6	15.0	-2.8	-3.0	-5.3	-1.9	-1.6		
Grafiske produkter	-5.5	-16.2	-19.3	20.1	-3.9	4.3	3.9	3.4	4.4	4.4		
Treforedlingsprodukter	10.7	1.4	12.5	5.8	23.5	-6.9	-7.3	-9.4	-5.8	-4.8		
Kjemiske råvarer	3.2	25.3	-1.0	-7.0	-3.2	-0.1	-4.9	-2.0	7.0	0.3		
Raffinerte oljeprodukter	-1.3	-18.6	30.1	-5.2	-10.1	4.0	8.7	6.1	3.1	-2.1		
Metaller	2.0	-9.6	2.0	3.5	13.1	-0.7	2.1	-3.2	-0.3	-1.1		
Tekstil- og bekledningsvarer	0.8	-6.3	1.1	7.0	2.1	-2.8	-2.2	-5.9	-5.1	1.3		
Trevarer, møbler og innredninger	5.1	-4.1	-2.0	8.3	19.0	-2.0	-3.8	-2.1	-1.7	-0.3		
Kjemiske og mineralske produkter	4.9	1.2	2.5	-0.5	16.6	3.7	1.9	6.2	5.9	1.1		
Andre verkstedprodukter	-2.0	-15.4	-0.1	1.8	6.3	3.0	3.3	7.0	2.2	-0.0		
Elektrisk kraft	-15.7	68.0	-27.3	-26.9	-17.2	54.5	49.0	41.9	61.1	49.0		
Tjenester	-2.2	-4.6	-2.2	1.4	-3.8	9.9	9.4	10.5	12.8	6.8		
Brutto frakter ved skipsfart	-5.6	-7.3	-5.6	-3.4	-6.0	15.6	14.1	16.7	23.1	9.2		
Brutto inntekter ved oljeboring	-7.4	-31.8	37.4	-8.3	-16.5	14.7	8.7	7.7	24.3	17.2		
Direkte eksport ved annen oljevirksomhet	8.4	0.7	4.2	7.8	21.2	3.4	3.2	3.4	3.6	3.3		
Eksport av rør-tjenester	5.4	-4.5	-6.8	-15.1	46.9	8.4	8.4	11.9	5.6	9.3		
Utlendingers konsum i Norge	5.1	-3.2	7.8	6.1	7.9	2.9	3.7	3.3	2.6	2.3		
Andre tjenester	0.5	2.6	-2.1	9.0	-7.1	3.3	3.0	2.9	3.6	3.6		

15*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A16 (4.7) Import av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent

	1993	93.1	93.2	93.3	93.4	1993	93.1	93.2	93.3	93.4		
	A.	Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B.	Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Import i alt	3.3	0.0	-4.6	11.2	6.7	2.9	1.9	2.1	4.5	2.9		
Varer	4.5	0.6	-3.3	10.8	10.0	1.7	0.4	0.3	3.8	2.1		
Skip, nybygde og eldre	40.0	127.2	-51.8	95.2	56.2	16.5	20.8	22.0	25.2	2.2		
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	242.3	-95.4	362.1	634.2	645.9	26.0	49.9	15.0	8.2	14.0		
Direkte import ved oljevirksomhet	25.0	-17.8	-21.3	209.8	-35.3	3.6	3.2	3.4	3.6	3.3		
Andre varer	1.8	-2.7	-1.6	3.1	8.0	0.4	-1.3	-0.9	2.0	1.6		
Pprodukter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-8.5	-14.4	3.6	-22.4	-0.4	-2.7	-4.9	-7.9	3.0	0.2		
Råolje	18.9	64.7	-25.4	16.5	59.2	-3.9	1.2	-3.8	-0.3	-13.8		
Bergverksprodukter	7.5	-5.3	14.5	2.3	19.0	-3.7	-8.1	-6.0	-1.1	0.6		
Industriprodukter	2.1	-2.3	-1.8	4.1	7.9	0.6	-1.0	-0.5	2.0	1.8		
Nærings- og nytelsesmidler	11.5	12.1	11.0	11.3	11.6	0.9	-0.8	-1.6	1.3	4.0		
Grafiske produkter	-0.5	-11.9	-1.1	1.7	8.6	0.3	5.7	-0.2	1.6	-4.8		
Treforedlingsprodukter	9.4	0.2	7.4	15.0	15.4	-8.7	-7.0	-8.2	-9.0	-10.1		
Kjemiske råvarer	14.2	5.7	13.9	20.6	16.7	-5.9	-7.3	-7.5	-4.9	-3.5		
Raffinerte oljeprodukter	-3.5	-1.3	6.5	0.1	-14.5	5.3	5.2	-1.9	-1.0	17.0		
Metaller	-0.1	-12.7	-4.4	10.0	8.9	-1.2	-0.9	-3.0	1.6	-1.8		
Tekstil- og bekledningsvarer	1.2	1.2	0.4	2.2	0.7	-0.1	-0.5	-4.2	3.1	0.1		
Trevarer	9.4	0.5	6.4	14.7	15.5	-5.5	-7.7	-7.3	-3.2	-4.0		
Kjemiske og mineralske produkter	4.1	-1.1	5.4	5.6	6.5	0.9	-0.8	-0.6	3.1	1.9		
Andre verkstedprodukter	3.2	2.6	-1.9	0.8	10.8	2.6	-0.4	3.3	3.6	4.0		
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	-30.2	-38.5	-50.2	-20.5	-7.0	7.9	4.6	8.2	10.3	7.2		
Elektrisk kraft	-56.6	-79.5	-71.6	-62.4	44.2	-11.3	-20.4	-46.8	43.4	-2.3		
Tjenester	0.8	-1.1	-7.0	12.0	-0.5	5.4	5.2	5.5	5.6	4.9		
Brutto utgifter ved skipsfart	-9.5	-12.9	-11.6	-4.1	-8.7	11.2	8.3	12.1	14.2	10.0		
Brutto utgifter ved oljeboring	21.5	9.2	57.7	58.7	-18.2	3.4	3.2	3.4	3.6	3.3		
Direkte import ved annen oljevirksomhet	-5.0	-9.8	-47.8	68.6	21.9	6.6	7.3	4.5	8.8	8.0		
Nordmenns konsum i utlandet	3.5	1.0	1.0	5.0	6.1	1.3	3.2	1.3	0.4	1.0		
Andre tjenester	10.3	11.6	9.6	20.9	0.5	3.2	3.0	3.1	3.5	3.3		

16*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A17 (5.2) Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttoproduksjon	1353249	1378524	330577	335299	329273	358101	332708	336430	340574	368812
Næringsvirksomhet	1109741	1129538	273313	274868	269803	291757	274144	276158	278817	300419
Primærnæringer	42739	45715	9229	10024	14411	9075	9260	10165	16558	9732
Jordbruk	26444	28281	4391	5778	11199	5076	4507	5898	12914	4962
Skogbruk	4427	3966	1862	1180	370	1015	1563	1088	359	957
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	11868	13468	2976	3066	2842	2984	3190	3179	3286	3813
Oljevirksomhet	148173	157024	37230	35768	36126	39049	37155	37541	38397	43930
Råolje og naturgass	135680	143793	34073	32751	33084	35772	34023	34420	35247	40103
Rørtransport	12493	13231	3157	3017	3042	3277	3133	3120	3150	3828
Industri og bergverks- drift	337742	344493	85467	85464	79094	87717	86239	86417	81376	90461
Bergverksdrift	4290	4266	1063	1098	1045	1084	1073	1090	1037	1067
Industri	333452	340226	84404	84366	78049	86633	85166	85327	80339	89394
Skjermet industri	103921	104338	25316	27278	24475	26852	25093	26674	24789	27783
Utekonkurrerende industri	78296	80887	19870	19837	18734	19856	19912	20357	19923	20696
Hjemmekonkurrerende industri	151235	155001	39218	37251	34841	39925	40162	38296	35627	40916
Elektrisitetsforsyning	57594	58741	16047	13214	12237	16095	16542	12708	12191	17300
Bygge- og anleggs- virksomhet	75275	72924	16318	18712	17781	22465	16054	18073	17784	21013
Varehandel	107891	109622	24580	26857	26472	29982	24412	26788	27589	30833
Utenriks sjøfart og oljeboring	54910	50908	14112	13787	13403	13608	12893	12750	12497	12769
Utenriks sjøfart	50609	47589	13070	12677	12256	12606	12083	11907	11753	11846
Oljeboring	4301	3319	1042	1110	1147	1002	810	843	744	923
Samferdsel	77007	78767	17729	19903	19182	20193	18653	19648	20365	20101
Boligtjenester	44276	44405	11053	11064	11074	11085	11093	11097	11102	11112
Finansiell tjeneste- tying	41144	41311	10273	10003	10322	10546	10130	10206	10475	10500
Annen nærings- virksomhet	122991	125628	31276	30072	29700	31943	31713	30765	30482	32669
Hotell- og restaurant drift	18363	18986	3967	4589	5728	4079	4060	4670	6023	4233
Forretningmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	55311	56512	14775	13225	12602	14709	15158	13740	12703	14911
Tjenesteyting ellers	49317	50130	12534	12258	11370	13155	12495	12355	11755	13525
Offentlig forvaltning	176143	179936	41789	43859	42947	47548	42853	43719	44226	49138
Statlig forvaltning	66977	67907	14599	16896	15937	19544	14863	15960	16541	20544
Sivilt	43445	46054	10449	11099	10568	11329	10967	11007	11364	12716
Forsvar	23532	21853	4150	5797	5369	8216	3896	4952	5177	7828
Kommunal forvaltning	109166	112029	27190	26962	27010	28003	27991	27760	27684	28594
Korreksjonsposter	67365	69050	15474	16572	16523	18796	15711	16553	17531	19255
Påløpt merverdi- og investeringsavgift	60116	60918	13851	14592	14666	17007	13819	14536	15296	17267
Avgiftskorreksjoner	7250	8132	1624	1981	1856	1789	1892	2017	2235	1987
MEMO:										
Fastlands-Norge	1150166	1170592	279235	285744	279743	305444	282660	286139	289680	312113
Skjermde nærlenger	900050	913004	214246	223312	221912	240580	216761	222129	229449	244665
Utekonkurrerende næringer	82586	85154	20933	20935	19778	20940	20985	21447	20960	21762
Hjemmekonkurrerende næringer	167530	172435	44056	41497	38053	43924	44915	42563	39271	45685

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

17*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A18 (5.4) Vareinnsats etter næring. Faste 1991-priser. Mill. kr ¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Vareinnsats	643415	652367	156355	161431	153860	171770	157350	161498	157885	175635
Næringsvirksomhet	559894	568091	137305	141495	133713	147381	138067	142125	137107	150792
Primærnæringer	22868	24255	4663	7651	5899	4655	4765	7909	6354	5226
Jordbruk	15320	15844	2660	5696	4193	2771	2681	5902	4392	2870
Skogbruk	650	582	273	173	54	149	230	160	53	141
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	6898	7828	1730	1782	1652	1734	1854	1848	1910	2216
Oljevirksomhet	36109	38267	9070	8716	8804	9518	9055	9155	9370	10687
Råolje og naturgass	34749	36827	8726	8388	8473	9161	8714	8815	9027	10271
Rørtransport	1360	1440	344	328	331	357	341	340	343	417
Industri og bergverks- drift	241738	246922	61059	61163	56701	62816	61819	61968	58347	64787
Bergverksdrift	2567	2553	636	657	625	649	642	652	620	638
Industri	239171	244368	60423	60505	56076	62167	61177	61315	57727	64149
Skjermet industri	73879	74358	17973	19412	17373	19121	17891	19041	17595	19832
Utekonkurrerende industri	60848	62725	15407	15418	14565	15458	15420	15806	15479	16020
Hjemmekonkurrerende industri	104444	107285	27044	25676	24137	27588	27866	26468	24653	28298
Elektrisitetsforsyning	29628	30218	8255	6798	6295	8280	8510	6537	6272	8900
Bygge- og anleggs- virksomhet	50572	48992	10962	12571	11946	15092	10785	12142	11947	14117
Varehandel	40436	41085	9212	10066	9921	11237	9149	10040	10340	11556
Utenriks sjøfart og oljeboring	32491	30045	8446	8193	7737	8116	7556	7696	7307	7485
Utenriks sjøfart	30458	28476	7953	7669	7194	7642	7174	7298	6956	7048
Oljeboring	2033	1569	493	525	542	474	383	399	352	436
Samferdsel	36581	37729	8170	9327	9190	9894	8805	9317	9593	10013
Boligtjenester	10299	10329	2571	2574	2576	2579	2580	2581	2583	2585
Finansiell tjeneste- ytинг	13824	13881	3452	3361	3468	3543	3404	3429	3520	3528
Annen nærings- virksomhet	45347	46370	11444	11075	11176	11652	11639	11350	11474	11908
Hotell- og restaurant drift	9654	9982	2086	2413	3012	2145	2134	2455	3167	2226
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	22344	22829	5968	5342	5091	5942	6123	5550	5132	6023
Tjenesteyting ellers	13349	13559	3390	3320	3073	3566	3381	3344	3175	3659
Offentlig forvaltning	60218	60818	13231	14270	14351	18366	13521	13562	14889	18846
Statlig forvaltning	32836	33308	6519	7778	7594	10945	6688	6949	8135	11537
Sivilt	17734	19870	4287	4193	4302	4953	4790	4162	5006	5912
Forsvar	15101	13438	2233	3585	3292	5992	1897	2787	3129	5625
Kommunal forvaltning	27382	27510	6712	6492	6758	7421	6833	6613	6754	7309
Korreksjonsposter	23303	23459	5819	5666	5795	6023	5762	5811	5888	5997
Frie banktjenester	23303	23459	5819	5666	5795	6023	5762	5811	5888	5997
MEMO:										
Fastlands-Norge	574814	584056	138839	144521	137319	154135	140739	144647	141208	157463
Skjermede næringer	399407	403082	93749	100815	96285	108558	94727	99713	98493	110150
Utekonkurrerende næringer	63415	65278	16043	16075	15191	16106	16062	16458	16100	16658
Hjemmekonkurrerende næringer	111993	115696	29047	27631	25843	29471	29950	28476	26615	30654

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

18*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A19. (5.13) Lønnskostnader etter næring. Mill. kr

	1989	1990	1991	1992	1993
Lønnskostnader	328600	342003	356381	368476	373161
Næringsvirksomhet	236509	243885	250771	256123	257036
Primærnæringer	2536	2461	2390	2377	2373
Jordbruk	602	600	592	568	575
Skogbruk	1008	971	897	909	896
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	925	890	901	899	902
Oljevirksomhet	7625	8100	9072	10004	10459
Råolje og naturgass	7541	7907	8887	9812	10261
Rørtransport	84	193	185	193	197
Industri og bergverksdrift	61463	63679	64782	66591	66926
Bergverksdrift	1187	1168	1216	1215	1183
Industri	60276	62511	63566	65376	65743
Skjermet industri	16758	17320	17793	18246	18315
Utekonkurrerende industri	9967	10162	10387	10348	10475
Hjemmekonkurrerende industri	33552	35030	35386	36782	36954
Elektrisitetsforsyning	4499	4627	4781	4959	4991
Bygge- og anleggsvirksomhet	26336	25936	25328	23810	22408
Varehandel	43488	44738	45650	46990	47031
Utenriks sjøfart og oljeboring	5577	6446	6847	6702	6994
Utenriks sjøfart	4574	5231	5566	5438	5664
Oljeboring	1003	1215	1281	1264	1330
Samferdsel	28209	28806	29787	30450	30549
Boligjenester	345	375	396	400	405
Finansiell tjenesteyting	14373	14768	14752	14552	14514
Annen næringsvirksomhet	42058	43948	46986	49288	50385
Hotell- og restaurantdrift	7676	8092	8561	8947	9201
Forretningmessig tjenesteyting og utleievirksomhet	15625	15978	17066	17959	18391
Tjenesteyting ellers	18758	19878	21360	22382	22793
Offentlig forvaltningsvirksomhet	92090	98118	105610	112353	116125
Statlig forvaltningsvirksomhet	28025	30124	31562	33535	34355
Kommunal forvaltningsvirksomhet	64066	67994	74048	78818	81770
Memo:					
Fastlands-Norge	315398	327457	340462	351770	355708
Skjermede næringer	268759	279237	291675	301616	305298
Utekonkurrerende næringer	11154	11330	11603	11564	11658
Hjemmekonkurrerende næringer	35485	36890	37184	38590	38752

19*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A20 (6.1) Privat konsum. Løpende priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Privat konsum	365152	378184	85305	89985	90558	99305	87682	91388	95713	103400
Spesifisert innen-										
landsk konsum	353514	366402	82843	87115	87605	95952	85027	88721	92784	99870
Matvarer	68542	69522	15735	17424	16864	18520	15653	17386	17515	18968
Drikkevarer og										
tobakk	25332	27088	5245	6996	6302	6790	5735	7021	6948	7384
Klær og skotøy	23468	23174	5120	5453	5476	7419	4675	5314	5695	7490
Bolig, lys og bren-										
sel	69655	72911	18584	16327	15618	19126	19475	16933	16563	19940
Møbler og hushold-										
ningsartikler	23506	24022	5390	5248	5794	7073	5296	5215	6044	7467
Helsepleie	20259	21337	4870	4986	5060	5343	5107	5281	5317	5632
Transport, post- og										
teletjenester	46254	49272	10619	12063	11791	11782	11341	12371	13065	12495
Fritidssysler og ut-										
danning	32405	32890	7411	7826	8070	9098	7454	7911	8247	9278
Andre varer og tje-										
nester	44093	46187	9869	10793	12630	10800	10292	11287	13391	11216
Korreksjonsposter	11638	11781	2462	2870	2953	3353	2655	2667	2929	3530
Nordmenns konsum i										
utlandet	24547	25745	4827	5823	8114	5783	5029	5955	8548	6212
Utlendingers konsum										
i Norge	-12910	-13963	-2365	-2953	-5161	-2430	-2374	-3288	-5619	-2682

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

20*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A21 (6.2) Privat konsum. Faste 1991-priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Privat konsum	356058	361888	84091	87737	87943	96287	84387	87253	91516	98731
Spesifisert innen-										
landsk konsum	344642	350260	81669	84918	84977	93078	81844	84603	88460	95354
Matvarer	67613	69444	15504	17097	16590	18422	15620	17350	17427	19047
Drikkevarer og tobakk	23235	24103	4872	6482	5724	6157	5095	6246	6199	6563
Klær og skotøy	23023	22118	5217	5270	5449	7087	4629	4996	5491	7001
Bolig, lys og brensel	68510	69764	18466	16022	15269	18752	18800	16123	15764	19076
Møbler og husholdningsartikler	23365	23396	5392	5221	5763	6989	5194	5078	5886	7238
Helsepleie	19124	19490	4723	4801	4671	4929	4691	4828	4847	5124
Transport, post- og teletjenester	45191	46790	10485	11834	11460	11412	10818	11713	12396	11863
Fritidssysler og utdanning	31606	31074	7266	7642	7843	8856	7090	7492	7764	8727
Andre varer og tjenester	42976	44082	9743	10550	12207	10475	9905	10776	12686	10715
Korreksjonsposter	11416	11628	2422	2819	2966	3209	2543	2651	3056	3377
Nordmenns konsum i utlandet	23885	24732	4747	5681	7924	5534	4793	5737	8317	5885
Utlendingers konsum i Norge	-12470	-13104	-2324	-2863	-4958	-2325	-2249	-3086	-5261	-2508

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

21*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A22 (6.9) Bruttoinvestering etter art og næring. Løpende priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttoinvestering i fast kapital	135246	161015	22887	47822	28818	35718	25672	39208	58422	37713
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg ²⁾ ...	53501	50359	11148	13377	12705	16272	10553	12350	12496	14960
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledning	17885	19640	3334	5451	4862	4238	3991	4913	5016	5720
Skip og båter	1941	7118	-893	1552	572	709	2556	-1	2080	2482
Fly, biler mv. og rullende materiell	11027	10313	2694	2370	2367	3596	2399	1925	2767	3221
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsskatterformer mv.	21456	42661	453	18391	1027	1584	334	12093	28245	1988
Maskiner, redskap og inventar ellers	29436	30925	6151	6681	7285	9319	5838	7927	7818	9342
Næringsvirksomhet	109635	138256	17749	41520	23395	26971	21038	34201	52906	30111
Primærnæringer	4759	5001	864	1429	1304	1162	948	1496	1503	1055
Jordbruk	3308	3579	539	1020	985	765	578	1102	1071	828
Skogbruk	429	364	41	172	123	92	41	128	102	92
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	1022	1059	285	237	196	304	328	266	330	134
Oljeverksomhet	41742	65307	4362	24430	6465	6485	4931	17098	34684	8594
Råolje og naturgass	38069	58614	4276	22413	5029	6350	3656	15332	32882	6745
Rørtransport	3673	6693	86	2017	1436	134	1276	1767	1802	1849
Industri og bergverksdrift	13520	13582	2662	2994	3375	4489	2608	3252	3612	4110
Bergverksdrift	346	350	84	95	79	89	61	84	113	91
Industri	13174	13232	2578	2899	3297	4400	2547	3168	3499	4019
Skjermet industri	3954	5236	736	920	995	1303	1042	1345	1249	1600
Utekonkurrerende industri	4045	2536	761	754	998	1531	504	587	700	745
Hjemmekonkurrerende industri	5176	5459	1080	1226	1304	1566	1000	1236	1550	1674
Elektrisitetsforsyning	5957	5742	1077	1396	1726	1757	968	1548	1697	1529
Bygge- og anleggsvirksomhet	1512	1480	309	356	347	500	313	350	418	399
Varehandel	5817	6417	1428	1449	1402	1538	1401	1473	1707	1836
Utenriks sjøfart og oljeboring	1427	6974	-1054	1434	481	566	2258	808	1219	2689
Utenriks sjøfart	1247	6320	-1097	1379	454	511	2252	-187	1828	2427
Oljeboring	180	654	43	55	27	55	6	995	-609	262
Samferdsel	12413	11595	2575	2505	2668	4665	2265	3002	2643	3686
Boligtjenester	12284	11368	3051	3015	3152	3065	2624	2536	2846	3361
Finansiell tjenesteyting	3131	2991	773	786	792	780	742	747	756	746
Annen næringsvirksomhet	7074	7797	1703	1724	1682	1965	1980	1890	1821	2106
Hotell- og restaurantdrift	242	255	57	61	69	55	55	61	79	61
Utleie av forretningsbygg	3516	4104	775	847	868	1026	1061	993	947	1104
Vannforsyning	795	803	195	199	196	205	196	198	199	210
Tjenesteyting ellers	2521	2636	676	617	549	678	669	638	597	731
Offentlig forvaltning	25611	22760	5139	6301	5424	8747	4634	5007	5516	7602
Statlig	12601	10328	2175	3353	2179	4894	1913	2344	2437	3633
Kommunal	13010	12432	2963	2949	3245	3853	2721	2663	3079	3969
MEMO:										
Fastlands-Norge	92077	88735	19580	21957	21872	28668	18483	21302	22520	26430
Skjermede næringer	81061	78968	17329	19473	19172	25086	16548	19001	19724	23694
Utekonkurrerende næringer	4390	2886	845	849	1076	1620	565	671	813	837
Hjemmekonkurrerende næringer	6626	6882	1405	1635	1624	1962	1369	1630	1982	1900

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding. 2) Inkl. endring i husdyrbestand.

22*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A23 (6.10) Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1991-priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Bruttoinvestering i fast kapital	132711	152537	22643	46899	28333	34835	24584	37170	55087	35695
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg ²⁾	53552	50537	11286	13286	12632	16349	10736	12401	12477	14923
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørlæring	17912	18792	3364	5424	4902	4221	3869	4714	4760	5449
Skip og båter	22	3371	-1175	1060	105	31	1537	-900	1272	1462
Fly, biler mv. og rullende materiell	10718	9784	2630	2321	2349	3418	2380	1827	2527	3050
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsskippatformer mv.	21147	40014	464	18124	1011	1549	324	11400	26448	1842
Maskiner, redskap og inventar ellers	29360	30039	6075	6684	7335	9266	5737	7729	7603	8970
Næringsvirksomhet	107106	129899	17467	40634	22925	26079	19911	32177	49619	28192
Primærnæringer	4645	4761	861	1402	1246	1135	923	1437	1449	951
Jordbruk	3301	3532	537	1016	984	763	578	1091	1057	807
Skogbruk	427	360	40	171	123	92	41	128	101	90
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	917	869	283	214	139	280	304	219	291	54
Oljeverksamhet	41456	62193	4390	24137	6492	6437	4798	16357	32837	8200
Råolje og naturgass	37781	55790	4303	22130	5044	6304	3562	14662	31127	6439
Rørtransport	3675	6403	86	2007	1448	134	1236	1695	1710	1762
Industri og bergverksdrift	13493	13332	2645	2987	3385	4476	2595	3199	3535	4002
Bergverksdrift	344	343	83	95	79	88	61	83	111	89
Industri	13149	12988	2562	2892	3307	4389	2535	3117	3424	3913
Skjermet industri	3945	5147	732	917	997	1299	1037	1325	1223	1562
Utekonkurrerende industri	4039	2482	757	752	1001	1529	500	576	684	722
Hjemmekonkurrerende industri	5165	5359	1073	1223	1308	1561	997	1216	1517	1629
Elektrisitetsforsyning	5955	5659	1077	1391	1729	1757	968	1527	1670	1494
Bygge- og anleggsvirksomhet	1506	1444	306	355	348	497	311	341	405	387
Varehandel	5758	6199	1402	1437	1411	1508	1404	1411	1608	1775
Utenriks sjøfart og oljeboring	-385	2996	-1324	961	69	-92	1274	-204	234	1693
Utenriks sjøfart	-565	2789	-1378	909	45	-140	1268	-1034	1065	1490
Oljeboring	180	207	54	53	25	48	5	831	-831	203
Samferdsel	12187	11192	2540	2472	2639	4536	2225	2942	2497	3528
Boligtjenester	12297	11413	3089	2995	3134	3080	2671	2547	2842	3353
Finansiell tjenesteyting	3128	2969	771	785	793	779	742	742	748	737
Annen næringsvirksomhet	7067	7743	1710	1713	1678	1966	2000	1877	1794	2072
Hotell- og restaurantdrift	240	248	56	60	69	55	55	59	75	59
Utleie av forretningsbygg	3521	4130	790	838	861	1033	1086	999	945	1100
Vannforsyning	795	805	197	197	195	206	199	199	198	209
Tjenesteyting ellers	2510	2560	667	616	553	673	660	621	576	704
Offentlig forvaltning	25605	22638	5176	6265	5408	8756	4673	4993	5468	7504
Statlig	12595	10271	2193	3332	2172	4898	1927	2340	2417	3587
Kommunal	13010	12367	2983	2933	3236	3857	2746	2654	3051	3917
MEMO:										
Fastlands-Norge	91640	87348	19577	21801	21772	28490	18512	21017	22017	25802
Skjermede næringer	80749	77935	17340	19346	19122	24941	16608	18796	19312	23218
Utekonkurrerende næring	4383	2825	840	847	1080	1616	561	658	795	811
Hjemmekonkurrerende næring	6508	6588	1397	1609	1570	1932	1343	1563	1910	1773

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding. 2) Inkl. endring i husdyrbestand.

23*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A24 (6.13) Eksport av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Eksport i alt	303157	317574	76895	74682	73282	78298	75827	81482	79452	80813
Varer	219687	227843	56574	54437	51194	57481	54618	59602	54193	59430
Råolje og naturgass										
fra Nordsjøen	97158	104069	23693	24485	23191	25789	25721	26894	24499	26956
Skip, nybygde	6687	2372	2827	1184	876	1799	572	1570	121	108
Skip, eldre	6416	6696	2595	1209	881	1731	1631	2112	1081	1873
Oljeplattformer og										
moduler, nybygde	50	809	46	2	0	2	1	32	754	23
Oljeplattformer, eldre . . .	0	1025	0	0	0	0	0	0	1025	0
Direkte eksport ved										
oljevirksomhet	159	107	51	33	43	33	37	28	26	16
Andre varer	109217	112764	27363	27525	26202	28127	26657	28966	26686	30455
Produkter fra										
jordbruk, skog-										
bruk og fiske	5675	5868	1208	1512	1324	1632	1207	1468	1396	1797
Bergverksprodukter . . .	2157	2060	515	575	582	485	435	549	572	506
Industriprodukter	100705	103950	25565	25255	24114	25770	24830	26761	24504	27856
Nærings- og										
nytelsesmidler	13029	13949	2987	3130	3223	3689	3422	3275	3079	4173
Grafiske pro-										
dukter	320	315	79	82	75	83	69	69	94	83
Treforedlings-										
produkter	7968	8210	2106	1992	1953	1917	1978	2030	1948	2254
Kjemiske råvarer	9222	9505	2239	2401	2298	2285	2670	2330	2287	2218
Raffinerte olje-										
produkter	9746	10013	2428	2409	2208	2701	2149	3326	2160	2378
Metaller	22209	22499	5756	5726	5425	5302	5315	5652	5600	5931
Tekstil- og										
bekledningsvarer . . .	1737	1701	450	432	388	467	413	411	393	484
Trevarer, møbler										
og innredninger	3270	3369	850	852	756	812	784	817	804	964
Kjemiske og										
mineralske pro-										
dukter	10989	11951	2886	2689	2642	2773	2974	2927	2782	3268
Andre verksted-										
produkter	22214	22439	5784	5542	5148	5741	5056	5924	5356	6103
Elektrisk kraft	680	886	74	183	183	240	185	189	215	296
Tjenester	83470	89731	20320	20245	22088	20816	21209	21880	25259	21383
Brutto frakter ved										
skipsfart	42906	46819	11193	10587	10098	11028	11834	11654	12013	11319
Brutto inntekter ved										
oljeboring	1667	1770	407	333	422	504	302	493	482	494
Direkte eksport ved										
annen oljevirksomhet . . .	669	750	171	166	166	165	178	179	185	207
Eksport av rør-										
tjenester	1529	1747	391	381	380	376	405	397	341	604
Utlendingers konsum										
i Norge	12910	13963	2365	2953	5161	2430	2374	3288	5619	2682
Andre tjenester	23789	24682	5792	5825	5860	6313	6116	5870	6619	6077

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

24*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A25 (6.14) Eksport av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Eksport i alt	326690	332600	83584	80234	79970	82902	78419	84424	82137	87620
* Varer	239156	247008	62151	58810	56747	61448	57978	63466	58585	66979
Råolje og naturgass										
fra Nordsjøen	107182	113368	27061	26257	26249	27616	26889	28261	26692	31525
Skip, nybygde	6618	2301	2810	1174	870	1764	560	1521	117	103
Skip, eldre	8059	8678	2871	1752	1299	2137	2154	2737	1387	2400
Oljeplattformer og moduler, nybygde	50	767	46	2	0	2	1	30	714	22
Oljeplattformer, eldre ...	0	1178	0	0	0	0	0	0	1178	0
Direkte eksport ved oljevirksomhet	159	103	51	32	43	33	36	27	25	15
Andre varer	117088	120613	29312	29593	28286	29897	28339	30889	28473	32913
Produkter fra jordbruk, skog- bruk og fiske	5682	6152	1254	1630	1268	1530	1242	1419	1438	2053
Bergverksprodukter ...	2118	2079	518	566	578	457	414	564	570	532
Industriprodukter	108241	111500	27447	27103	26086	27606	26526	28693	26205	30077
Nærings- og nytelsesmidler	13585	14968	3091	3244	3421	3829	3650	3584	3332	4402
Grafiske pro- dukter	307	290	78	80	71	78	65	64	85	75
Treforedlings- produkter	8668	9597	2233	2138	2134	2163	2264	2405	2258	2670
Kjemiske råvarer ...	10136	10460	2411	2609	2610	2507	3021	2584	2428	2427
Raffinerte olje- produkter	11403	11261	2924	2811	2557	3112	2381	3657	2425	2797
Metaller	24590	25078	6492	6186	5971	5941	5871	6309	6180	6718
Tekstil- og bekledningsvarer ...	1707	1720	440	429	376	461	412	434	403	471
Trevarer, møbler og innredninger ...	3402	3575	865	893	799	846	829	875	865	1007
Kjemiske og mineralske pro- dukter	11478	12041	2961	2889	2797	2832	2995	2961	2782	3303
Andre verksted- produkter	22965	22511	5954	5825	5350	5836	5038	5821	5447	6205
Elektrisk kraft	1047	882	93	294	355	304	157	214	260	252
Tjenester	87534	85592	21433	21424	23223	21454	20441	20958	23552	20642
Brutto frakter ved skippsfart	48061	45362	12437	12030	11607	11987	11527	11351	11213	11271
Brutto inntekter ved oljeboring	1757	1627	416	342	472	527	283	470	433	440
Direkte eksport ved annen oljevirksomhet ...	653	708	169	162	162	161	170	169	174	195
Eksport av rør- tjenester	1698	1791	445	411	410	432	426	383	348	634
Utlendingers konsum i Norge	12470	13104	2324	2863	4958	2325	2249	3086	5261	2508
Andre tjenester	22894	23001	5642	5616	5614	6022	5786	5499	6122	5594

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

25*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A26 (6.15) Import av varer og tjenester. Løpende priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Import i alt	252037	267771	60332	66004	61563	64138	61509	64295	71555	70413
Varer	166387	176759	40798	42969	39336	43283	41194	41691	45244	48630
Skip, nybygde og eldre	6488	10589	1204	1996	1013	2276	3304	1175	2476	3635
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	463	1996	141	224	63	35	10	1190	499	297
Direkte import ved oljeverksomhet	4455	5768	286	2548	932	689	243	2073	2993	460
Andre varer	154981	158406	39167	38202	37328	40284	37637	37254	39276	44239
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5557	4951	1535	1401	1263	1358	1250	1337	1009	1355
Råolje	982	1122	168	330	280	204	279	237	325	281
Bergverksprodukter ..	2389	2473	585	642	632	529	509	691	639	634
Industriprodukter	145905	149803	36811	35783	35144	38168	35588	34982	37297	41935
Nærings- og nytelsesmidler	7371	8291	1694	1806	1857	2013	1884	1974	2095	2337
Grafiske pro- dukter	2253	2249	559	488	601	605	520	482	621	626
Treforedlings- produkter	4659	4656	1216	1141	1079	1223	1133	1125	1129	1269
Kjemiske råvarer ..	7346	7895	1886	1906	1751	1803	1849	2008	2009	2030
Raffinerte olje- produkter	2246	2283	446	548	577	675	463	573	571	675
Metaller	12884	12722	3291	3679	2887	3025	2849	3409	3229	3235
Tekstil- og be- kledningsvarer	13783	13941	3766	2725	3901	3391	3792	2620	4110	3419
Trevarer	4822	4983	1251	1128	1081	1362	1160	1112	1201	1510
Kjemiske og mineralske pro- dukter	29307	30787	7440	7055	6932	7880	7302	7393	7543	8549
Andre verksted- produkter	51824	54909	12735	12747	12562	13779	13010	12909	13110	15881
Transportmidler mv. uten til- svarende norsk produksjon	9409	7086	2525	2558	1914	2412	1625	1378	1679	2404
Elektrisk kraft	147	57	68	45	10	23	11	7	6	33
Tjenester	85650	91012	19535	23035	22227	20854	20315	22603	26311	21782
Brutto utgifter ved skipstur	26599	26751	6953	6774	6182	6690	6553	6707	6772	6719
Brutto utgifter ved oljeboring	1522	1912	355	309	355	503	400	504	583	425
Direkte import ved annen oljeverksomhet ..	6867	6958	915	3397	1652	903	886	1853	3030	1189
Nordmenns konsum i utlandet	25347	26573	4983	5994	8298	6071	5195	6129	8743	6505
Andre tjenester	25316	28818	6329	6560	5740	6688	7281	7410	7182	6944

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

26*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A27 (6.16) Import av varer og tjenester. Faste 1991-priser. Mill. kr¹⁾

	1992	1993	92.1	92.2	92.3	92.4	93.1	93.2	93.3	93.4
Import i alt	253924	262188	60717	66646	62422	64138	60738	63590	69437	68423
Varer	168969	176530	41144	43538	40488	43799	41390	42102	44861	48176
Skip, nybygde og eldre	6161	8627	1197	2053	947	1963	2721	990	1848	3068
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	481	1646	179	215	57	31	8	993	416	229
Direkte import ved oljevirksomhet	4345	5432	281	2487	907	670	231	1956	2811	433
Andre varer	157982	160824	39487	38783	38577	41135	38430	38163	39786	44446
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5996	5487	1606	1443	1443	1504	1376	1494	1120	1498
Råolje	1047	1244	189	362	296	201	310	270	345	320
Bergverksprodukter . . .	2366	2542	579	599	631	556	548	686	646	662
Industriprodukter	148439	151492	37053	36339	36194	38853	36184	35701	37671	41937
Nærings- og nyttelsesmidler	7407	8258	1689	1801	1886	2031	1893	1999	2099	2266
Grafiske pro- dukter	2218	2207	573	449	594	603	505	444	603	655
Treforedlings- produkter	4864	5322	1261	1188	1120	1295	1263	1276	1288	1495
Kjemiske råvarer . . .	8009	9147	2005	2004	1940	2060	2120	2282	2340	2405
Raffinerte olje- produkter	2683	2589	543	600	670	870	536	639	671	744
Metaller	14146	14132	3641	3911	3224	3370	3179	3737	3548	3669
Tekstil- og be- kledningsvarer	14111	14280	3791	2894	4015	3411	3838	2904	4102	3436
Trevarer	4944	5409	1263	1129	1154	1398	1269	1201	1324	1615
Kjemiske og mineralske pro- dukter	28880	30071	7245	6933	6976	7726	7168	7311	7365	8227
Andre verksted- produkter	51994	53668	12555	12894	12747	13799	12883	12645	12845	15295
Transportmidler mv. uten til- svarende norsk produksjon	9183	6408	2487	2538	1867	2291	1530	1263	1485	2131
Elektrisk kraft	135	58	60	40	13	21	12	11	5	30
Tjenester	84955	85658	19573	23109	21934	20339	19348	21487	24576	20247
Brutto utgifter ved skippsfart	27608	24977	7220	7276	6341	6771	6286	6428	6080	6182
Brutto utgifter ved oljeboring	1485	1805	349	302	345	489	381	476	548	400
Direkte import ved annen oljevirksomhet . . .	6901	6557	938	3364	1681	918	847	1756	2835	1119
Nordmenns konsum i utlandet	24662	25525	4900	5848	8104	5809	4951	5904	8507	6163
Andre tjenester	24299	26795	6166	6319	5463	6351	6883	6923	6606	6382

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

27*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A28. Sysselsetting etter næring. Lønnstakere og selvstendige

	Sysselsatte personer (1000)			Sysselsatte årsverk (1000)			Utførte timeverk (Millioner)		
	1992	1993	vekst	1992	1993	vekst	1992	1993	vekst
Alle nærlinger	2028.3	2027.8	-0.0	1745.0	1744.0	-0.0	2868.5	2869.5	0.0
Næringsvirksomhet	1425.8	1409.7	-1.1	1253.8	1240.0	-1.1	2119.0	2099.8	-0.9
Primærnæringer	118.1	115.3	-2.3	100.6	98.6	-2.0	229.5	225.3	-1.8
Jordbruk	92.6	90.0	-2.8	76.6	74.7	-2.5	187.4	183.0	-2.4
Skogbruk	6.8	6.7	-1.2	6.2	6.1	-0.3	10.6	10.7	0.5
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	18.7	18.6	-0.4	17.9	17.7	-0.7	31.5	31.6	0.5
Oljeverksomhet	17.4	17.8	1.9	17.0	17.4	2.1	29.5	30.2	2.4
Råolje- og naturgass	17.1	17.4	2.0	16.7	17.1	2.2	28.9	29.6	2.4
Rørtransport	0.3	0.3	0.0	0.3	0.3	0.0	0.6	0.6	0.0
Industri og bergverksdrift	295.5	293.4	-0.7	274.6	272.7	-0.7	452.2	449.5	-0.6
Bergverksdrift	5.2	5.0	-4.4	5.2	4.9	-4.3	8.3	7.4	-10.6
Industri	290.3	288.4	-0.6	269.5	267.7	-0.6	443.9	442.1	-0.4
Skjermet industri	88.0	87.8	-0.2	76.9	76.7	-0.3	127.2	127.0	-0.1
Utekonkurrerende industri	39.7	39.9	0.4	38.1	38.3	0.7	61.7	62.1	0.7
Hjemmekonkurrerende industri	162.6	160.7	-1.1	154.5	152.7	-1.2	255.0	252.9	-0.8
Elektrisitetsforsyning	19.7	19.7	0.0	19.0	19.0	0.0	29.1	29.2	0.4
Bygge- og anleggsvirksomhet	126.2	119.2	-5.5	120.0	113.6	-5.3	201.2	190.4	-5.4
Varehandel	276.7	273.2	-1.2	227.8	225.4	-1.0	377.3	375.1	-0.6
Utenriks sjøfart og oljeboring	37.0	36.4	-1.7	36.8	36.2	-1.7	67.2	66.1	-1.6
Utenriks sjøfart	33.4	32.6	-2.2	33.2	32.4	-2.2	61.0	59.8	-2.0
Oljeboring	3.6	3.7	2.8	3.6	3.7	2.8	6.1	6.3	2.8
Samferdsel ellers	142.5	141.0	-1.0	126.8	125.5	-1.0	208.6	207.4	-0.6
Boligtjenester	1.4	1.4	0.0	1.2	1.2	0.0	2.0	2.0	0.5
Finansiell tjenesteyting	54.0	52.9	-2.0	50.4	49.5	-1.8	78.9	77.9	-1.3
Annen næringsvirksomhet	337.3	339.3	0.6	279.6	281.0	0.5	443.5	446.6	0.7
Hotell- og restaurantvirksomhet	55.4	56.4	1.7	43.5	44.0	1.3	70.1	71.2	1.5
Forretningsmessig tjenesteyting	91.2	91.4	0.2	83.6	83.8	0.3	135.4	136.2	0.6
Tjenesteyting ellers	190.7	191.6	0.4	152.6	153.1	0.3	238.0	239.2	0.5
Offentlig forvaltning	602.5	618.1	2.6	491.2	504.1	2.6	749.5	769.8	2.7
Statlig forvaltning	151.6	153.2	1.1	143.3	144.8	1.0	229.9	232.8	1.2
Sivilt	97.5	99.0	1.5	90.0	91.3	1.5	135.8	138.3	1.8
Forsvar	54.1	54.2	0.2	53.3	53.4	0.2	94.1	94.5	0.4
Kommunal forvaltning	450.9	464.8	3.1	347.9	359.3	3.3	519.5	537.0	3.4
MEMO:									
Fastlands-Norge	1973.9	1973.6	-0.0	1691.2	1690.5	-0.0	2771.8	2773.2	0.0
Skjermede nærlinger	1740.9	1742.7	0.1	1469.5	1470.6	0.1	2404.7	2408.4	0.2
Utekonkurrerende nærlinger	45.0	44.9	-0.1	43.2	43.3	0.1	70.0	69.6	-0.6
Hjemmekonkurrerende nærlinger	188.0	186.0	-1.0	178.5	176.6	-1.1	297.2	295.2	-0.6

28*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A29. Sysselsetting etter næring. Lønnstakere

	Sysselsatte personer (1000)			Sysselsatte årsverk (1000)			Utførte timeverk (Millioner)		
	1992	1993	vekst	1992	1993	vekst	1992	1993	vekst
Alle næringer	1823.7	1827.2	0.2	1567.4	1569.5	0.1	2478.6	2486.7	0.3
Næringsvirksomhet	1221.2	1209.2	-1.0	1076.2	1065.5	-1.0	1729.1	1716.9	-0.7
Primærnæringer	30.6	30.6	0.0	26.7	26.7	-0.1	43.9	44.1	0.5
Jordbruk	15.3	15.4	0.8	12.6	12.7	0.6	20.4	20.6	0.9
Skogbruk	4.1	4.1	-1.9	3.6	3.6	-0.5	6.0	6.0	0.5
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	11.2	11.1	-0.4	10.4	10.3	-0.9	17.5	17.5	-0.0
Oljeverksamhet	17.4	17.8	1.9	17.0	17.4	2.1	29.5	30.2	2.4
Råolje-og naturgass	17.1	17.4	2.0	16.7	17.1	2.2	28.9	29.6	2.4
Rørtransport	0.3	0.3	0.0	0.3	0.3	0.0	0.6	0.6	0.0
Industri og bergverksdrift	285.3	283.4	-0.7	265.4	263.6	-0.7	434.5	432.6	-0.4
Bergverksdrift	4.9	4.7	-4.4	4.8	4.6	-4.3	7.7	7.4	-3.5
Industri	280.4	278.7	-0.6	260.6	258.9	-0.6	426.8	425.1	-0.4
Skjermet industri	85.8	85.6	-0.2	75.0	74.8	-0.3	123.4	123.3	-0.1
Utekonkurrerende industri	39.7	39.9	0.4	38.1	38.3	0.7	61.6	62.0	0.7
Hjemmekonkurrerende industri	154.9	153.1	-1.1	147.5	145.8	-1.1	241.8	239.8	-0.8
Elektrisitetsforsyning	19.7	19.7	0.0	19.0	19.0	0.0	29.1	29.2	0.4
Bygge-og anleggsvirksomhet	105.6	98.8	-6.4	100.0	93.8	-6.1	165.1	154.6	-0.3
Varehandel	248.9	245.8	-1.3	204.7	202.6	-1.0	325.4	323.8	-0.5
Utenriks sjøfart og oljeboring	36.9	36.3	-1.7	36.7	36.1	-1.7	66.9	65.8	-1.6
Utenriks sjøfart	33.3	32.5	-2.2	33.1	32.4	-2.2	60.7	59.5	-2.0
Oljeboring	3.6	3.7	2.8	3.6	3.7	2.8	6.1	6.3	2.8
Samferdsel ellers	127.7	126.4	-1.0	112.6	111.5	-1.0	180.3	179.4	-0.5
Boligtjenester	1.3	1.3	0.0	1.2	1.2	0.0	1.9	1.9	0.5
Finansiell tjenesteyting	53.8	52.7	-2.0	50.2	49.3	-1.8	78.6	77.6	-1.3
Annen næringsvirksomhet	294.0	296.4	0.8	242.6	244.3	0.7	374.0	377.7	1.0
Hotell- og restaurantvirksomhet	50.7	51.8	2.0	39.9	40.5	1.5	62.0	63.2	1.9
Forretningsmessig tjenesteyting	80.7	80.9	0.3	74.1	74.3	0.3	117.3	118.2	0.8
Tjenesteyting ellers	162.6	163.8	0.7	128.7	129.5	0.6	194.6	196.3	0.8
Offentlig forvaltning	602.5	618.1	2.6	491.2	504.1	2.6	749.5	769.8	2.7
Statlig forvaltning	151.6	153.2	1.1	143.3	144.8	1.0	229.9	232.8	1.2
Sivilt	97.5	99.0	1.5	90.0	91.3	1.5	135.8	138.3	1.8
Forsvar	54.1	54.2	0.2	53.3	53.4	0.2	94.1	94.5	0.4
Kommunal forvaltning	450.9	464.8	3.1	347.9	359.3	3.3	519.5	537.0	3.4
MEMO:									
Fastlands-Norge	1769.4	1773.2	0.2	1513.7	1516.1	0.2	2382.2	2390.7	0.4
Skjermede næringer	1554.6	1560.3	0.4	1309.2	1313.3	0.3	2047.7	2058.0	0.5
Utekonkurrerende næringer	44.7	44.6	-0.1	42.9	43.0	0.1	69.3	69.5	0.2
Hjemmekonkurrerende næringer	170.2	168.3	-1.1	161.6	159.8	-1.1	265.3	263.3	-0.7

29*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A30. Lønnsvekst etter næring. Lønnstakere. Prosentvis endring fra året før

	Lønn pr normal- årsverk		Lønn pr utførte timeverk		Lønnskostnad pr utførte timeverk	
	1992	1993	1992	1993	1992	1993
Alle næringer	3.6	2.9	2.8	2.7	2.9	0.9
Næringsvirksomhet	3.8	3.1	2.8	2.8	2.9	1.1
Primærnæringer	3.8	1.8	3.0	1.2	3.1	-0.6
Jordbruk	2.3	2.4	1.6	2.1	1.6	0.2
Skogbruk	3.0	0.9	2.4	-0.2	2.5	-2.0
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	2.5	3.1	1.4	2.3	1.8	0.4
Oljevirksomhet	4.0	4.3	3.2	4.0	3.4	2.1
Råolje-og naturgass	4.0	4.3	3.2	4.0	3.4	2.1
Rørtransport	3.4	4.3	3.3	4.3	3.5	2.4
Industri og bergverksdrift	3.7	3.1	2.6	2.8	2.8	0.9
Bergverksdrift	3.3	3.7	2.6	2.8	2.8	0.9
Industri	3.7	3.1	2.6	2.8	2.8	0.9
Skjermet industri	3.0	2.6	2.1	2.4	2.2	0.4
Utekonkurrerende industri	3.3	2.4	2.3	2.4	2.5	0.5
Hjemmekonkurrerende industri	4.2	3.5	3.1	3.2	3.3	1.3
Elektrisitetsforsyning	3.6	2.5	2.1	2.1	2.3	0.3
Bygge-og anleggsvirksomhet	3.3	2.0	1.9	2.2	2.2	0.5
Varehandel	3.8	3.0	2.4	2.4	2.7	0.6
Utenriks sjøfart og oljeboring	1.8	7.1	1.6	7.0	1.4	6.1
Utenriks sjøfart	1.7	7.2	1.4	7.0	1.2	6.3
Oljeboring	3.3	4.3	3.2	4.3	3.4	2.4
Samferdsel ellers	4.6	2.5	3.6	2.1	3.7	0.8
Boligtjenester	4.6	3.2	2.7	2.6	2.9	0.7
Finansiell tjenesteyting	3.3	3.4	1.9	2.9	2.0	1.0
Annen næringsvirksomhet	3.8	3.4	2.7	3.0	2.9	1.2
Hotell- og restaurantvirksomhet	3.7	3.2	3.1	2.8	3.5	0.9
Forretningsmessig tjenesteyting	4.4	3.9	3.0	3.5	3.2	1.6
Tjenesteyting ellers	3.5	3.0	2.3	2.8	2.5	1.0
Offentlig forvaltning	3.4	2.6	2.7	2.5	2.7	0.6
Statlig forvaltning	4.5	3.0	3.7	2.8	3.7	1.2
Sivilt	3.9	2.5	2.6	2.2	2.6	0.8
Forsvar	3.6	3.9	2.8	3.7	2.8	1.6
Kommunal forvaltning	2.9	2.4	2.3	2.3	2.3	0.4
MEMO:						
Fastlands-Norge	3.6	2.7	2.6	2.5	2.8	0.8
Skjermede næringer	3.5	2.7	2.6	2.5	2.7	0.7
Utekonkurrerende næringer	3.2	2.6	2.4	2.4	2.5	0.6
Hjemmekonkurrerende næringer	4.3	3.4	3.2	3.0	3.3	1.2

30*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993				1994			
						Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb		
Råolje	6,2	6,8	7,8	8,9	9,5	9,0	10,6	10,4	10,6	10,7	9,9		
Naturgass	2,6	2,3	2,3	2,4	2,4	2,4	2,7	2,9	3,0	3,0	2,6		

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÄRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indeks. 1990=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993				1994			
						Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb		
Produksjon etter næring:													
Oljeutv., bergv.dr., ind. og kraftf.	100	100	102	109	113	115	117	119	118	120	120		
Oljeutv. og bergverksdrift	100	100	111	123	131	135	142	142	137	143	147		
Industri	100	100	98	100	102	103	101	104	106	107	105		
Kraftforsyning	100	100	91	97	99	102	102	106	108	104	101		
Produksjon etter konkurransetype:	100	100	102	102	103	102	103	107	108	108	106		
Skjermet industri	100	100	98	97	101	104	101	104	104	104	105		
Utekonk. industri og bergv.	100	100	96	99	101	103	99	101	106	107	105		
Hjemmekonkurrerende i alt	100	100	97	95	97	99	96	100	102	103	105		
Hjemmekonk. konsumvareind.	100	100	96	100	102	104	100	102	107	107	105		

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1991	1992	1993	1993				- 1994 -			
				Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan		
Industri ialt	-1,6	1,5	2,0	2,4	2,1	2,4	3,6	5,2	6,3		
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	3,2	0,7	0,4	1,4	0,8	2,3	3,8	5,7	5,5		
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	-0,5	-3,7	-2,7	-3,6	-1,8	0,6	3,8	7,5	7,3		
Trevarer	-7,7	-0,9	-1,3	0,8	-0,3	1,1	3,5	7,8	9,6		
Treforedling	-1,1	-2,1	6,9	2,3	7,6	10,8	11,4	8,4	6,0		
Grafisk produksjon og forlagsv.	0,3	-0,4	0,5	0,8	0,9	1,4	3,5	4,2	4,8		
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	-5,0	-1,1	4,7	6,6	4,0	3,5	3,0	3,9	5,8		
Mineralske produkter	-12,0	4,2	-1,2	-4,7	-6,0	-5,5	-2,3	0,6	4,2		
Jern, stål og ferrolegeringer	-5,2	3,4	0,9	0,1	0,3	8,3	17,1	27,8	25,0		
Ikke-jernholdige metaller	0,8	-1,3	1,2	7,0	4,8	3,2	1,0	1,2	3,9		
Metallvarer	-1,6	2,1	3,8	3,8	2,9	1,8	2,8	2,8	2,7		
Maskiner	-2,8	11,2	4,7	1,8	2,8	3,2	5,2	8,1	10,1		
Elektriske apparater og materiell	-5,9	1,7	6,3	12,0	10,8	5,4	4,7	4,2	7,2		
Transportmidler	3,8	1,8	-4,3	-4,0	-5,6	-7,0	-6,6	-2,0	1,9		
Tekn. og vitensk. instr. mv.	4,9	1,8	5,9	3,9	4,5	7,1	8,7	8,7	7,5		
Industriproduksjon ellers	4,5	0,3	10,9	11,0	12,0	13,1	13,0	14,9	16,0		

1) Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

31*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B4: ORDRETIKGANG - INDUSTRI

Ordretilgang til utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Sesongjusterte verdiindeks. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1992				1993			
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	
Produksjon av kjemiske råvarer:												
Ordretilgang i alt	231	244	228	252	228	226	224	246	278	283	201	
For eksport	260	248	254	295	254	245	246	281	314	328	256	
Fra hjemmemarkedet	189	238	192	166	193	197	183	186	204	192	83	
Produksjon av metaller:												
Ordretilgang i alt	318	287	268	279	274	268	259	269	252	288	307	
For eksport	352	321	297	312	303	299	285	301	275	324	348	
Fra hjemmemarkedet	204	171	169	169	164	169	173	171	163	171	171	
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:												
Ordretilgang i alt	224	212	207	220	231	207	177	205	201	218	254	
For eksport	338	331	313	376	353	342	240	325	300	395	481	
Fra hjemmemarkedet	178	164	165	157	179	159	145	158	160	153	155	

TABELL B5: ORDRERESERVER - INDUSTRI

Ordrereserver i utvalgte industrigrupper, fordelt på eksport- og hjemmemarkedet. Verdiindeks. 1976=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1992				1993			
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	
Produksjon av kjemiske råvarer:												
Ordrereserver i alt	165	176	150	166	140	138	156	165	178	165	157	
For eksport	175	174	174	206	152	155	201	197	222	208	197	
Fra hjemmemarkedet	153	179	120	96	126	117	100	109	101	88	86	
Produksjon av metaller:												
Ordrereserver i alt	249	242	211	215	222	201	198	223	207	216	213	
For eksport	292	285	251	261	262	238	239	273	251	262	258	
Fra hjemmemarkedet	138	128	106	95	116	103	91	94	93	98	97	
Produksjon av verkstedprodukter ekskl. transportmidler og oljerigger mv.:												
Ordrereserver i alt	246	257	278	283	290	285	263	274	276	278	303	
For eksport	466	427	442	476	458	454	410	449	428	466	559	
Fra hjemmemarkedet	153	184	208	200	218	212	200	199	211	197	193	

32*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B6: PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER FOR OLJEUTVINNING

Løpende priser, mill. kroner. Tallene for årene viser gjennomsnitt av kvartalene.

	1990	1991	1992	1993	1992			1993			
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Leting:											
I alt	1285	2034	1920	1358	2065	1732	2042	1403	1096	1318	1616
Undersøkelsesboringer	904	1326	1288	717	1343	1240	1311	735	600	693	840
Generelle undersøkelser	93	256	251	284	405	227	181	103	355	312	365
Felt eval. og - undersøk.	129	212	91	146	102	102	139	93	194	138	159
Adm. og andre kostnader	159	240	290	211	214	163	411	472	-53	174	252
Feltutbygging:											
I alt	4878	5566	7216	8802	6172	7882	8379	8042	8619	9192	9356
Varer	3141	3023	3668	4608	3136	3624	4264	4207	4554	4009	5663
Tjenester	1390	2251	3021	3442	2574	3722	3408	3323	3387	4230	2829
Produksjonsboring	347	292	532	752	462	536	724	512	679	953	863
Felt i drift:											
I alt	994	1274	1269	1576	1308	1183	1247	1245	1702	1458	1900
Varer	203	201	166	150	196	157	122	63	168	146	223
Tjenester	188	256	179	137	199	188	116	123	162	141	121
Produksjonsboring	603	817	925	1290	913	839	1009	1059	1372	1172	1555

TABELL B7: INDUSTRIINVESTERINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.

Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1992		1993			1994	
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv
Utførte	2592	2622	2654	2439	2591	3109	2279	2451	2615	2409	..
Antatte	2960	3099	2698	2818	2902	2344	2921	3018	2646	2684	2648

TABELL B8: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1991	1992	1993	1993			1994		
				Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Boliger satt igang	1,4	1,3	1,3	1,4	2,1	1,5	1,8	1,3	1,7
Boliger under arbeid	19,0	16,2	13,6	12,9	13,5	14,0	14,5	14,3	14,3
Boliger fullført	1,7	1,5	1,3	1,7	1,3	1,0	1,3	1,6	1,5

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

33*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B9: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1992=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993			1994		
	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb					
Omsetning i alt	97	99	97	99	100	102	101	103	105	107	106

TABELL B10: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1989	1990	1991	1992	1993	1993			1994		
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Omsetning i alt	-1,7	1,8	-1,9	3,3	0,1	2,9	1,9	5,9	6,3	..	..
Detaljomsetning etter næring:											
Nærings- og nytelsesmidler	0,6	1,3	0,4	4,3	1,5	2,8	2,9	4,4	4,4	..	..
Bekledning og tekstilvarer	2,0	13,4	5,3	-1,1	-5,9	-2,5	-2,7	1,4	1,0	..	..
Møbler og innbo	-1,0	2,5	0,7	1,7	-1,6	0,1	2,3	7,2	7,6	..	..
Jern, farge, glass, stent. og sport	-4,5	-4,6	1,6	-6,1	5,3	10,7	15,5	18,8	18,4	..	..
Ur, opt., musikk, gull og sølv	-5,2	17,4	2,4	3,3	-3,6	-5,7	-5,4	-3,0	-2,6	..	..
Motorkjøretøyer og bensin	-4,9	-2,4	-10,0	6,0	-0,8	5,7	2,2	10,5	12,2	..	..
Reg. nye personbiler	-19,1	11,9	-13,4	11,8	3,8	9,0	9,8	14,7	20,3	31,9	49,3

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

TABELL B11: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte.

1000 personer.

	1990	1991	1992	1993	1992		1993			1994	
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:											
Kvinner	46	48	50	50	57	43	49	49	57	44	44
Menn	66	68	76	77	74	71	86	80	78	65	79
Totalt	112	116	126	127	131	115	135	130	135	109	123
Tallet på sysselsatte	2030	2010	2004	2004	2035	2005	1970	1998	2033	2016	1991

TABELL B12: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENES REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1991	1992	1993	1993		1994			
				Nov	Des	Jan	Feb	Mar	Apr
Sesongjusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	100,9	114,4	118,2	114,2	113,3	115,2	113,5	114,9	107,7
Ujusterte tall:									
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	100,8	114,4	118,1	104,6	112,3	126,1	118,9	116,1	108,8
Herav: Permitterte 1000 pers.	9,9	8,7	9,2	7,3	9,1	11,1	11,7	10,4	8,8
Ledige plasser 1000 pers.	6,5	6,4	7,4	6,0	5,0	7,6	9,3	10,5	11,1
Arbeidsløshetsprosenten 1)	4,7	5,4	5,5	4,9	5,3	5,9	5,6	5,4	5,1
Arb.løse/led.plasser	17,0	19,5	17,0	17,6	22,4	16,5	12,8	11,0	9,8

1) Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

34*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1990	1991	1992	1993	1992			1993			
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Industri, kvinner	81,8	86,7	89,2	91,8	88,8	89,8	90,5	90,4	91,8	91,9	93,0
Industri, menn	94,7	99,5	102,7	105,4	103,3	102,9	103,6	103,5	106,0	105,8	106,4
Bygge- og anl., menn	101,4	107,0	110,6	113,3	110,6	111,4	112,5	112,1	112,1	111,9	117,2

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1991	1992	1993	1993			1994		
				Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Ialt	3,4	2,3	2,3	2,0	1,9	1,8	1,3	1,4	1,0
Varer og tjenester etter konsumgruppe:									
Matvarer ialt	1,7	1,4	-1,1	-0,5	-0,6	-0,3	-0,2	0,6	0,7
Drikkevarer og tobakk	7,1	9,1	3,1	2,0	1,8	1,9	2,2	2,1	2,1
Klær og skoøy	1,8	1,7	2,7	2,2	2,0	2,2	3,1	3,2	2,5
Bolig, lys og brensel	4,5	2,3	2,8	2,5	2,4	2,0	1,4	1,4	0,5
Møbler og husholdningsartikler	2,2	0,4	1,9	2,0	1,8	1,7	1,1	1,2	1,3
Helsepleie	6,9	6,0	4,3	2,3	2,3	2,6	1,9	1,8	1,9
Reiser og transport	3,0	2,0	3,4	3,0	2,8	2,6	1,6	1,3	0,8
Fritidssysler og utdanning	4,4	3,3	3,4	3,3	3,4	3,2	2,5	2,4	2,5
Andre varer og tjenester	3,4	2,2	1,6	0,9	0,9	1,0	0,0	-0,2	-0,1
Varer og tjenester etter leveringssektor:									
Jordbruksvarer	1,5	1,3	-2,0	-1,5	-1,3	-0,8	-0,6	0,1	0,1
Andre norskproduserte konsumvarer	5,3	2,5	2,7	2,3	1,9	1,9	1,1	1,3	1,4
Importerte konsumvarer	2,0	1,8	3,3	4,0	3,7	3,5	2,7	2,5	2,4
Husleie	4,9	3,7	2,8	2,3	2,3	1,8	1,8	1,8	0,4
Andre tjenester	2,4	2,3	2,0	1,3	1,3	1,3	0,8	0,6	0,5

TABELL B15: ENGROSPRISER

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1991	1992	1993	1993			1994		
				Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Ialt	2,5	0,1	-0,0	-0,1	0,1	-0,2	0,2	0,6	0,7
Matvarer og levende dyr	4,4	1,1	-2,4	-2,8	-2,5	-2,4	-0,1	0,5	0,6
Drikkevarer og tobakk	4,9	6,5	1,1	0,1	0,1	0,1	1,6	2,5	2,5
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	-1,0	-3,1	-4,1	-5,1	-2,9	-3,1	-1,7	-1,3	-0,8
Brenselstoffer, -olje og el.kraft	1,9	-3,5	-2,3	-2,4	-3,0	-4,7	-4,2	-3,1	-3,5
Dyre- og plantefett, voks	3,1	5,4	0,2	1,5	1,5	1,6	3,7	4,9	6,1
Kjemikalier	1,8	0,2	2,5	2,7	2,5	2,6	1,8	2,0	3,0
Bearbeidde varer etter materiale	1,1	0,1	0,3	0,9	1,2	1,3	1,2	1,7	1,7
Maskiner og transportmidler	2,6	1,4	4,2	4,3	4,1	3,6	2,6	2,4	2,0
Forskjellige ferdigvarer	3,6	2,0	2,7	2,9	3,1	3,0	2,3	2,3	2,1

TABELL B16: UTENRIKSHANDEL - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert.
 Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	1992	1993	1993			1994		
						Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mar
Eksport 1)	8,9	9,5	9,2	9,0	9,3	10,3	9,2	9,2	9,7	10,1	10,0
Import 2)	11,5	12,8	12,8	12,9	13,2	13,6	13,6	13,6	13,8	14,7	16,7
Import 3)	11,4	12,7	12,7	12,9	13,1	13,6	13,8	13,6	13,7	18,2	..

1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

3)Uten skip, oljeplattformer og råolje.

TABELL B17: UTENRIKSHANDEL - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport i flg. handelsstatistikken. 1988=100.
 Årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1990	1991	1992	1993	1992			1993			1994	
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	
Sesongjusterte tall:												
Eksportvolum 1)	122	120	126	131	126	127	120	131	133	140	135	
Importvolum 2).	106	108	110	111	117	108	107	105	119	114	120	
Ujusterte tall:												
Eksportpriser 1)	102	100	93	93	93	95	95	94	93	92	94	
Importpriser 2)	107	105	103	104	101	103	103	103	104	105	104	

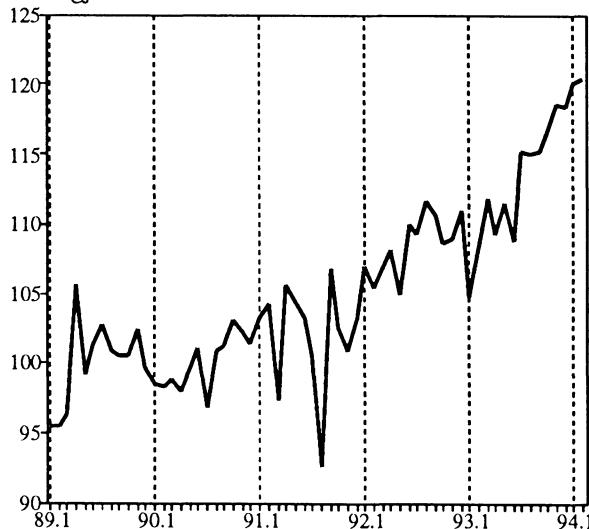
1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.

2)Uten skip og oljeplattformer.

36*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

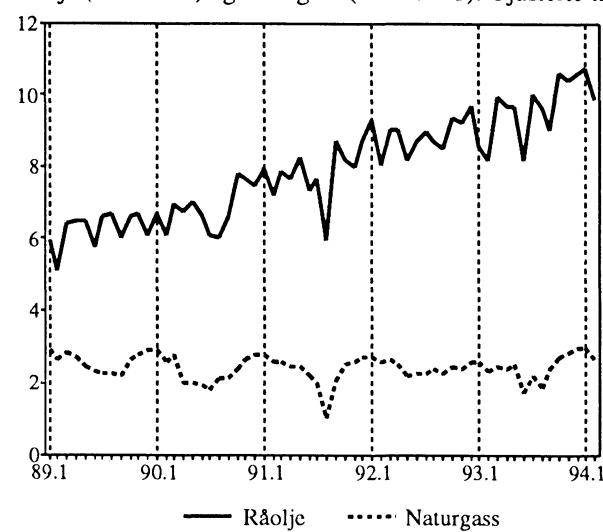
Produksjonsindeks

Oljeutvinning, bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

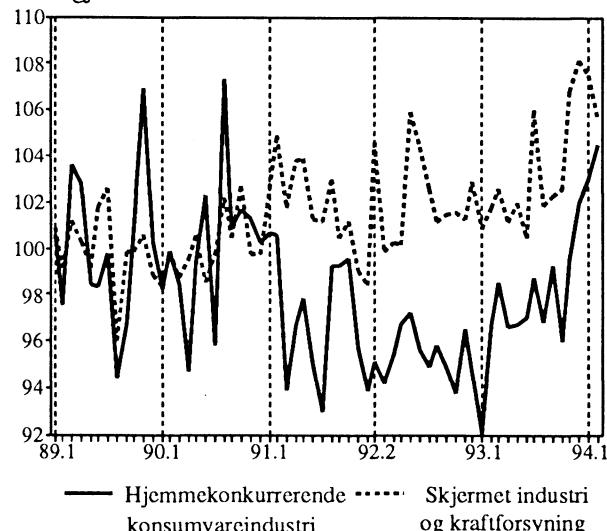
Olje- og gassproduksjon

Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m³). Ujusterte tall

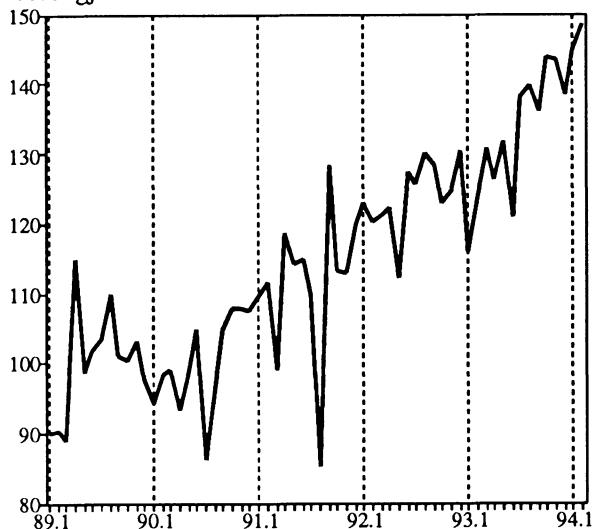
Produksjonsindeks etter konkurransetype

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

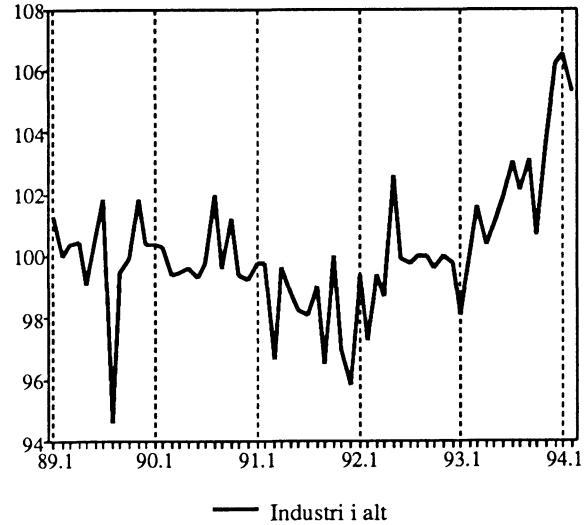
Produksjonsindeks

Utvinning av råolje og naturgass.
Sesongjustert. 1990=100

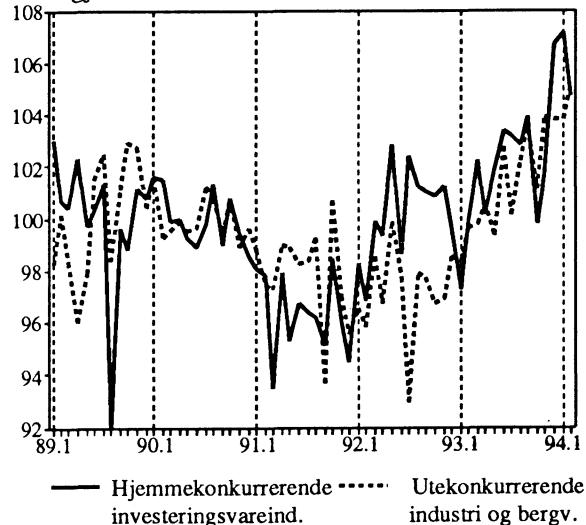
Produksjonsindeks

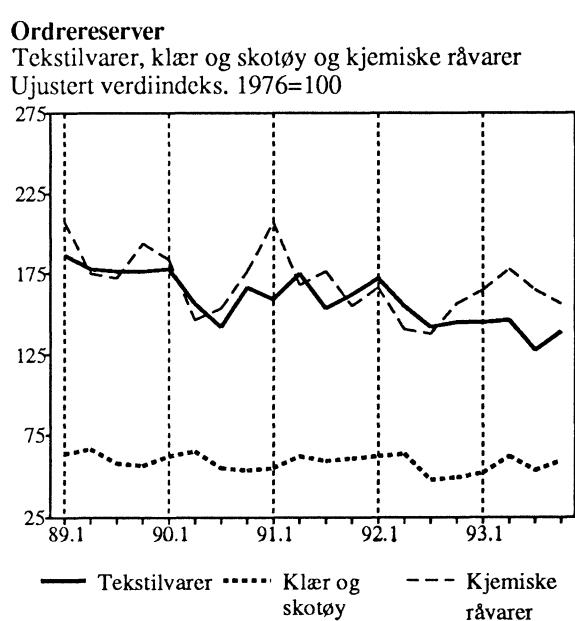
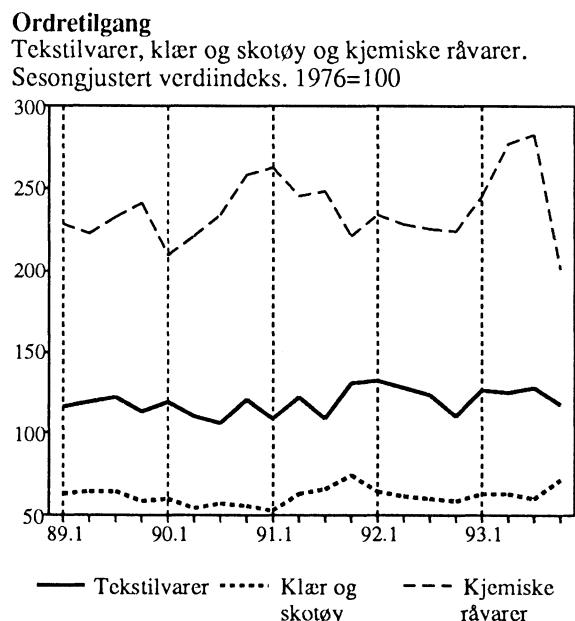
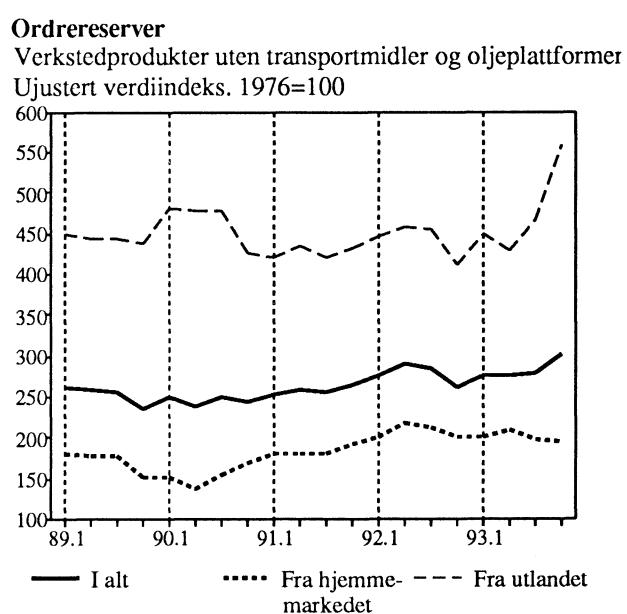
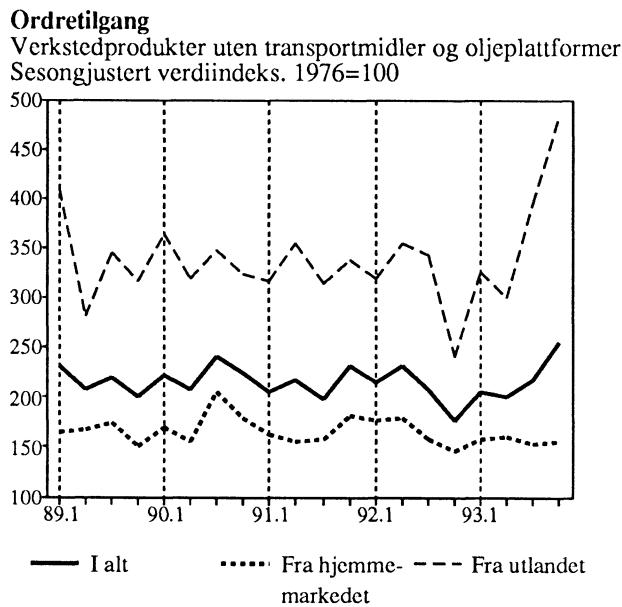
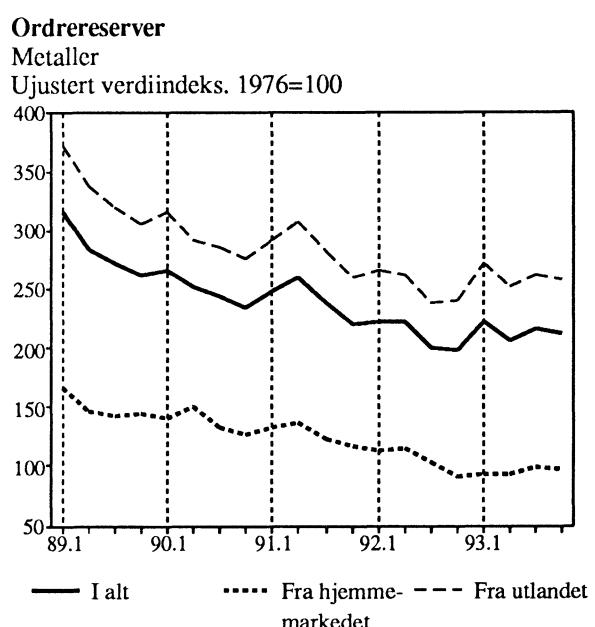
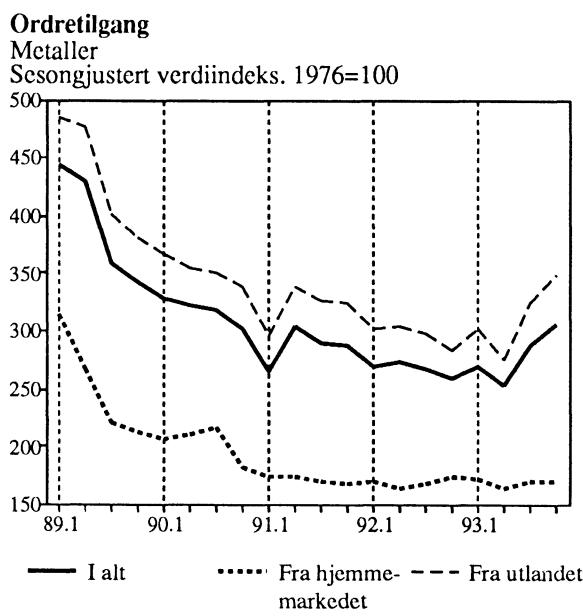
Sesongjustert. 1990=100

Produksjonsindeks etter konkurransetype

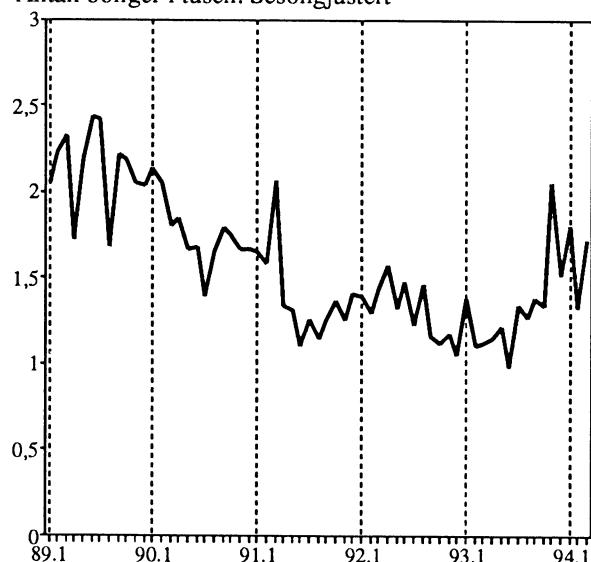
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning.
Sesongjustert. 1990=100

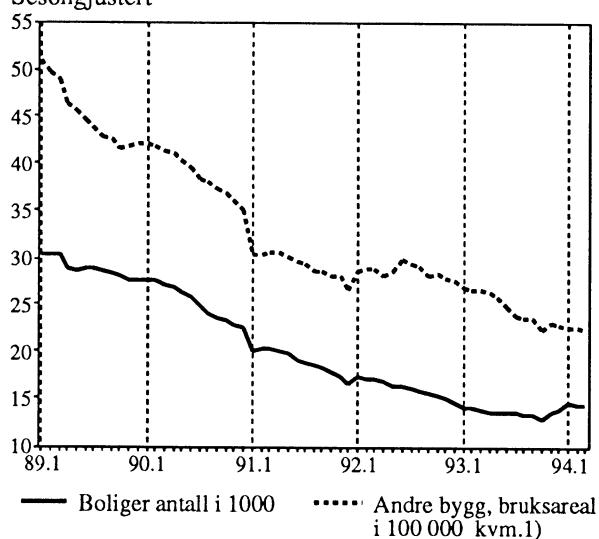
Bygg satt i gang

Antall boliger i tusen. Sesongjustert

Bygg under arbeid

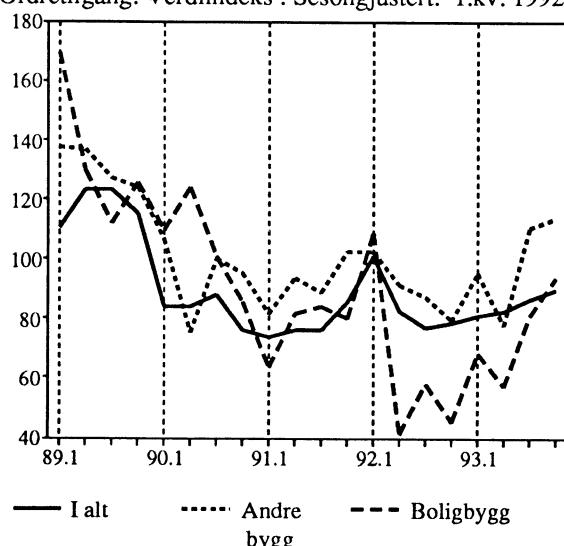
Sesongjustert

1) Utenom jordbr., skogbr. og fiske. Over 30 kvm bruksareal

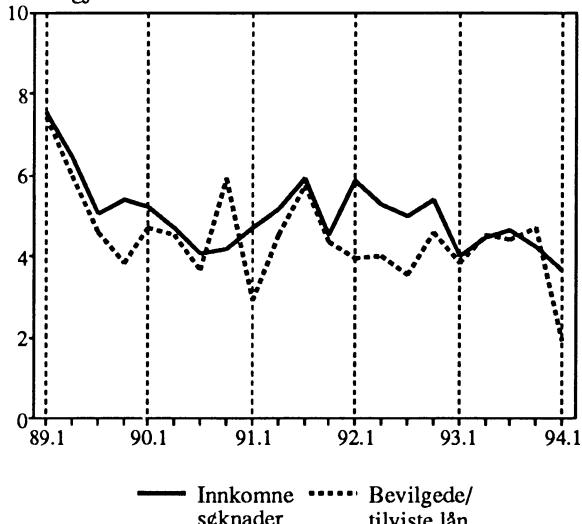
Bygge- og anleggsvirksomhet

Ordretilgang. Verdiindeks . Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

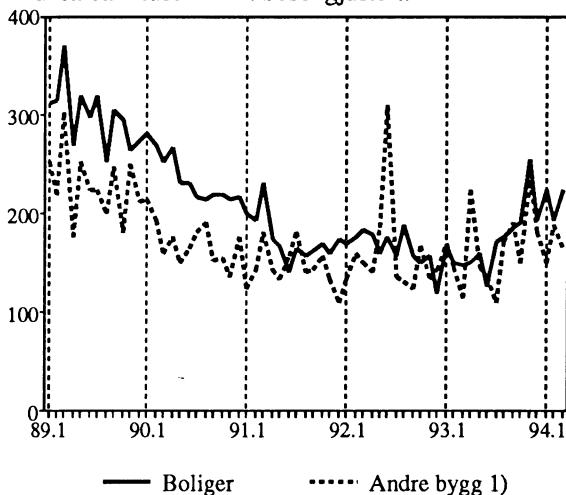
Boliglån nye boliger

Antall oppføringslån fra Husbanken i 1000.
Sesongjustert

Bygg satt i gang

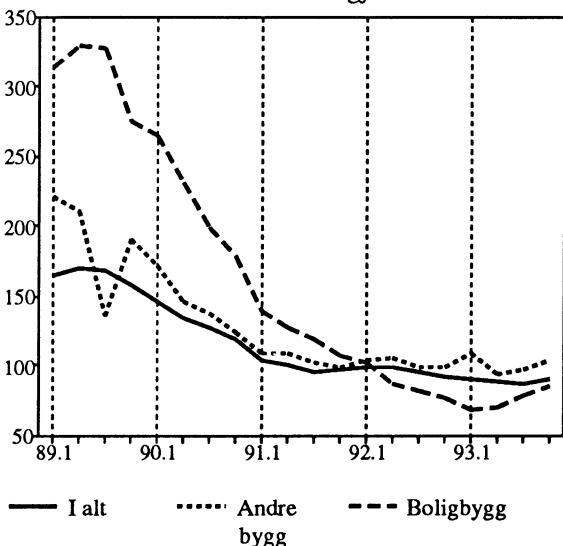
Bruksareal i tusen kvm. Sesongjustert.

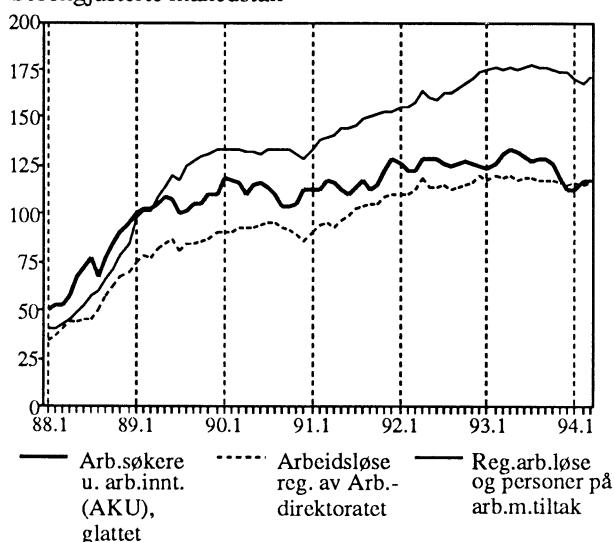
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 30 kvm.
bruksareal.

Bygge- og anleggsvirksomhet

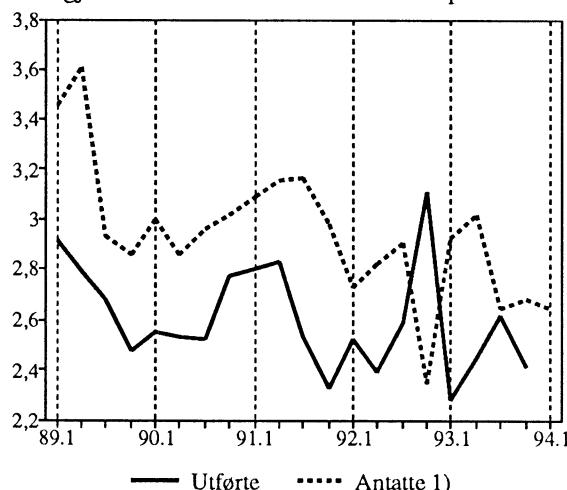
Ordrereserve. Verdiindeks. Sesongjustert. 1.kv. 1992=100

Arbeidsledige, 1000 personer
Sesongjusterte månedstall

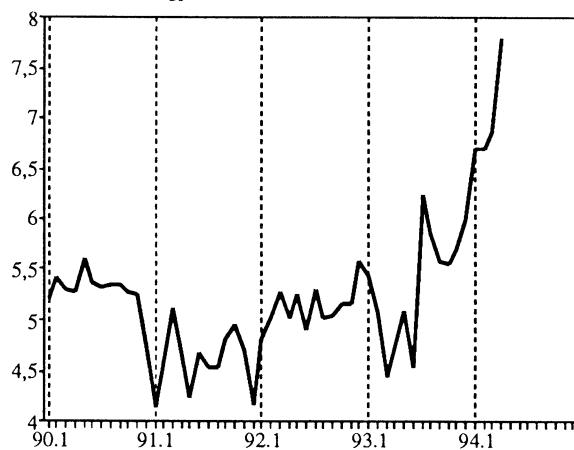

Antatte og utførte investeringer i industri
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

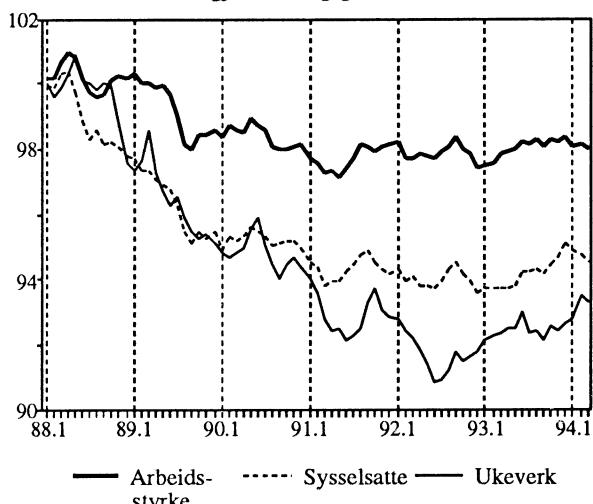

1) Anslag gitt i samme kvartal.

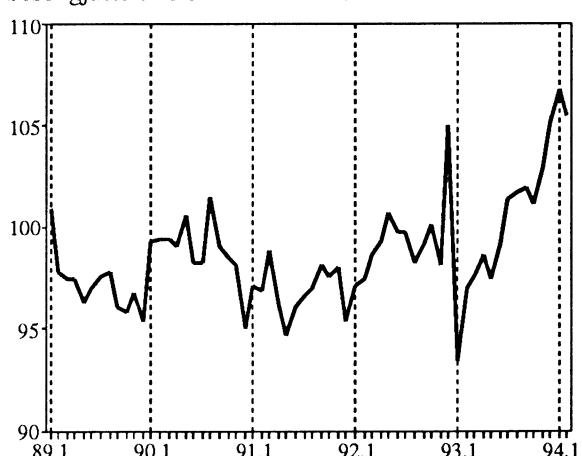
Registrerte nye personbiler
1000 stk. Sesongjustert.

Arbeidsstyrke, sysselsetting og utførte ukeverk i alt iflg. Arbeidskraftundersøkelsen
1987 = 100. Sesongjusterte og glattede månedstall

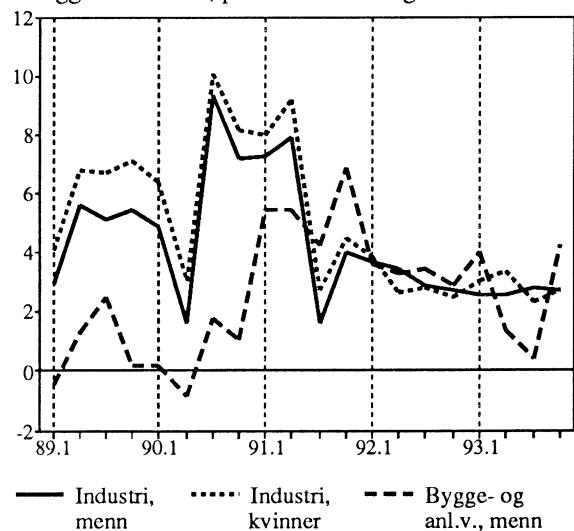

Detaljomsetning
Sesongjustert volumindeks. 1990=100

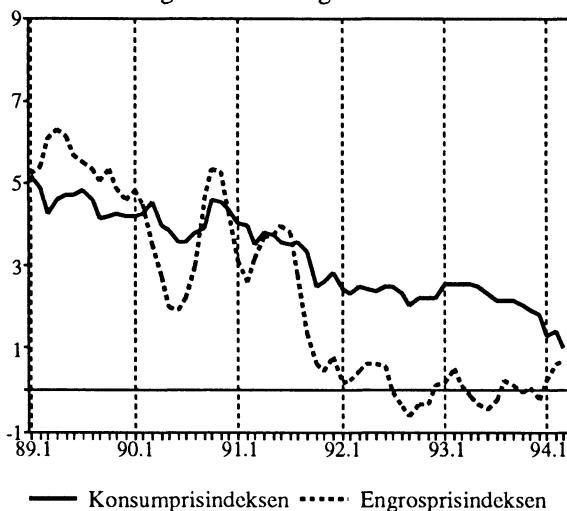

Lønninger

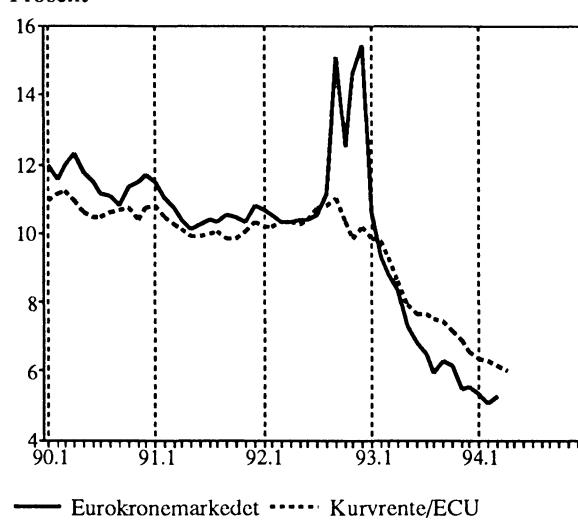
Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år før.

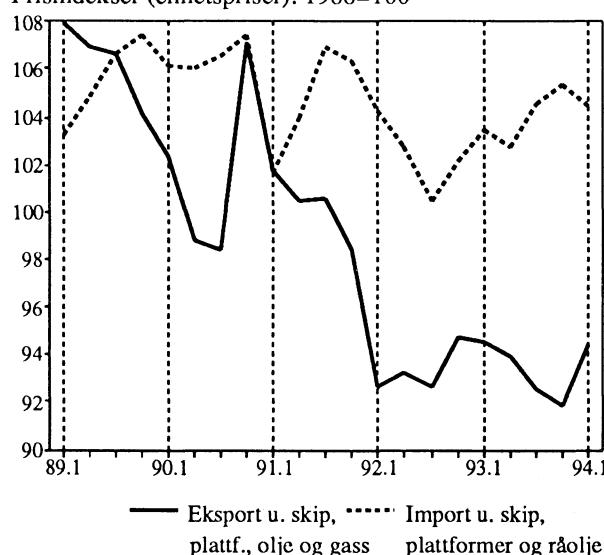
Innenlandske priser
Prosent endring fra ett år tidligere

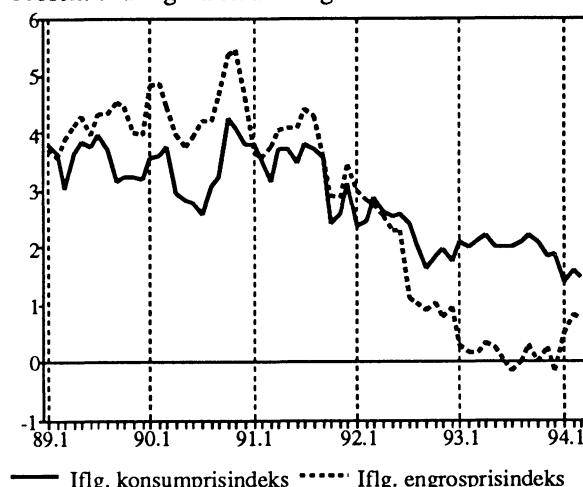
Nominell rente på tre-måneders plasseringer
Prosent

Utenrikshandel med tradisjonelle varer
Prisindeks (enhetspriser). 1988=100

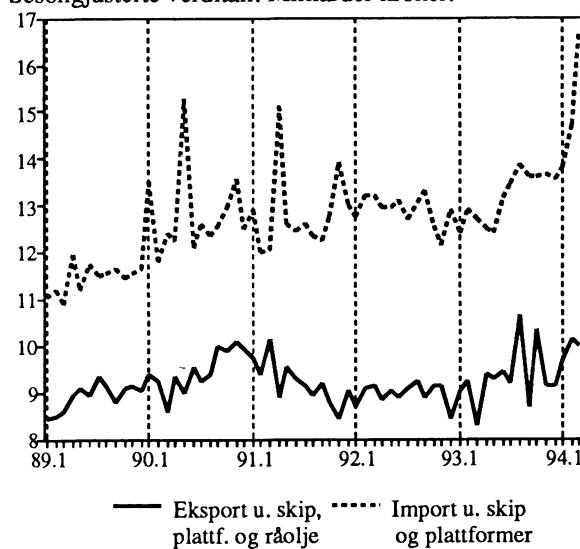
Prisstigning for konsumvarer 1)
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer til konsum.

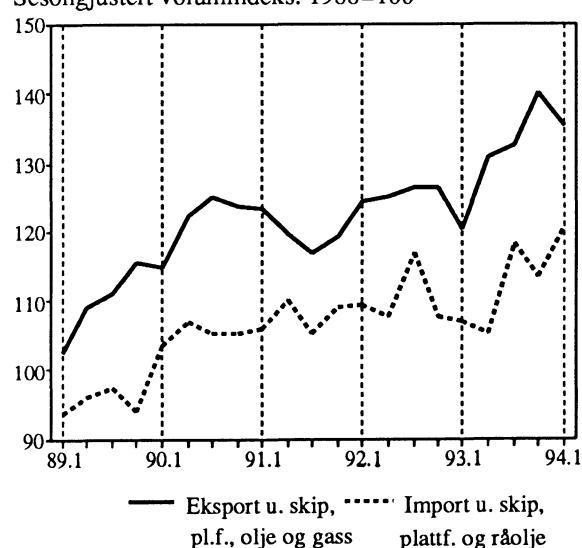
Utenrikshandel med tradisjonelle varer

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

Utenrikshandel med tradisjonelle varer

Sesongjustert volumindeks. 1988=100

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL C1: BRUTTONASJONALPRODUKT

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	1,2	0,8	2,0	1,2	1,0	0,2	2,5	2,8
Frankrike	4,5	4,1	2,5	0,7	1,4	-0,9	1,1	2,7
Italia.....	4,1	2,9	2,1	1,3	0,9	-0,1	1,7	2,3
Japan.....	6,2	4,7	4,8	4,0	1,3	-0,5	0,5	2,3
USA.....	3,9	2,5	0,8	-0,7	2,6	2,8	3,1	2,7
Storbritannia.....	4,4	2,1	0,5	-2,2	-0,6	2,0	2,9	2,9
Sverige.....	2,3	2,3	1,4	-1,7	-1,7	-2,7	1,5	2,2
Tyskland ¹⁾	3,6	3,3	4,8	3,7	2,1	-1,5	0,8	2,2
Norge.....	-0,5	0,6	1,7	1,6	3,3	2,5	3,2	3,8

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

TABELL C2: PRIVAT KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	-1,0	-0,4	0,6	1,2	1,3	0,8	3,4	3,0
Frankrike	3,3	3,3	2,9	1,4	1,7	0,5	0,9	2,1
Italia.....	4,2	3,5	2,5	2,3	1,8	-1,5	0,7	1,7
Japan.....	5,2	4,3	3,9	2,2	1,7	0,4	0,4	2,9
USA.....	3,6	1,9	1,2	-0,4	2,6	3,2	3,0	2,6
Storbritannia.....	7,4	3,3	0,7	-2,0	0	1,9	2,6	2,5
Sverige.....	2,5	1,4	-0,1	0,8	-1,9	-5,0	0,5	2,0
Tyskland ¹⁾	2,5	3,0	5,3	3,6	2,3	-0,8	-1,1	0,9
Norge.....	-2,8	-2,8	2,8	0,0	1,8	1,7	2,5	3,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

TABELL C3: OFFENTLIG KONSUM

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	0,9	-0,3	-0,4	-0,2	1,2	2,7	2,0	0,8
Frankrike.....	3,4	0,3	2,0	2,5	2,7	1,1	1,1	1,0
Italia.....	2,8	0,8	1,2	1,5	1,1	0,5	0	0,3
Japan.....	2,2	2,0	1,9	1,7	2,4	2,3	1,7	1,4
USA.....	0,6	2,0	2,8	1,5	-0,1	-0,8	-0,2	-0,6
Storbritannia.....	0,6	0,9	3,2	3,2	0	0,3	1,7	1,7
Sverige	0,6	1,9	2,6	1,6	0,3	-2,3	-1,5	-1,5
Tyskland ¹⁾	2,2	-1,7	2,4	0,5	3,8	-0,4	0,7	0,8
Norge.....	0,5	2,6	2,1	2,6	4,6	2,2	2,2	2,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Samlet Tyskland fra 1992.

TABELL C4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST REALKAPITAL

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	-6,6	-0,6	-0,9	-4,2	-10,4	-1,8	5,0	6,6
Frankrike	9,6	7,0	2,9	-1,5	-2,0	-5,5	0	3,7
Italia.....	6,9	4,3	3,8	0,6	-1,4	-7,1	2,5	5,6
Japan.....	11,9	9,3	8,8	3,0	-1,0	-2,3	1,3	2,2
USA ¹⁾	4,2	0,1	-2,8	-7,7	6,2	9,8	9,6	7,9
Storbritannia.....	14,2	7,2	-3,1	-9,9	-0,5	1,8	3,0	4,3
Sverige	6,0	11,6	0,7	-9,0	-11,0	-10,5	-6,1	1,8
Tyskland ²⁾	4,6	6,5	8,7	6,5	4,2	-3,3	2,8	5,4
Norge ³⁾	1,6	-3,9	-26,8	1,7	3,5	17,6	0,3	5,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Private bruttoinvesteringer. ² Samlet Tyskland fra 1992. ³⁾ 1994-1995 inneholder oljeplattformer under arbeid.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL C5: EKSPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	7,8	5,0	8,5	7,9	3,8	-2,1	3,2	5,0
Frankrike.....	8,1	10,2	5,3	3,9	7,0	-3,9	4,3	6,3
Italia.....	5,4	8,8	7,0	0,3	5,0	9,9	7,2	5,5
Japan.....	7,0	9,0	7,3	4,9	4,9	1,3	-0,4	2,8
USA.....	15,8	11,9	8,1	6,4	6,4	2,6	4,5	6,4
Storbritannia.....	-0,1	3,8	4,9	0,1	2,7	2,0	6,3	6,3
Sverige.....	3,0	3,0	1,9	-2,5	2,0	2,8	9,0	6,8
Tyskland ¹⁾	5,6	11,9	11,7	12,7	0,1	-10,2	2,8	6,0
Norge.....	5,5	10,7	8,1	6,1	6,1	1,9	6,1	5,7

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

TABELL C6: IMPORT AV VARER OG TJENESTER

Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	1,5	4,4	2,4	4,9	0,2	-1,0	5,7	6,1
Frankrike.....	8,6	8,2	6,3	2,9	3,1	-4,9	3,1	5,4
Italia.....	6,8	7,6	8,0	2,9	4,6	-9,5	4,5	5,7
Japan.....	18,7	17,6	8,6	-4,5	0	1,7	2,4	4,2
USA.....	3,7	3,8	3,0	-0,5	8,7	9,3	7,7	6,9
Storbritannia.....	12,2	7,4	1,0	-3,1	5,6	-2,4	5,7	6,2
Sverige.....	4,7	7,1	0,7	-5,1	1,1	-4,1	3,0	4,5
Tyskland ¹⁾	5,6	8,8	12,4	12,1	2,6	-9,9	1,3	5,2
Norge.....	-1,7	0,9	2,2	1,7	2,2	3,6	3,5	4,5

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

TABELL C7: PRIVAT KONSUM

Prosentvis prisendring fra foregående år.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	4,0	5,0	2,6	2,5	1,9	1,1	2,5	2,3
Frankrike.....	2,7	3,5	2,9	3,0	2,4	2,3	1,9	1,5
Italia.....	5,7	6,3	6,2	6,8	5,4	4,5	4,1	3,0
Japan.....	-0,1	1,8	2,6	2,5	2,0	0,9	0,3	0,4
USA.....	4,2	4,9	5,2	4,3	3,3	2,7	2,7	3,0
Storbritannia.....	5,1	5,9	5,3	7,1	5,0	3,5	3,4	3,3
Sverige.....	6,0	6,9	9,6	10,0	2,5	5,2	3,5	3,0
Tyskland ¹⁾	1,3	3,1	2,7	3,6	4,7	4,1	3,2	1,9
Norge.....	6,2	4,3	4,8	4,1	2,6	1,8	1,9	2,2

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

TABELL C8: ARBEIDSLEDIGHET

I prosent av den totale arbeidsstyrken¹⁾.

	1988	1989	1990	1991	1992	1993 anslag	1994 prognose	1995 prognose
Danmark.....	8,6	9,3	9,5	10,4	11,1	12,1	11,9	11,3
Frankrike.....	10,0	9,4	8,9	9,5	10,4	11,7	12,4	12,3
Italia.....	11,0	10,9	11,1	11,0	11,6	10,2	11,1	11,6
Japan.....	2,5	2,3	2,1	2,1	2,2	2,5	2,9	2,8
USA ²⁾	5,4	5,2	5,5	6,7	7,4	6,9	6,5	6,2
Storbritannia.....	8,6	7,1	5,9	8,3	10,0	10,3	10,0	9,5
Sverige.....	1,6	1,4	2,0	2,9	5,3	8,2	8,8	8,4
Tyskland ^{2) 3)}	6,2	5,5	4,9	4,3	7,7	8,9	10,1	10,3
Norge.....	3,2	4,9	5,2	5,5	5,9	5,7	5,9	5,7

Kilde: Historiske tall for Norge: AKU-tall fra Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹⁾ Alle land unntatt Danmark følger ILO-definisjon av ledighet. ²⁾ Unntatt militære styrker. ³⁾ Samlet Tyskland fra 1992.

43*

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL D1: SVERIGE

	1991	1992	1993	1993/94					
				Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars
Sesongjusterte tall:									
Total industriproduksjon	1985=100	103	99	102	105	103	105	106	..
Arbeidsløshetsprosent		2,9	5,3	8,2	8,5	8,4	8,0	8,8	8,3
Ujusterte tall:									
Ordretilgang ¹	1985=100	126	122	134	143	143	164	145	..
Konsumpriser	1985=100	147,8	151,1	158,2	159,5	159,5	158,9	159,4	159,9
									160,5

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

TABELL D2. DANMARK

	1991	1992	1993	1993/94					
				Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.
Sesongjusterte tall:									
Salgsvolum, industrien	1985=100	112	113	110	110	115	112	111	..
Detaljomsetningsvolum	1985=100	102	100	102	102	102	103	103	104
Arbeidsløshetsprosent		10,4	11,2	12,3	12,5	12,4	12,4	12,4	..
Ujusterte tall:									
Ordretilgang ¹	1985=100	129	125	127	124	128	132	133	..
Konsumprisindeks	1985=100	124,1	126,7	128,3	128,8	129,2	129,4	129,1	129,2
									129,6

¹ Tilgang på nye ordrer i investeringsvareindustrien.

TABELL D3: STORBRITANNIA

	1991	1992	1993	1993/94					
				Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.
Sesongjusterte tall:									
Industriproduksjon	1985=100	112,4	111,2	113,7	113,1	113,6	113,1	112,9	114,2
Ordretilgang ¹	1985=100	126	127	..	131	125	..	..	..
Detaljomsetningsvolum	1985=100	119,3	120,2	124,3	125,2	125,6	126,1	125,8	126,9
Arbeidsløshetsprosent		8,1	9,8	10,3	10,3	10,1	10,0	9,9	9,9
Ujusterte tall:									
Konsumprisindeks	1985=100	141,3	146,8	149,3	150,8	150,7	150,4	150,8	150,0
									150,9

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til verstedindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL D4: TYSKLAND (VEST)

	1991	1992	1993	1993/94					
				Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars
Sesongjusterte tall:									
Total industriproduksjon	1985=100	121	118	110	110	109	110	108	110
Ordretilgang ¹	1985=100	138	130	113	114	111	108	107	110
Detaljomsetningsvolum	1985=100	131	128	123	122	122	121	123	..
Arbeidsløshetsprosent		6,3	6,7	8,3	8,9	9,0	9,0	9,1	9,2
Konsumpriser	1985=100	110,7	115,1	119,8	120,9	121,1	121,5	122,0	122,3
									122,6

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL D5: FRANKRIKE

	1991	1992	1993	1993/94					
				Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.
Sesongjusterte tall:									
Total industriproduksjon	1985=100	113	113	110	110	109	110	109	..
Arbeidsløshetsprosent		9,4	10,2	11,4	11,8	12,0	12,2	12,2	12,2
Ujusterte tall:									
Konsumpriser	1985=100	120,2	123,0	125,6	126,1	126,4	126,5	126,4	126,9

TABELL D6: USA

	1991	1992	1993	1993/94					
				Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.
Sesongjusterte tall:									
Total industriproduksjon	1985=100	113,4	114,9	117,6	118,0	118,5	119,5	120,8	121,4
Ordretilgang ¹	Mrd. dollar	117,9	122,5	133,1	133,2	136,6	139,7	142,5	148,5
Detaljomsetningsvolum ²	Mrd. dollar	135,2	139,4	146,8	148,2	150,4	151,4	153,6	152,6
Arbeidsløshetsprosent		6,7	7,4	6,8	6,7	6,7	6,5	6,4	6,7
Konsumprisindeks	1985=100	126,7	130,5	134,4	134,7	135,4	135,7	136,0	136,4

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.² I 1987-priser.

TABELL D7: JAPAN

	1991	1992	1993	1993/94					
				Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.
Sesongjusterte tall:									
Industriproduksjon ¹	1985=100	127,8	120,0	114,5	116,3	110,0	112,3	110,0	111,3
Ordretilgang ²	Mrd. yen	1682	1536	1429	1604	1316	1318	1531	1481
Arbeidsløshetsprosent		2,1	2,2	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	2,7
Konsumpriser	1985=100	110,5	112,3	113,8	114,3	114,0	113,6	114,0	114,3

¹ Industriproduksjon og gruvedrift.² Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

Nye forskningspublikasjoner

Sosiale og økonomiske studier

Bjørn E. Naug:
En økonometrisk analyse av utviklingen i importandelen for industrivarer 1968-1990
SØS nr. 84, 1994. Sidelall 78.
ISBN 82-537-3955-9

Dette arbeidet presenterer resultater fra en økonometrisk analyse av utviklingen i importandelen for industrivarer. Det er estimert importandelsfunksjoner for åtte vareaggregater på norske årsdata med relative priser og et trendledd som de viktigste forklaringsvariablene. Importandelen for varene som analyseres har økt betydelig over estimeringsperioden 1968-1990. Resultatene tyder på at vekst i forholdet mellom hjemmepriser og importpriser er hovedfaktoren bak dette for fire av varene. Økt internasjonal arbeidsdeling, representeret ved trendleddet, ser ut til å ha bidratt mer enn relative priser til veksten i importandelen for tre av varene som modelleres. Det er testet for effekter av innenlandske etterspørsel, kapasitetsutnytting og variable enhetskostnader i norsk produksjon, men disse variablene ser ut til å forklare lite av variasjonen i importandelen. I likningene for flere av varene er det betydelige tregheter i tilpasningen ved endringer i hjemmepriser og importpriser. En restriksjon om prishomogenitet på lang sikt blir ikke forkastet, men for fem av varene er det signifikante forskjeller i tilpasningsforløpet ved endringer i hjemmepriser og importpriser.

De estimerte importandelsfunksjonene inngår i Statistisk sentralbyrås makroøkonometriske modell MODAG.

Rapporter

Haakon Vennemo:
A Growth Model of Norway with a Two-way Link to the Environment
Rapporter 94/5, 1994. Sidelall 57.
ISBN 82-537-3985-0

The paper presents an applied dynamic general equilibrium model of the Norwegian economy. The model distinguishes between a large exposed industry that faces exogenous world market prices, five smaller sheltered industries and the public sector. There are installation costs of investment in the exposed industry. On the household side, a representative consumer with infinite horizon allocates expenditure between different periods, and splits ex-

penditure on leisure and consumer goods in any one period.

A particular feature of the model is a two-way link between the environment and the economy. The environment affects the economy in the areas of productivity, depreciation and household welfare.

The paper discusses the nature of environmental feedbacks to include in an applied dynamic general equilibrium model, and studies the workings of the model in a simplified version. A substantial appendix presents the equation system of the model.

Discussion Papers

Kjell Arne Brekke og Pål Børing:
The Volatility of Oil Wealth under Uncertainty About Parameter Values
DP no. 110, 1994. Sidelall 24.

Aslaksen et al. (1990) concluded that the petroleum wealth of Norway, and hence the permanent income from petroleum extraction, was as uncertain as the yearly oil revenues. Their conclusion was based on wealth estimates using official price projections, with no independent empirical analysis of the oil price process. In this paper the wealth estimates are based on an empirical analysis of the oil prices.

We find that the best estimate of the roots of the price process indicates a more stable wealth than the conclusions in Aslaksen et al. (1990) indicated. If we introduce a possible shift in the price process at the time of OPEC I in 1974, the price shift in OPEC II, has an indirect effect on petroleum wealth through its influence on the best parameter estimate. This indirect effect is considerable, and the main conclusions from Aslaksen et al. (1990) are maintained in spite of the low roots.

Margaret J. Simpson:
Foreign Control and Norwegian Manufacturing Performance
DP no. 111, 1994. Sidelall 46.

The intangible asset theory of foreign direct investment holds that firms expand abroad to garner additional returns to intangible assets such as proprietary process or product technology or a strong reputation. I explore Norwegian manufacturing data for evidence that foreign owners are realizing returns to intangible assets. Foreign owners of Norwegian manufacturing establishments are clustered in industries that rely on such assets and, within narrowly-defined industries, differ from their domestic counterparts by being larger and using physical and human capital more intensively. My finding that foreign-owned establishments are approximately 2% more pro-

ductive than their domestic counterparts is suspect evidence for the intangible assets theory because it relies crucially on the accuracy of the estimate of the scale elasticity, and such estimates are subject to well-known omitted variables and errors-in-variables biases. I show how the foreign ownership advantage varies with alternative assumptions about economies of scale, and find that under reasonable assumptions about scale economies it disappears. I conclude that foreign-owned establishments are larger and more productive, but cannot yet sort out the relationships between size, foreign-ownership, and productivity. I find that those establishments acquired by foreigners tend to be of average productivity and above-average size, but find no evidence that acquisition leads to a productivity improvement. In addition, I find that aggregating rented and owned capital in a capital services measure does not significantly affect the productivity comparison.

Yngve Willassen og Tor Jakob Klette:
Correlated Measurement Errors, Bounds on Parameters, and a Model of Producer Behavior
DP no. 112, 1994. Sidelall 46.

We examine estimation of a model of producer behavior in the presence of correlated measurement errors in the regressors. Scale economies and price-cost margins are estimated from a set of panel data for manufacturing plants. The paper presents a somewhat new model for estimation of these parameters which is highly flexible but with a simple regression structure. Perhaps the most important contribution of the paper is some new results on deriving parameter bounds for a regression model with errors in variables. In particular, we consider the case where the measurement errors might be correlated. We derive asymptotic standard errors for the parameter bounds. These asymptotic standard errors are compared to bootstrap estimates. Our new results on parameter bounds are applied to the estimation of the model of producer behavior.

Dag G. Wetterwald:
Car Ownership and Private Car Use. A Microeconometric Analysis Based on Norwegian Data
DP no. 113, 1994. Sidelall 19.

In this paper we analyze household's car ownership and private car use decisions in a model proposed by de Jong (1990). The model, which incorporates variable and fixed costs of car use, can be used to predict the effects of changes in policy measures on the car stock and aggregate use. The model is estimated on Norwegian household data for 1985.

Tidligere utkommet

Sosiale og økonomiske studier

Olav Ljones, Bjørg Moen og Lars Østby:
Mennesker og modeller. Livsløp og kryssløp. **SØS nr. 78, 1992.**

Inger Gabrielsen:
Det norske skattesystemet 1992 (The Norwegian tax system 1992). **SØS nr. 79, 1992.**

Einar Bowitz:
Offentlige stønader til husholdninger. En økonometrisk undersøkelse og modellanalyse. **SØS nr. 80, 1992.**

Rolf Aaberge og Tom Wennemo:
Inntektsulikhet og inntektsmobilitet i Norge 1986-1990 (Income inequality and income mobility in Norway 1986-1990). **SØS nr. 82, 1993.**

Ingvild Svendsen:
Empirical Tests of the Formation of Expectations. A Survey of Methods and Results. **SØS nr. 83, 1993.**

Bjørn E. Naug:
En økonometrisk analyse av utviklingen i importandelene for industrivarer 1968-1990. **SØS nr. 84, 1994.**

Rapporter

Naturressurser og miljø 1991. **Rapporter 92/1, 1992.**

Arne Ljones, Runa Nesbakken, Svein Sandbakken og Ashjørn Aaheim:
Energiforbruk til oppvarmingsformål i husholdningene. **Rapporter 92/2, 1992.**

Knut Moun:
Klima, økonomi og tiltak (KLØKT). **Rapporter 92/3, 1992.**

Ådne Cappelen, Tor Skoglund og Erik Storm:
Samfunnsøkonomiske virkninger av et EFT tilpasset jordbrukspolitikk. **Rapporter 92/7, 1992.**

Lasse S. Stambøl:
Flytting og utdanning 1986-1989. Noen resultater fra en undersøkelse av innenlandske flyttinger på landsdelsnivå og utdanning. **Rapporter 92/15, 1992.**

Anne Brendemoen, Solveig Glomsrød og Morten Aaserud:
Miljøkostnader i makroperspektiv. **Rapporter 92/17, 1992.**

Tor Arnt Johnsen:
Ressursbruk og produksjon i kraftsektoren. **Rapporter 92/20, 1992.**

Knut A. Magnussen og Terje Skjerpen:
Consumer demand in MODAG and KVARTS. **Rapporter 92/22, 1992.**

Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. årene 1975-1992. **Rapporter 92/23, 1992.**

Terje Skjerpen og Anders Rygh Swensen:
Estimering av dynamiske utgiftssystemer med feiljusteringsmekanismer. **Rapporter 92/28, 1992.**

Charlotte Koren og Tom Kornstad:
Typehusholdsmodellen ODIN. **Rapporter 92/29, 1992.**

Karl Ove Aarbu:
Avskrivningsregler og leiepriser for kapital 1981-1992. **Rapporter 92/30, 1992.**

Naturressurser og miljø 1992. **Rapporter 93/1, 1993.**

Natural resources and the environment 1992. **Rapporter 93/1A, 1993.**

Anne Brendemoen:
Faktoreffektspørsel i transportproduserende sektorer. **Rapporter 93/2, 1993.**

Audun Langørgen:
En økonometrisk analyse av lønnsdannelsen i Norge. **Rapporter 93/5, 1993.**

Leif Andreassen, Truls Andreassen, Dennis Fredriksen, Gina Spurkland og Yngve Vogt:
Framskrivning av arbeidsstyrke og utdanning. Mikrosimuleringsmodellen MOSART. **Rapporter 93/6, 1993.**

Dennis Fredriksen og Gina Spurkland:
Framskrivning av alders- og uføretrygd ved hjelp av mikrosimuleringsmodellen MOSART. **Rapporter 93/7, 1993.**

Erling Holmøy, Bodil M. Larsen og Haakon Vennemo:
Historiske brukerpriser på realkapital. **Rapporter 93/9, 1993.**

Runa Nesbakken og Steinar Strøm:
Energiforbruk til oppvarmingsformål i husholdningene. **Rapporter 93/10, 1993.**

Bodil M. Larsen:
Vekst og produktivitet i Norge 1971-1990. **Rapporter 93/11, 1993.**

Kyrre Aamdal:
Kommunal ressursbruk og tjenesteyting. Makromodellen MAKKO. **Rapporter 93/14, 1993.**

Olav Bjerkholt, Torgeir Johnsen og Knut Thonstad:
Muligheter for en bærekraftig utvikling. Analyser på World Model. **Rapporter 93/15, 1993.**

Tom Andersen, Ole Tom Djupskås og Tor Arnt Johnsen:
Kraftkontrakter til alminnelig forsyning i 1992. Priser, kvantum og leveringsbetingelser. **Rapporter 93/16, 1993.**

Steinar Strøm, Tom Wennemo og Rolf Aaberge:
Inntektsulikhet i Norge 1973-1990. **Rapporter 93/17, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:
Empirical Modelling of Export of Manufactures: Norway 1962-1987. **Rapporter 93/18, 1993.**

Knut Røed:
Den selvførsterkende arbeidsledigheten. Om hystereseffekter i arbeidsmarkedet. **Rapporter 93/19, 1993.**

Dag Kolsrud:
Stochastic Simulation of KVARTS91. **Rapporter 93/20, 1993.**

Sarita Bartlett:
The Evolution of Norwegian Energy Use from 1950 to 1991. **Rapporter 93/21, 1993.**

Klaus Mohn:
Industriysselsetting og produksjonsteknologi i norske regioner. **Rapporter 93/22, 1993.**

Torbjørn Eika:
Norsk økonomi 1988-1991: Hvorfor steg arbeidsledigheten så mye? **Rapporter 93/23, 1993.**

Skatter og overføringer til private. Historisk oversikt over satser mv. årene 1975-1993. **Rapporter 93/25, 1993.**

Thor Olav Thoresen:
Fordelingsvirkninger av overføringene til barnefamilier. Beregninger ved skattemodellen LOTTE. **Rapporter 93/26, 1993.**

Erling Holmøy, Torbjørn Hægeland, Øystein Olsen og Birger Strøm:
Effektive satser for næringsstøtte. **Rapporter 93/31, 1993.**

Torstein Bye, Ådne Cappelen, Torbjørn Eika, Eystein Gjelsvik og Øystein Olsen:
Noen konsekvenser av petroleumsvirksomheten for norsk økonomi. **Rapporter 94/1.**

Wenche Drzwi, Lisbeth Lerskau, Øystein Olsen og Nils Martin Stølen:
Tilbud og etterspørsel etter ulike typer arbeidskraft. **Rapporter 94/2, 1994.**

Hilde-Marie Branaas Zakariassen:
Tilbud av arbeidskraft i Norge. En empirisk analyse på kvartalsdata for perioden 1972-1990. **Rapporter 94/3, 1994.**

Haakon Vennemo:
A Growth Model of Norway with a Two-way Link to the Environment. **Rapporter 94/5, 1994.**

Discussion Papers

Odd Aukrust:
The Scandinavian contribution to national accounting. Paper for The IARIW twenty-second general conference, Flims, Switzerland August 30 - September 5, 1992. Session 8 A. History of National Accounts and the Development of National Accounting concepts. **DP no. 73, 1992.**

Jørgen Aasness, Erling Eide and Terje Skjerpen:
A criminometric study using panel data and latent variables. **DP no. 74, 1992.**

Rolf Aaberge and Xuecheng Li:
The trend in income inequality in urban Sichuan and Liaoning, 1986-1990. **DP no. 75, 1992.**

John K. Dagsvik and Steinar Strøm:
Labor supply with non-convex budget sets, hours restriction and non-pecuniary job-attributes. **DP no. 76, 1992.**

John K. Dagsvik:
Intertemporal discrete choice, random tastes and functional form. **DP no. 77, 1992.**

Haakon Vennemo:
Tax reforms when utility is composed of additive functions. **DP no. 78, 1993.**

John K. Dagsvik:
Discrete and continuous choice, max-stable processes and independence from irrelevant attributes. **DP no. 79, 1993.**

John K. Dagsvik:
How large is the class of generalized extreme value random utility models? **DP no. 80, 1993.**

Hugo Birkelund, Eystein Gjelsvik and Morten Aaserud:
Carbon/energy taxes and the energy market in Western Europe. **DP no. 81, 1993.**

Einar Bowitz:
Unemployment and the growth in the number of recipients of disability benefits in Norway. **DP no. 82, 1993.**

Leif Andreassen:
Theoretical and econometric modeling of disequilibrium. **DP no. 83, 1993.**

Kjell Arne Brekke:
Do Cost-Benefit Analyses favour Environmentalists? **DP no. 84, 1993.**

Leif Andreassen:
Demographic forecasting with a dynamic stochastic microsimulation model. **DP no. 85, 1993.**

Geir B. Asheim and Kjell Arne Brekke:
Sustainability when Resource Management has Stochastic Consequences. **DP no. 86, 1993.**

Olav Bjerkholt and Yu Zhu:
Living Conditions of Urban Chinese Households around 1990. **DP no. 87, 1993.**

Rolf Aaberge:
Theoretical Foundations of Lorenz Curve Orderings. **DP no. 88, 1993.**

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen:
Engel Functions, Panel Data, and Latent Variables - with Detailed Results. **DP no. 89, 1993.**

Ingvild Svendsen:
Testing the Rational Expectations Hypothesis. Using Norwegian Microeconomic Data. **DP no. 90, 1993.**

Einar Bowitz, Asbjørn Rødseth and Erik Storm:
Fiscal Expansion, the Budget Deficit and the Economy: Norway 1988-91. **DP no. 91, 1993.**

Rolf Aaberge, Ugo Colombino and Steinar Strøm:
Labor Supply in Italy. **DP no. 92, 1993.**

Tor Jakob Klette:
Is Price Equal to Marginal Costs? An Integrated Study of Price-Cost Margins and Scale Economies among Norwegian Manufacturing Establishments 1975-90. **DP no. 93, 1993.**

John K. Dagsvik:
Choice Probabilities and Equilibrium Conditions in a Matching Market with Flexible Contracts. **DP no. 94, 1993.**

Tom Kornstad:
Empirical Approaches for Analysing Consumption and Labour Supply in a Life Cycle Perspective. **DP no. 95, 1993.**

Tom Kornstad:
An Empirical Life Cycle Model of Savings, Labour Supply and Consumption without Intertemporal Separability. **DP no. 96, 1993.**

Snorre Kverndokk:
Coalitions and Side Payments in International CO₂ Treaties. **DP no. 97, 1993.**

Torbjørn Eika:
Wage Equations in Macro Models. Phillips Curve versus Error Correction Model Determination of Wages in Large-Scale UK Macro Models. **DP no. 98, 1993.**

Anne Brendemoen and Haakon Vennemo:
The Marginal Cost of Funds in the Presence of External Effects. **DP no. 99, 1993.**

Kjersti-Gro Lindquist:
Empirical Modelling of Norwegian Exports: A Disaggregated Approach. **DP no. 100, 1993.**

Anne Sofie Jore, Terje Skjerpen and Anders Rygh Swensen:
Testing for Purchasing Power Parity and Interest Rate Parities on Norwegian Data. **DP no. 101, 1993.**

Runa Nesbakken and Steinar Strøm:
The Choice of Space Heating System and Energy Consumption in Norwegian Household. **DP no. 102, 1993.**

Asbjørn Aaheim and Karine Nyborg:
"Green National Product": Good Intentions, Poor Device? **DP no. 103, 1993.**

Knut H. Alfsen, Hugo Birkelund and Morten Aaserud:
Secondary Benefits of the EC Carbon/Energy Tax. **DP no. 104, 1993.**

Jørgen Aasness and Bjart Holtsmark:
Consumer Demand in a General Equilibrium Model for Environmental Analysis.
DP no. 105, 1993.

Kjersti-Gro Lindquist:
The Existence of Factor Substitution in the Primary Aluminium Industry. A Multivariate Error Correction Approach on Norwegian Panel Data. **DP no. 106, 1993.**

Snorre Kverndokk:
Depletion of Fossil Fuels and the Impact of Global Warming. **DP no. 107, 1994.**

Knut A. Magnussen:
Precautionary Saving and Old-Age Pensions. **DP no. 108, 1994.**

Frode Johansen:
Investment and Financial Constraints. An empirical Analysis of Norwegian Firms. **DP no. 109, 1994.**

Kjell Arne Brekke and Pål Børings:
The Volatility of Oil Wealth under Uncertainty About Parameter Values. **DP no. 110, 1994.**

Margaret J. Simpson:
Foreign Control and Norwegian Manufacturing Performance. **DP no. 111, 1994.**

Yngve Willasen and Tor Jakob Klette:
Correlated Measurement Errors, Bounds on Parameters, and a Model of Producer Behavior. **DP no. 112, 1994.**

Dag G. Wetterwald:
Car Ownership and Private Car Use. A Microeconometric Analysis Based on Norwegian Data. **DP no. 113, 1994.**

Reprints

Bjart Holtsmark og Kyrre Aamdal:
Makroøkonomiske konsekvenser av befolkningstrendene. **Reprints nr. 62, 1993.** Reprints from Nov. 1992:1. *Trygghet - verdighet - omsorg*. ISSN 0333-2306.

T.Ø. Kobia:
An application of reflected diffusions of the problem of choosing between hydro and thermal power generation. **Reprints no. 63, 1993.** Reprint from Stochastic processes and their applications (44 (1993) 117-139). Elsevier Science Publishers B.V., North-Holland, 1993. ISSN 0304-4149.

Olav Bjerkholt and Eystein Gjelsvik:
Common Carriage for Natural Gas: the Producers' Perspective. **Reprints no. 64, 1993.** Reprint from Einar Hope and Steinar Strøm (eds.) *Energy Markets and Environmental Issues: A European Perspective*. Scandinavian University Press 1992. ISBN 82-00-21435-4.

T.Ø. Kobia:
A Class of Solvable Stochastic Investment Problems Involving Singular Controls. **Reprints no. 65, 1993.** Reprints from *Stochastics and Stochastics Reports*, 43, 29-63. Gordon and Breach Science Publishers, S.A., USA, 1993.

Jørgen Aasness, Erling Eide and Terje Skjerpen:
Crimonometrics, Latent Variables, and Panel Data. **Reprints no. 66, 1993.** Reprint from K. Haagen, D.J. Bartholomew and M. Deistler (eds.): *Statistical Modelling and Latent Variables*. Elsevier Science Publishers B.V. North-Holland, 1993.

Petter Jakob Bjerve:
Feilslegen politikk? Analyse og vurdering av den makroøkonomiske politikken i 1986-1992. **Reprint no. 67, 1994.** Særtrekk fra *Sosialøkonomien*, 1993, 11, 22-27.

Jørgen Aasness, Erik Biørn and Terje Skjerpen:
Engel Functions, Panel Data, and Latent Variables. **Reprint no. 68, 1994.** Reprint from *Econometrica*, 1993, 61, 6, 1395-1422.

Notater

Klaus Mohn, Lasse S. Stambøl og Knut Ø. Sørensen:
REGARDS formelle struktur. **Notater 93/3, 1993.**

Jing Li:
The potential of Norwegian official consumption statistics in marketing research. **Notater 93/4, 1993.**

Asbjørn Aaheim og Runa Nesbakken:
Data om husholdningers stasjonære energibruk. **Notater 93/5, 1993.**

Kjell Wettergreen:
Bestemmelse av konjunkturelle vende-punkter. **Notater 93/16, 1993.**

Erik Storm:
Offentlige utgifter og inntekter i MODAG. **Notater 93/19, 1993.**

Mario A. De Franco, Solveig Glomsrød, Henning Høie, Torgeir Johnsen and Eduardo Marín Castillo:
Soil erosion and economic growth in Nicaragua. **Notater 93/22, 1993.**

Bjart Holtsmark:
Folketrygdens alderspensjoner. Dokumentasjon av en modell for fremskrivning av utgiftene og for analyse av regelendringer. **Notater 93/24, 1993.**

Olav Bjerkholt:
Review of Macroeconomic Modelling Needs of the Ministry of Planning of the Kingdom of Saudi Arabia. **Notater 93/25, 1993.**

Einar Bowitz og Inger Holm:
MODAG. Teknisk dokumentasjon pr. 1.6. 1993. **Notater 93/26, 1993.**

Harald Koch-Hagen og Bodil Larsen:
TRAN. Dokumentasjon av en ettermodell for transportettterspørselen i MSG-EE. **Notater 93/33, 1993.**

Tom Eek, Jan Erik Sivertsen, Tor Skoglund og Knut Ø. Sørensen:
Economic Accounts at Regional Level: Methods and Data for Norway. **Notater 93/35, 1993.**

Knut H. Alfsen:
Demand for commercial and own transport services in production sectors. **Notater 93/39, 1993.**

Dennis Fredriksen:
MOSART. Teknisk dokumentasjon. **Notater 93/41, 1993.**

Dennis Fredriksen:
Dokumentasjon av input til MOSART. **Notater 93/42, 1993.**

Jørgen Aasness og Bjart Holtsmark:
Consumer Demand in MSG-5. **Notater 93/46, 1993.**

Stein Inge Hove:
Nedrustning av forsvaret. En modellbasert analyse. **Notater 93/47, 1993.**

Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
Postboks 8131 Dep.
0033 Oslo

Publikasjonen kan bestilles fra:

Statistisk sentralbyrå
Salg- og abonnementsservice
Postboks 8131 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 86 49 64
Telefaks: 22 86 49 76

eller:
Akademika - avdeling for
offentlige publikasjoner
Møllergt. 17
Postboks 8134 Dep.
N-0033 Oslo

Telefon: 22 11 67 70
Telefaks: 22 42 05 51

ISBN 82-537-3978-8
ISSN 0800-4110

Pris:
Økonomiske analyser kr 310,00 pr. år
Economic Survey kr 120,00 pr. år
Enkeltnummer ØA: kr 50,00; ES: kr 40,00

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

9 788253 739786